

8

KARYS

Lietuvos
Nacionalinė
M. Mažvydo
Biblioteka

JAU 9-TI METAI KAI VISI KLAUSO —

“LIETUVOS ATSIMINIMŲ”

RADIJO VALANDŲ

Šeštadieniais, 4:45—5:30 p. p.

Stotis WEVD—1330 kil. 5000 w.

JOK. J. STUKAS

1264 WHITE ST.,

HILLSIDE, N. J.

Tel. WAverly 6-3325

SAVI, PAS SAVUOSIUS!

NEPRIKLAUSOMA LIETUVA

yra bendruomeninis visų Kanados lietuvių laikraštis, nežiūrint jų politinių, religinių ir kitokių nusistatymų, todėl ypač brangina visų lietuvių talką, nes tikrai bendromis jėgomis galima pasiekti visiems rūpimų ir brangių tikslų.

NEPRIKLAUSOMOS LIETUVOS kaina metams \$4.—, 7722 George St., Montreal 32, P. Q., Canada

Lithuanian Alliance of America

Susivienijimas Lietuvių Amerikoje

Susivienijimas Lietuvių Amerikoje yra didžiausia lietuvių organizacija. Tai lietuvių brolybės fraternalė organizacija. SLA trokšta dar daugiau gerų lietuvių suvienyti broliškais ryšiais vienon didelėn

ir gražion šeimon.

Susivienijimo kuopos randasi visuose didesniuose miestuose Amerikoje ir Kanadoje.

Apsidrausti galima nuo \$100.00 iki \$5,000.00.

Ligoje pašalpa savaitėje mokama \$9.00 ir \$12.00.

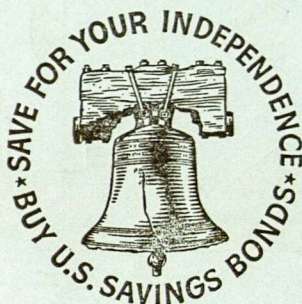
Istojimo į apdraudą mokėti nereikia. Doktorui už egzaminavimą apmoka Susivienijimas.

Kreipkitės į vietinę kuopą arba į Centra, adresuodami:

Lithuanian Alliance of America

307 WEST 30-th STREET

NEW YORK 1, N. Y.

Pirkite Jungtinių Amerikos Valstybių Taupymo Bonus ir užtikrinkite Amerikai ir sau laisvę. Taipgi, pirkdami bonus, užtikrinsite savo sunkiai uždirbtiems pinigams saugumą ir gausite geresnį nuosimtį, negu kitur dabartiniu metu yra mokamas. Taipgi, pasinaudokite šia proga ir šio vajeaus metu įkeiskite savo pinigus į JAV Taupymo Bonus.

VIRŠELYJE:

Vaidzas iš JAV parašiutininkų pratybų. Šių vyrų eilėse mokosi nemaža ir lietuvių karių (skaityk “PARAŠIUTININKAS PASAKOJA” — 10 psl.).

DARBININKAS

Amerikos lietuvių laikraštis, vietoje ėjusių “Darbininko” Bostone, “Amerikos” Brooklyne ir “Lietuvių Žinių” Pittsburghe, nuo š. m. balandžio 16 d. leidžiamas Brooklyne, du kartu per savaitę.

DARBININKO metinė prenumerata — \$5,
Užsienyje metams — \$5,50.

Adresas: 417 Grand Street, Brooklyn 11, N. Y.

Tel. EV. 8-7012

IMIGRACIJA Į Š. AMERIKĄ

Kanada įsileidžia imigrantus iš visų šalių be kvotos jeigu kvietėjas Kanadoje parūpina darbo ir buto garantijas. Tas garantijas parūpina ir kitus įvažiavimo dokumentus į Kanadą sutvarko

Jonas J. Juškaitis

Teisinės - Kalbinės Pagalbos Biuras

907 Dundas Street West, Toronto 3, Ontario, Canada

Telefonas — PLaza 4880

RAPOLAS KRUCH'AS

SENI A U S I A

FOTOGRAFIJŲ GALERIJA APYLINKĖJE

Šalia studijos, fotografuoja grupes bei parengimus svetainėse.

65—23 GRAND AVE.,

MASPETH, L. I., N. Y.

Telef.: DAvenport 6-0259

Lietuvių Radijo Draugijos

PROGRAMOS

J. P. GINKUS, Direktorius

SEŠTADIENIAIS 2 VAL. POPIET. —:—

WWRL 1600 kc

GYVUOJA PER 15 METŲ

Oro bangomis transliuojami įvairūs visuomenės pranešimai, naujienos, muzika (vietinės žinios, parengimai: koncertai, šokiai, ir t.t. Vestuvės, puotos, liūdni pranešimai).

495 GRAND STREET

BROOKLYN 11, N. Y.

Tel. EVergreen 4-7142

J. P. Ginkus

AD. JEZAVITAS

U. UBARAVIČIUS

Direktorius

Muzikos Dir.

Pranešimų Dir.

THE WARRIOR
magazine for the veterans of
Lithuanian descent and for
Lithuanians in the wide world.
Published monthly by "KARYS",
417 Grand St., Brooklyn 11, New
York. Subscription \$4.00 per
year. Single copy 45 cents.
Entered as second-class matter
at the Post Office Brooklyn,
N. Y.

KARYS

PASAULIO LIETUVIŲ KARIŲ MĖNESINIS ŽURNALAS

Redaguoja: kpt. Sim. Urbonas,
Br. Aušrotas ir St. Butkus. Vyr.
redaktorius kpt. Sim. Urbonas.
Leidžia—leidykla KARYS. Pre-
numerata: metams 4 dol., pusb.
—2,50 dol., atsk. nr. 45 c. Adre-
sas: **KARYS, 156 Steamboat Rd.,**
Great Neck, N. Y. Spaudžia
"DARBININKAS" 417 Grand
St., Brooklyn, N. Y.

Nr. 8 (1267)

1951 m. Birželio-June mėn.

Isteigtas 1919 m.

ŽMONIJOS SIAUBAS EINA...

ALGIMANTAS GIEČIUS

Žvangindamas pačiais moderniausiais ginklais, tai vėl "taikiai" šypsodamasis šėtoniško gudrumo grimasomis, Maskvos raudonasis imperatorius tebežengia į priekį. Užgrobtuosius kraštus ir žmones totališkai naikindamas, kaimyninius ir silpnesniusius — gąsdindamas, o visą laisvąjį pasaulį — kiršindamas ir mulkindamas, rusiškojo imperializmo siaubas dieną naktį visu platumu rengiasi kraštutiniam ir lemiamam žingsniui.

Visam laisvajam pasauliui, žmonijos Sąžinei — dar nepakoko Pabaltijo tautų užgrobumo ir naikinimo baisių pavyzdžių, pradedant 1940, 1941, 1944 metais. Demokratinės Vakarų galybės, sužlugdžiusios hitlerinės Vokietijos imperializmą, o Antrąjį Pasaulinį karą vedusios tautų laisvės ir patvarios taikos šūkiu, šiandien klaiškiai tebežiūri į visą eilę Europos kraštų, karo eigoje atsidūrusių žvėriškos komunistinės sistemos katilė...

Maskvinio voro tinklas gudriai supančiojo gabius prezidentus, net karo vadus, apstatydamas juos stalininę "religiją" išpažįstančiais patarėjais: Tuo būdu karas buvo laimėtas, taika pralošta, o šimtai milijonų žmonių, sadistiškiausiomis priemonėmis moraliskai ir fiziškai kankinamų ir žudomų, tebešaukia dangaus keršto savo budeliams. Šimtai tūkstančių benamių tremtinių iš įvairių kraštų, pasilikusių už anos velniškos uždangos, šiandien blaškosi po visą pasaulį, svetingai ar šurkščiai priimami, o kartais neturėdami kur ir galvos priglausti, lyg ta benamė Korejos mergaitė, iš nuovargio užmigusi ant akmens pakelėje... Tuo tarpu didžiosios demokratinės pasaulio jėgos sakosi nesančios pakankamai pasirengusios raudonajam siaubui duoti lemiamą atsakymą kalaviju ir ugnimi.

Kieno gi kaltė? Kas anuomet atpalaidavo nuo grandinės šį epokalipsinį žvėrį?...

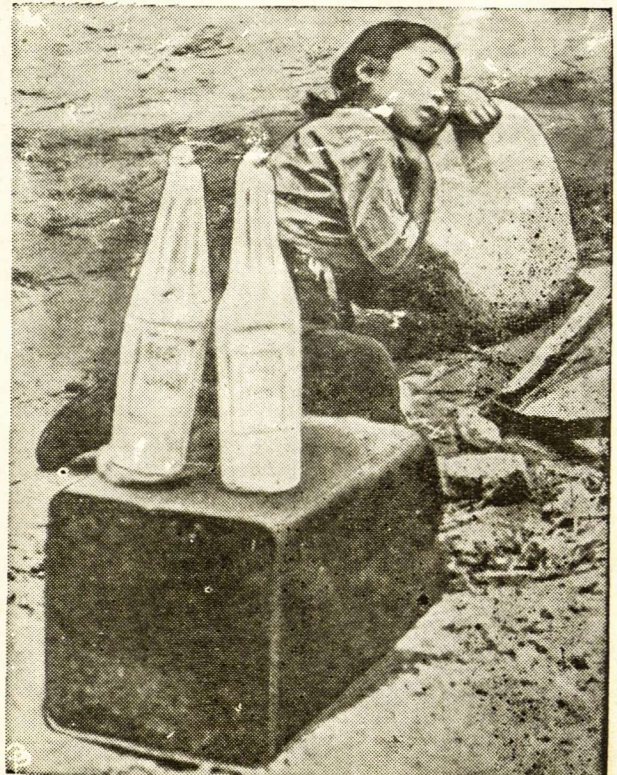
Raudonasis imperializmas neregėtai išaugo karo eigoje. Karą 1939 m. rugsėjo 1 d. pradėjo Hitleris, užpuldamas Lenkiją, prieš tai, tų pačių metų rugpiučio 23 d., susitardamas su Stalinu, kad užtikrintų sau užnugarį kare prieš Vakarus. Maskva tada irgi džiūgavo, gavusi laisvas rankas, "kapitalistams besipiuanant", užgrobti Pabaltijį ir pasirengti tolimesnei "kelionei", karui Europoje užsitęsusiems, kovojančioms šalims išsisėmus. Tiktai staigūs Vokietijos laimėjimai iš pagrindų sumaišė Maskvos kortas, o ypač kada 1941 m. birželyje sovietų pašonėje jau buvo sutelkta 120 vokiškųjų divizijų. Pagaliau birželio 22-ją dieną užsikūrė naujas milžiniškos apimties gaisras Rytuose. Tiktai hitlerinės Vokietijos klaidos karo eigoje išugdė rusų atkaklumą, o didžiulė JAV karinė parama Sovietų Rusijai ir sąjungininkų išsikėlimas Europoje nulėmė pergalę. Nuo čia prasidėjo nesibaigiančios konferencijos, pasitikėjimas Stalino gera valia, kūrimas pasaulinės taikos pagrindų. Tačiau "simpatingas senelis" Maskvoje — nesnaudė.

Priešingai visoms sutartims, rusiškai-komunistinės sistemos malūnas pradėjo vis smulkiau malti "išlaisvintuosius" Rytų Europos kraštus. Kardinolų teismai, demokratinė partijų likvidavimas bei "liaudies priešų" valymas ir brutali visuotinė sovietizacija ryškiai parodė Vakarams, apie kokią taiką svajoja vakarykštis sąjungininkas, kai vis naujos rusų divizijos traukė į vakarus.

Pagaliau po penkerių metų, birželyje (1950. VI. 25), ta pati Maskvos ranka palaimino parengtas šaurės korejiečių divizijas, pastumdama jas per 38-ją paralelę...

Ir taip baisusis birželis pasidarė fatališkas. Prieš vienuolika metų jis atnešė vergiją mūsų žemei, prieš dešimtmetį jo dienos ir naktys buvo pilnos deportacijų siaubo, prieš metus jis palietė ir šią galingiausią laisvės šalį — Ameriką! Taigi, žmonijos priešas tebeina. Pasaulis, anuomet kurčias pirmąkart deportuojamo Pabaltijo šauksmui, ar išvengs šio birželio siaubo ateityje? Ar ne teisi buvo lietuvių tauta, 1919 m. savanorių šautuvų ugnimi sutikusi rusų-bolševikų nešamą "laisvę, lygbę, brolybę"? Ar ne mes, tremtiniai, geriausiai pažįstame šį siaubą ir todėl nenustojame šaukti: "Caveant, consules, hostes ad hortum!"...

Nevienas dar ir mūsų žmonių, senųjų ateivių, suktos raudonųjų propagandos suklaidinti, netiki komunistinės šmėklos žvėriškumu. Džiaugiasi Maskvos pasiūlytąja taika Korejoje... Galime užtikrinti, kad rusiškąjį komunizmą jie tikrai pažins. Ir tai dviem atvejais: pirmuoju — kai žlugs kruvinoji Maskvos imperija, ir visa Amerika baisyse filmų nuotraukose pamatys Rusi-

Benamė Korejos mergaitė išvargusi užmigo ant akmens pakelėje...

Didžioji lietuvių tautos tragedija

A. MERKELIS

Mikalojus Konstantas Čiurlionis viename savo paveiksle vaizduoja ant kalnelio su pienės pūkeliais žaidžiantį kūdikį. Viršum jo — juodas aras, galingai išskėstais sparnais. Jis skrenda tiesiog į žaidžiantį kūdikį. Jo plėšrūs nagai parengti kiekvieną momentą čiupti nekaltą auką. Rodos, visa erdvė pilna klaikaus nerimo, šurpau mirtinio pavojaus. Tik žaidžias kūdikis jo nemato ir nejaučia. Jis įsigilinęs į savo žaidimą, jis kupinas trykštančios gyvybės ir jo sąmonėje dar negimusios mintis apie pavojų, galintį jį nutraukti.

Šiame M. K. Čiurlionio paveiksle, tartum, pranašingai pa-vaizduotas Nepriklausomos Lietuvos tragiškas likimas. Iš pirmojo karo griuvėsių prisikėlusį nepriklausomam gyvenimui, Lietuva tiek savy jautė gyvybės, energijos, pasiryžimo ir pasitikėjimo savo jėgomis, jog svetima jai buvo mintis apie galinčius nepriklausomybę sužlugdyti pavojus.

Daug iškentusi svetimųjų priespaudoje, daug aukų sudėjusi laisvės kovai, Lietuva, sulukusi laisvės, ja ir tegyveno ir atrodė, kad nebėra jėgų, kurios įstengtų iš jos laisvę išplėsti. O jei kas keistųsi į jos laisvę, ją gintų iki paskutinio kraujo lašo. Taip kalbėjo valstybės ir visuomenės vyrai, taip rašė spauda. Kalbėti ir rašyti buvo drąsu, nes kurį laiką aplink rimto pavojaus ženklų lyg ir nebuvo.

Nuolatos buvo pabrėžiamas ir Lietuvos saugumas, nes atrodė, kad Lietuva esanti toli nuo galimų karo židinių. Kai Vakaruose pradėjo telktis niurūs karo audros debesys, tuomet viešose kalbose ir spaudoje ypač stipriai būdavo pabrėžiamas Lietuvos saugumas. Tačiau ir tose kalbose buvo galima jausti šiek tiek netikrumo, kad Lietuva jau nėra taip saugi, kaip ji norėtų.

Argi Lietuva iš tikrųjų buvo saugi?

Jos taikingumas ir noras kuo geriausiai sugyventi su savo kaimynais buvo per menkas jos saugumo laidas. Geopolitinė Lietuvos padėtis darė ją ypatingai nesaugią. Lietuva yra tarp trijų agresingų tautų: rusų, vokiečių ir lenkų, tarp trijų plėšrių arų (Dvigalvio Rusijos, Vokietijos ir Lenkijos). Nuo šių trijų tautų Lietuva labiausia buvo nukentėjusi praėity, jos daugiausia jai trukdė atkurti nepriklausomą valstybę, iš jų didžiausias pavojus gresė ir Nepriklausomai Lietuvai. Rusija, Vokietija ir Lenkija praėity sužlugdė Lietuvos galybę, jos buvo pasigrobusios didelius Lietuvos plotus, jos daugiausia nutautino lietuvių.

Kad kuri viena iš šių valstybių drįstų užpulti Lietuvą, buvo maža pavojaus, nes jos visos trys buvo suinteresuotos Lietuva. Sovietų Sąjungos, Vokietijos ir Lenkijos bendri interesai Lietuvai ir buvo bene didžiausias Lietuvos nepriklausomybės laidas. Juk, sakysim, Vokietijai užgrobus Lietuvą, būtų gana smarkiai pažeistas Sovietų Sąjungos ir Lenkijos saugumas. Tą pat pajustų kitos dvi, jei Lenkija ar Sovietų Sąjunga užgrobtų Lietuvą.

Tačiau Lietuvos saugumas atsiderėtų dideliame pavojui, jei kurios dvi iš šių trijų valstybių susiremtų. Tuomet Lietuva jau pirmomis karo dienomis galėtų būti užpulta. Jei to ir neįvyktų,

jos vergų stovyklas, lavonų ir griaučių kalnus, atkasamus masinius visokių tautybių žmonių kapus (tai bus dar baščiau už jūsų čia matytus Hitlerio konclagerių vaizdus!), arba antruoju — jeigu ta sistema įsigalėtų šioje šalyje, ir jie patys ją pažins savo kailiu!

Antruoju atveju mes netikime. Perdaug kankinių ir vergų komunistiniame Rusijos "rojuje", perdaug kančių ir aukų pakėlė lietuvių tauta, perdaug Amerikos motinų sūnų žuvo praėjusiame, o ir Korejos, kare. Jų kančios ir kraujas įpareigoja gyvučius pažinti žmonių priešą, su juo kovoti ir laimėti.

vis tiek Lietuvos saugumas jau nebūtų garantuotas. Žlugus kuriai vienai iš tų trijų valstybių, likusios dvi galėtų Lietuvą pasidalyti ir be karo.

Kad taip galėjo įvykti, parodė 1939 m. rugsėjo 1 d. prasi-dėjęs Vokietijos - Lenkijos karas. Žlugus Lenkijai, Lietuva, Hitlerio su Stalinu susitarimu, buvo Sovietų Sąjungos užgropta.

Kad lietuvių tauta nesaugioje vietoje gyvena, kad jos nepri-klausomybei gresia nuolatinis pavojus, savo laiku prof. Kazys Pakštas tai kėlė aikštėn savo paskaitose ir straipsniuose. Jis siū-lė ir tai, kas tokio eventualaus pavojaus akivaizdoje iš anksto da-rytina. Niekas, berods, šių jo samprotavimų neneigė. Į juos buvo žiūrima, kaip į teoretinius samprotavimus, iš kurių praktiškų iš-vačių padaryti negalima.

Jei lietuvių tauta ir būtų numačiusi ar iš anksto jautusi jau gresiantį pavojų, ką gi ji galėjo daryti? Juk jai neįmanoma per-sike'ti į saugesnę vietą, ar nuo savo priešų atsitverti neįveikiamais įtvirtinimais.

Prancūzai, bijodami, kad juos vokiečiai trečią kartą neužpul-tų, įrengė garsiąją Maginot liniją. Vokiečiai, karo prieš Rytus atveju norėdami būti saugūs nuo prancūzų, taip pat įsirengė ne mažiau garsią Siegfriedo liniją. Jų įrengimai buvo laikomi pa-slapty, ir spauda rašė, kad šie įtvirtinimai nepralaužiami.

Tačiau Antrajame pasauliniame kare priešo puolimų neat-laikė nei Maginot nei Siegfriedo linijos. Joms įrengti reikėjo daug darbo ir daug lėšų, tačiau nė viena jų savo paskirties neatliko. Antrasis pasaulinis karas įrodė, kad nėra tokių įtvirtinimų, kurių pranašesnis priešas moderniais ginklais neįveiktų.

Kūrėjai savanoriai ir paskubomis suorganizuota bei menkai apginkluota Lietuvos kariuomenė narsiai bei ryžtingai kovės Ne-priklausomybės karuose ir apgynė Lietuvos laisvę nuo daug di-desnio už save priešo. Tad ir nepriklausomoje Lietuvoje daug dėmesio kreipta savai kariuomenei ir jai išlaikyti nesigailėta di-delių lėšų. Kariuomenė laikyta nepriklausomybės laidu, tačiau gyvenimas parodė, kad to laido būta nepatikimo.

Ar dėl to Lietuvos kariuomenė kaltintina ir laikytina buvus nereikalinga? Kariuomenė ugdė lietuvių tautos pasitikėjimą savo jėgomis, ir tas pasitikėjimas savo jėgomis padėjo lietuvių tautai beveik iš nieko atkurti nepriklausomą Lietuvos valstybę ir dary-ti nuolatinę milžinišką pažangą.

Ūkininkas, kuris jaučiasi savo ūkyje nesaugus, kuris bijosi jo netekti, negali būti pažangus. Jis tegyvena tik tąja diena. Baimė ir nerimas paraližuoja jo valią, palaužia kūrybines jėgas.

Jei lietuvių tauta būtų galvojus apie jos laisvei gresiantį pa-vojų, jei ji būtų buvus netikra dėl savo rytojaus, ji per 20 nepri-klausomo gyvenimo metų nebūtų pasiekusi to, ką ji tada pasie-kė.

Nepriklausoma Lietuva įgalino lietuvių tautą plačiai, giliai ir stipriai jaugti į savo tėvų nuo amžių krauju ir prakaitu laisto-mą žemę, kad jos iš ten neišrautų jokios audros, ar jos iš rytų, ar vakarų, ar pietų atūžtų. Ir kaip plačiai, giliai ir stipriai lietu-vių į savo žemę jaugta, rodo Didžioji lietuvių tautos tragedija. Raudonasis okupantas lietuvių tautai naikinti naudoja pačias žiauriausias priemones ir vis dėlto lietuvių tauta, lyg toji Vinco Kudirkos hidra devyngalvė lieka gyva.

Lietuvių tauta tiek yra pamilusi savo kryžiais ir smūtke-liais išpuoštą žemę, tiek su ja suaugusi, jog ir didžiausio pavojaus metu nebūtų ryžusis iš jos trauktis. Bet gi pavojaus būta dides-nio, negu jis buvo galima numatyti. Priešas, užsmaugęs Lietuvos laisvę, buvo toks baidus, jog jis žiauriausiomis priemonėmis rau-na lietuvių tautą iš savo žemės ir tremia ją pražūčiai į Sibirą.

Dr. Kazimiera Grinių prisiminus

Iš žurn. Henriko Blazo kalbos, pasakytos per Dr. Kazimiero Griniaus mirties vienerių metų minėjimą, New Yorker viešbutyje, New Yorke, N. Y., 1951 m. birželio mėn. 9 d.

Praėjo vieneri metai, kai netekome Dr. Kazio Griniaus — tautos žadintojo, jos politinės sąmonės formuotojo, varpininko, nepriklausomos Lietuvos ministerio pirmininko ir Lietuvos Respublikos prezidento. Jo gyventasis laiko tarpas apėmė lietuvių tautos ir valstybės istorijoje ištisą epochą, kurios pradžia buvo itin panaši į dabar gyvenamus laikus.

Gimė Dr. Kazimieras Grinius 1866 metų gale. Anuometinę Lietuvą vergė rusiškasis carizmas. Po 1863 metų sukilimo prieš Rusijos imperiją Lietuvoje siautėjo rusiškasis teroras ir reakcija. Sukilimo dalyviai arba dar tebesėdėjo kalėjimuose, arba teismo nubausti pėsti buvo varomi į Sibiro katorgą, arba pabėgę iš Lietuvos į Vakarų Europą kaip politiniai tremtiniai ieškojo sau prieglobsčio ir saugių gyvenimo vietų Vestfalijoje, Anglijoje, Turkijoje, Amerikos Jungtinėse Valstybėse.

Pačioje Lietuvoje dar tebestovėjo kartuvės, kuriose buvo kariami sukilimo vadai, dar nenudžiūvęs buvo kraujas rusų išžudytųjų lietuvių sukilėlių. Muravjovą Koriką Vilniuje pavadavo kiti caro satrapai, kurie vykdė toliau lietuvių tautos naikinimo, persekiojimo ir nutautinimo darbus. 1865 metais buvo uždrausta lietuviškoji spauda. 1866 metais į Lietuvą buvo privežta dešimtys tūkstančių burliokų, kurie buvo įkurdinami ūkiuose, iš lietuvių atimtuose, pastarusius už dalyvavimą sukilime prieš caro imperiją į Sibirą ištrėmus, nužudžius arba jiems į Vakarų laisvąjį pasaulį pabėgus.

Lietuvių kalba anuomet buvo pašalinta iš valsčių, iš teismų, iš mokyklų. Vyskupas Motiejus Valančius buvo uždarytas Kaune savo rūmuose, lietuvių išpažintas katalikų tikėjimas buvo varžomas, bažnyčios uždarinėjamos ir paverčiamos cerkvėmis, peršama pravoslavija. Lietuvai ir lietuvių tautai buvo juoda verguvs ir sprespaudos naktis.

Tokioje Lietuvoje gimė Dr. Kazimieras Grinius ir jo vienlakai. Jie nuo pat mokyklos suolo dirbo, kad tą tamsiąją rusiškojo imperializmo Lietuvai užtrauktąją naktį ir verguvs pašalintų, kad lietuvių tautą padarytų šviesią, pasiturinčią, laisvą, kad Lie-

tuvai atgautų nepriklausomybę. Nedaug jų buvo, kurie pradėjo kovą už Lietuvos nepriklausomybę ir lietuvių tautos laisvę su Rusijos carų imperija. Bet jie tai kovai atidavė visas savo jėgas, nebijojo persekiojimų ir kalėjimo, sukėlė tai kovai visą lietuvių tautą ir kova buvo laimėta. Lietuva buvo nepriklausoma ir iš Pirmojo pasaulinio karo griuvusių kilusi pati savo jėgomis apsigynė nuo visų išorės priešų, atsistatė, padarė didžiausią medžiaginę ir kultūrinę pažangą.

Šiandien Lietuva patekusi į dešimteriopai didesnę rusiškojo imperializmo sprespaudą ir verguvs. Tik šį kartą ne caristine, bet komunistine. Naujų pavergėjų išžudytų, į Sibirą ištrėmtų ir turėjusių iš tėvynės nuo persekiojimų pasišalinti lietuvių skaičius šimteriopai padidėjo, negu Muravjovo Koriko laikais. Dabartiniai raudonieji Maskvos muravjovai yra šimteriopai žiauresni už anuometinį cariškąjį Koriką. Lietuvių tauta, sau laisvės ir savo kraštui nepriklausomybės siekdama, turi daug kartų padidinti savo pastangas. Ji ypač šiandien brangina kiekvieną kovotoją už savo laisvę ir liūdi dėl kiekvieno, kovotojų eiles apleidusio. Tad ir Dr. Kazimiero Griniaus netekimas, ypač šiuo lemiamuoju kovos laikotarpiu, lietuvių tautai yra labai skaudus. Tačiau jo gyvenimas ir jo pavyzdys skatina likusiuosius gyyus kovotojų eilių neapleisti, tik dar glaudžiau spiestis aplink savo tautiškąją trispalvę, tik dar karščiau ir ryžtingiau siekti lietuvių tautai laisvės, o Lietuvai nepriklausomybės.

Jei kova prieš caristinį rusiškąjį imperializmą buvo laimėta vadovaujant nedidelei saujelei mūsų šviesuolių, kurių vienas buvo Dr. Kazimieras Grinius, tai kova prieš komunistiškai rusiškąjį imperializmą už laisvą ir nepriklausomą Lietuvą bus laimėta be jokių abejonių, nes mūsų susipratusių ir apsišvietusių jau nebe saujelė, bet tūkstančiai, kurie Lietuvos laisvei dirba ir kovoja visuose žemės kontinentuose ir kuriuos palaiko visas laisvasis demokratinis pasaulis.

Kai Lietuvai laisvę iškovosime, tai ir bus didžiausias paminklas ir Dr. Kazimierui Griniui ir kitiems mūsų laisvės kovą pradininkams, kurių netekimą šiandien minime.

LIETUVOJE TEBESIAUČIA BAISUSIS BIRŽELIS

Jei žmogui pakaktų tenkin-tis vien materialiniais klausimais, negalima būtų pasakyti, kad gyvenimas Lietuvoje — miestuose — būtų neįmanomas. Miestiečiai dabar jau turi ir prekių ir maisto... bet, nuolatinu baimės jausmu nusikratyti negali. Baisiosios, pirmosios rusų okupacijos metu vykdytos deportacijos tebesitęsia. Kasmet po kelis kartus buvo vykdomi didesnio ir mažesnio masto vežimai. Kartais buvo daugiau vežama iš vienos vietos, kartais iš kitos. Visi miestai ir miesteliai atidavė savo duoklę, o paskutiniuoju metu deportacijos visu savo svoriu krito ant Ūkininkijos, kuri yra nelaimingiausias mūsų krašto

elementas. Visi gali suprasti, ką ūkininkui reiškia kolchozas... Buvo baisių tragedijų — nusižudymų, padegimų, išėjimų į mišką... Žiauri okupanto ranka nekreipė dėmesio į jokią reakciją, ir kraštas šiandieną veikia ištisai sukolchozintas. Daug ūkininkų bevelijo persikelti į miestus, kur uždarbiai didesni... kiti su rezignacija priėmė savo likimą...

Panašiai rezignavo šimtai tūkstančių deportuotųjų. Deportacijos nukreiptos į Sibirą. Išvažiavus iš Lietuvos ribų, jau apie Minską, vagonų durys atidaromos ir langai atkalami. Iškabunami užrašai: Savanoriai į Rusiją ir pan. Bėgti galima pakeliui, ir kas susidaro pinigų,

gali ir iš tokio Altajaus, nusi-pirkęs bilietą, grįžti atgal, bet kas iš to. Tokius sugauna ir vėl deportuoja, nes gyventojų kontrolė yra žiauri.

Blogiau yra nutestiesiems į darbo stovyklas. Čia sąlygos buvo neįsivaizduojamai sunkios. Tik po 1949 m. rugpiučio mėn. kiek pagerėjo — spėjama, po to, kai užsienyje buvo pradėtas kelti sovietų koncentracijos lagerių klausimas. Susidaro įspūdis, jog rusai privengia užsienio opinijos ir dar nesijaučia gali daryti visur, ką tik nori. Jie lietuvių nekenčia ir visi įsitikinę, kad krašte jau seniai nė vieno lietuvių nebūtų likę, jei rusai būtų laikę savo laimėjimus galutiniais.

Dabar, kaip katė su pe'e, okupantas žaidžia su paglemž-taisiais. Tai vienoje, tai kitoje srityje norima gyventojams sudaryti įspūdis, kad jie gyveną

savo kultūra, kad remiami teatrai, chorai, artistai, bibliotekos, rūpinamasi jaunimu ir t.t. Visa tai lietuviams tikrai permato ir supranta.

Rusų kolonizacija tuo tarpu vyksta beveik išimtinai miestuose, ir Vilnius jau baigia nustoti lietuviško charakterio. Kaunas, mažiau nuo karo nukentėjęs, dar lietuviškesnis. Kaimuose rusų kolonistų nėra, išskyrus tarybinius ir valstybinius ūkius, kur darbininkai yra rusai.

Antrosios okupacijos pradžioje Lietuvoje pasirodė apdriskę rusų kolchozninkai, ir "miesočnikai" (spekuliantai) greit dingo — buvo surinkti ir išvežti.

Mažuose provincijos miestuose ir miesteliuose rusų irgi maža. Tai daugiausiai milicijos pareigūnai, saugumo karininkai, sovietų įgulų kariai. Di-

LIETUVOS VIETINĖ RINKTINĖ 1944 METAIS

PLK. O. URBONAS

BOKLĖ LIETUVOJE V. RINKTINĖS ORGANIZAVIMO ISVAKARĖSE

1943-jų metų antrojo pusėj gyvėnimas Lietuvoje pasidarė visiškai neįmanomas. Vokiečių pralaimėjimas ties Stalingradu, galima sakyti, palauzė jų galybę. Tiesa, Charkovo rajone jie dar sugebėjo išplėsti trumpą puolimą, tačiau visiems jau aiškėjo, jog artinasi laikas, kada jie nesugebės ne tik pulkti, bet netgi išlaikyti braškantį Rytų frontą.

Bolševikai, išplėsdami savo puolimą fronte, užfrontėje pradėjo rodyti labai didelį aktyvumą. Gausūs būriai parašutininkų buvo nuolėisti prieš uošniaryje. Čia jie susijungė su visokio plauko žmonėmis, kurie panorėjo drumstame vandenyje pažuvauti. Be vokiečių-dezertyrų ir rusų pabėgusių belaisvių, čia atsirado nemaža ir vietinių žmonių, kurie, prisidėję partizanų vardu, pradėjo suvesdinėti asmenines sąskaitas su kaimynais, arba — tiesiog plėškauoti. Dvi pagrindinės bolševikų stovyklos, prie Naručio ežero (apie 10-12,000 žmonių) ir Rudnikų miškuose (apie 6-8,000), kurios buvo sudarytos iš stambesnio parašutininkų skaičiaus ir savo vadovybėje apjungė visus prisiplakusius prie jų žmones, sudarė jiems tam tikrą saugesnį užnugarį, nes prie šių dviejų stovyklų nedrįso prisirišinti nei vienas vokiečiai.

Tolimesnio darbo metu štabe, sekant kasdieninius pranešimus iš vietų apie banditų pasirodymą, žemėlapyje išryškėdavo tų gaujų keliai ir kryptys, kuriomis jie traukė Lietuvos gilumom. Pirmiausia jie aplankydavo švenčionių apskritį, o toliau persimesdavo į Ukmergės ir Utenos apskrėtius. Iš ten išsišakodavo iš dalies į Zarasų ir Panevėžio apskrėtius. 1943 m. rudenį ir 1944 m. ankštų pavasarį žemaitijoje dar buvo, palyginti, ramu, bet jau vasario-kovo mėnesiais banditai pasirodė ne tik Raseinių, bet jau Telšių ir Tauragės apskrityje. Prisdėję plėšimai, žudymai, moterų išprievartavimai, padėgimai — ne tik kai-

muose, bet ir miestuose. Keliai buvo visiškai nesaugūs. Jeigu net Vilniuje ir Kaune žmonės vengdavo tamsioje pasirodyti gatvėse, jei banditų į butus įsilaužimas ir žmonių apiplėšimas gatvėse šiuose miestuose virto kasdieniniu reiškiniu, tai ką kalbėti apie kaimą, apie viensėdžius, kur ir pagalbos nebuvo iš kur laukti. Negausi Lietuvos policija pasirodė bejėgė su tuo banditizmu kovoti, o gyventojai, neturėdami ginklų, pasipriešinti negalėjo. Banditai įsdrąsino tiek, kad net gauseni žmonių subuvimai buvo jų "aplanuoti". Iš pradžių jie pasitenkino vien plėšimu, bet vėliau pradėjo žudyti žmones, išprievartauti moteris. Žmonės kentėjo ir šaukėsi pagalbos.

Vokiečiai, užinteresuoti vien tik "karo grobiu" ir viskuo, kas galėjo šį grobį atstoti, į šiuos reiškinus kreipė maža dėmesio, nes ne jie nuot banditų kentėjo. Be to, banditų buvimas kaip ir pateisino vokiečių represijas prieš gyventojus. Antra vertus, vokiečių ruošiamos prieš banditus ekspedicijos neudovavo jokių rezultatų; viena — jų pajėgos Lietuvoje buvo per menkos, kad palaikytų saugumą visame krašte, o antra tų dalinių kariai, per ilgesnį laiką pripartę naudotis visomis gyvenimo gėrybėmis, nerodė didelio noro rizikuoti, nes puikiai žinojo, kad banditai yra gerai ginkluoti. Be to, jau ir pati tų ekspedicijų organizacija aiškiai rodė, kad vokiečiai neturi tikslo rimtai kovoti su banditais. Kol jie išsirengdavo žygin, banditai visuomet suspėdavo atitinkama vietovę apiešti. Tačiau už nužudytą vokiečių būdavo šaudomai tos apylinkės žmonės, neskiriant nei moterų, nei senų, nei vaikų. Dėl to, nužudymui įvykus, visa apylinkė mesdavo savo ūkius, o žmonės slapstydavosi, kur tik galima. Tad už banditų nužudytą vokiečių atsakydavo visa apylinkė, bet ne banditais, kuris tą nužudymą įvykdydavo. Daugelis, gal būt, dar atmena tuos žygius, kurie Vilniaus Gabietiskomisare parėdymu buvo įvykdyti

džijų geležinkelio stočių viršininkai — rusai, mažesnėse stotyse — dar lietuviai. Žemesnieji geležinkelio tarnautojai taip pat lietuviai.

Bendrai imant, rusai Lietuvoje sudaro privilegijuotą klasę. Beveik visas geresnes vietas užima rusai, ir jei kur lietuvis vadovauja, ten yra ir rusas "pavaduotojas"... su didesne galia už savo viršininką.

Aukštesiose mokyklose politinių dalykų dėstytojai — rusai. Rusų kalbos mokoma visose mokyklose: 5 val. į savaitę pradžios mokyklose ir 6 val. į savaitę vidurinėse ir aukštesnėse mokyklose.

Nepriklausomybės laikais išėję mokslus daktarai buvo priversti keisti diplomus į naujus, išlaikant egzaminus iš marksiz-

mo — leninizmo. Moksleivija jungiama į pionierius.

Į bolševikinę propagandą krašte žiūrėdama su pašaipą, ypač kaip, pvz., visur paskebiama, kad tokioje tai vietoje jau pastatytas ir veikia naujas modernus fabrikas, o žmonės mato, kad tokio fabriko visai dar nėra..

Supranta žmonės ir imperia- listines rusų užmačias, ypač kai tokie engėjai, kaip Pet as Didysis, dabar važdujami kaip dideli ir užspėję herojai..

Visi laukia, kad vėkarai laikytis rusų atveju kuo kiečiausiai, nes tik tokia laikysena gali juos kiek atbaudyti nuo be- ryb'o sauvallavimo ir naikini- mo visų ir visko, kas k'iems yra brangu.

L. G.

švenčionių apskrityje, kur žuvo per 1,000 žmonių. Vokiečiai viešai pasiskėbė, kad ten buvo sušaudyta 600 žmonių. Tikrumoje jų buvo daugiau, nes niekas tikslios registracijos nevedė.

Rytinė Lietuva ypatingai kentė terora iš abiejų pusių: nuo bolševikinių partizanų, bei prie jų prisiplakusių įvairiaspalvių banditų, ir nuo vokiečių SS ir žandarmerijos būrių, kurie, "naikindami" pirmuosius, masiškai žudė nekaltus apylin- kės gyventojus ir naikino jų turtą. Panašus teroras grėsė apimti ir li- kusią Lietuvos dalį.

KOKIA IŠEITIS?

Tokioms aplinkybėms esant, pradėta ieškoti išeities, kad kurio nors būdu būtų galima krašte atstatyti gyventojų saugumą. Tarimasis su vokiečiais buvo neišvengiamas, nes be jų sutikimo, neturint nei ginklų, nei kitų priemonių, kova su banditais nebūtų davus jokių vaisių. Su- prantama, kad tuo metu daugelio žvilgsniai buvo nukreipti į generolą Plechavičių, kuris jau iš praeitų lai- kų buvo žinomas kaip nepalaužiamas bolševikų priešas.

Derybos su vokiečiais užsitęšė gan ilgą laiką, kol 1944 m. sausio mėn. pabaigoje pavyko su jais susitarti. Reikia pabrėžti, kad generolas, gerai pažindamas vokiečių val- dymo metodus ir būdus, nepasiten- kimo susitarimu žodžiu, bet pareikalavo viso susitarimo patvirtinimo raštu. Vokiečiai sutiko. Tuomečias "SS und Polizeifuehrer fue: General- bezirk Litauen", policijos brigados vadas generolas Harm gen. Plecha- vičiui atsuntė raštą, kurio papunk- čiui patvirtino viso susitarimo turinį.

Tam, kuris pažįsta vokiečių admi- nistracijos eigą, yra visiškai aišku, kad gen. Harm, pasirašydamas tą savo raštą, turėjo pilną savo tiesioginio viršininko "SS und Polizeifuehrer Ostland" SS Obergruppen- fuehrer'io Jeckeln įgaliojimą. O pas tarasis turėjo Berlyno sutikimą. Laikau reikalinga atkreipti dėmesį į šį faktą, nes be jo susidarytų įspū- dižio, kad visa buvo atlikta per daug jau "šeimyninėmis priemonė- mis," o ir tolimesnis vokiečių klatingumas ne taip griežtai išryškė- tų.

Susitarimas numatė formavimą tam tikros lietuviškos karinės pajė- gos, kurią vokiečiai vadino: "Lit- auische Sonderverbande." Mes ją navadinome Lietuvos Vietine Rink- tine. Mūsų nusistatymu, ši Rinktinė turėjo sudaryti būsimosios Lietuvos kariuomenės užuomazgą.

Kai kas dabar, kada visi tolimes- nieji įvykiai yra žinomi, ir kai aiškėjo visa tolimesniojo karo eiga, mėgina įrodinėti, kad Vietinės Rink- tinės formavimas, buvęs politinė klaida: be jos nebūtų buvę ir tų au- kų, jų likviduojant. Samprotavimas pagrįstas ir logiškas, jei šios dienos patyrimu būtų buvęs galima vadovautis anais laikais. Bet taip nebu- vo. Atrodė, kad vokiečiams užteks proto gelbėti tai, ką dar galima bu- vo gelbėti; atrodė, kad vokiečiai ne- užleis visos savo valstybės teritori- jos priešui, nenustums visą savo tautą į didžiausią vargą ir nelaimę, kad pasistengs baigti karą, kol prie- šas dar nėra peržengęs jų valstybės

sienos. Tokiai padėčiai susidarius, Vietinė Rinktinė būtų tekę suoloti svarbią rolę.

SUSITARIMO SVARBIAUSIEJI PUNKTAI

1) Lietuvos Vietinės Rinktinės už- davinys — kova su banditizmu. Ki- tiems tikslams ji nenaudojama;

2) Visi Vietinės Rinktinės daliniai tiesioginiai priklauso Vietinės Rink- tinės vadui ir vykdo jo ir jo štabo įsakymus;

3) Vietinės Rinktinės veikimo plotas — Lietuvos teritorija.

Tolimesnieji punktai numatė ver- bavimo tvarką (išimtinai savanoriš- kumo pagrindu), dalinių aprūpinimo ir maitinimo tvarką, jų ginklavimą, reikalingumą palaikyti su vokiečiais reikiamus santykius ir kt.

Įvykus dar kelioms pasitarimams ir išaiškėjus kitus smulkesnius klaui- simus, susitarimas įvyko. Atrodė, kad sąlygos yra priimtinos. Vietinė Rinktinė formuojama vien lietuviš- kiems tikslams, veiks tik Lietuvos teritorijoje, gaus įsakymus vien iš Vietinės Rinktinės vado ir jo štabo, o jau vadas pasirūpins, kad ji iš tik- rųjų tarnautų vien tik lietuviškiems reikalams.

1944 m. vasario 3 dieną iš gen. Plechavičiaus gavau pakvietimą ap- lankyti jį. Generolas man pasiūlė jo būsimajam štabe užimti štabo virši- nininko vietą. Ligi šiol nedalyvavęs pasitarimuose su vokiečiais, nežino- damas įvykusio susitarimo, papras- čiau leisti man susipažinti su buvu- sųjų pasitarimų medžiaga. Iškart į akis krito keistas faktas: visuose užintuose kraštuose vokiečiai leido formuoti ginkluotąs pajėgas vien tik SS legioo pavaldė, o Lietuvai pa- darvta išimtis. Kitoms tautoms, pa- našių dalinių neturinčioms, tai jau sudaro pagrindą reikalauti ir sau panašių teisių. Šie samprotavimai kėlė rimto susirūpinimo. Bet tokia jau yra žmogaus psichologija, kad jis kiekvieną faktą dažniausiai sten- giasi išaiškinti sau pageidaujama prasme. O tokiu raminančiu faktu buvo vokiečių raštiškas įvykusio su- sitarimo patvirtinimas. Nors protas ir prieštaravo, pagalvojęs atsakiau: "Žinok, generole, kad abu mudu pa- tekim koncentracijos stovyklon, nes esu įsitikinęs, jog vokiečiai vėliau pastatys mums tokius reikalavimus, kurių išpildyti mes negalėsim. Ta- čiau niekas negalės man ateiityje prikišti, kad pabijojau rizikuoti savo galvą, kad visas kraštas ken- čia ir visi šaukiasi pagalbos. Einu. O ten — ką Dievas duos."

Tai buvo 1944 metų vasario 3 d. šią dieną gimė, tokį trumpą laiką teiogyvenusi, Lietuvos Vietinė Rink- tinė. Nuo šios dienos prasidėjo for- mavimo laikas. Formavimas... Koks skirtumas su tikrąja to žodžio prasme, atsiminus visus tuos uždavinius, kurie turėjo būti nugalėti, kad pa- tikėtume nors šiokių tokių rezulta- tų. Tuo tarpu iš vienos pusės kabė- jo Damoklo kardas, kuris priminė, kad kiekviena sugaišta valanda at- neš kam nors pražūtį, iš antros — momento mori — vokiečiai.

Cia pat aptarėm pagrindinius da- lykus, nustatėm mūsų darbo gaires. Aiškiai viens antrą supratom, sutar- rėm be žodžių, kad kas toliau beat- siktų, kokias priemones vokiečiai bepavartotų, mes, pasirėmę turimu susitarimu, nuo savų teisių neatsi-

sakysim ir jiems — nenusilenksim. Nutarta: generolas važiuoja provincijon. Apvažiuos bent kelis apskrinių miestus, kad vietoje susipažintų su gyventojų nuotaikomis, žmonių nusistatymu, kad išsiaiškintų mūsų formuojamo Rinktinės perspektivas. Aš gi lieku Kaune ir pradedu formuoti štabą. Aiškiai jautėm Lietuvos visuomenės pulsą, buvome tikri, kad šiomis sąlygomis mūsų Rinktinė negali neturėti pasisekimo, kad lietuvių pritarimas mums bus visuotinis, bet tas žmogaus nuolatinis abejotinas vertė dar paskutinę valandą išsiaiškinti vis kylančius neaiškumus, kad ateityje turėtume galimumo pilnu atsidiėjimu ir pasitikėjimu savimi imtis darbo.

Svarbiausias ir sprendžiamas klausimas: ar stos savanoriai? Vokiečiai jau keletą kartų mėgino patraukti mūsų žmones kariuomenėn. Mėgino jie formuoti SS legioną — nieks nestojo, mėgino formuoti transportui pagelbinius dalinius — tas pat rezultatas. Nežiūrint to, kad jiems priklausė visas administracijos aparatas, kad ir lietuviškoji policija buvo jų žinioje, kad jie turėjo savo rankose spaudą, radiją ir visas kitas propagandos priemones. Mūsų gi vienintelis ginklas ir vienintelė priemonė — generolo Plechavičiaus vardas ir jo žodis.

DARBO PRADŽIA

Kas turėjo reikalo su bet koku organizaciniu darbu, lengvai gali įsivaizduoti mūsų darbo pradžią: be patalpų, be ryšio ir susisiekimo priemonių, be pinigų, be jokios rašomiosios medžiagos, be... be... be...
Patalpa štabui laikinai buvo su-

rausta Pirmojo Generalinio Tarėjo įstaigoje, kur mums buvo užleisti 3 kambariai. Keturi štabo skyrių viršininkai griebėsi darbo. Čia pat, tik mūsų trumpo gyvenimo aprašymo pradžioje, laikau reikalinga didžiausiu dėkingumu atminti savo artimiausius bendradarbius: I sk. viršininką gen. št. pulkininką Reklaitį, II sk. viršininką gen. št. pulkininką leitenantą Andriušaitį, III sk. viršininką gen. št. pulkininką Šovą ir IV sk. viršininką pulkininką Grudzinską. Šie asmenys savo pasiryžimu, savo darbu, savo tokiu giliu bendros padėties supratimu daug padėjo ir palengvino Rinktinės vadui ir man nugalėti nenugalimus atrodžiusius sunkumus. Generolui ir man teko pergyventi daug sunkių valandų, kada nervų įtempimas pasiekdavo aukščiausio laipsnio, kada atrodė, jog mes sugrįšim po nepakeliamą našta. Tada šių mūsų artimiausių bendradarbių asmenyje mes visuomet rasdavom moralinę paramą, rasdavom pilną mūsų nusistatymo supratimą, energiją ir pasiryžimą dirbti.

Vasario 6 dieną, sekmadienį, dar generolui iš provincijos negrįžus, turėjau posėdį pas gen. Harm. Aptarus visą eilę klausimų, gavau įspūdzio, kad vokiečiai gal ir norėtų suprasti mūsų nusistatymą ir jį akceptuoti, bet kad yra kaž koks man neaiškios klišutys, kurių jie nenori viešai paskelbti. Tiesa, pasitarimas vyko Kaune, jame dalyvavo tik Kauno vokiečiai, atseit, tie, kurie "atstovauja vien Lietuvą", tačiau vienas faktas paaiškėjo visiškai: Kauno vadovybė nesimėra risti bet kurio klausimo, turinio principinį pobūdį. Išsprendimas poros klausimų buvo atidėtas, buvo paž-

dėta dar tą pat dieną į juos atsakyti telefonu ar raštu. Matyti, buvo norėta pagalvoti, ar ko nors atsilksauti.

Didesni ginčai kilo, sprendžiant karininkų paskyrimo klausimą. Vokiečiai norėjo, kad štabas tik numatytų karininkus į tam tikras vietas, pats gi paskyrimas būtų atliktas jų — vokiečių. Žinoma, su tokiu reikalavimu sutikti negalėjau. Nurodžiau jiems atitinkamą mūsų susitarimo punktą, ir jie nusileido. Ateityje šiuo klausimu jokių sunkumų neturėjome: visi karininkai buvo skiriami Rinktinės Vado.

Daug sunkumų sudarė kareivinių klausimų išsprendimas. Nuo pasiūlymo dalinius formuoti kaimuose — teko griežtai atsakyti. Vokiečiai gal gale sutiko užleisti mums kareivines Marijampolėje, Kalvarijoje, Seredžiuje, Raseiniuose ir Plungėje. Kareivines pirmose trijose vietose, iš tikrųjų, gavome. Tačiau Raseinių ir Plungės — klausimas tęsėsi iki pat Vietinės Rinktinės žuvimo dienos; mes jas tai gaudavom, tai jos vėl būdavo atimamos. Tokia padėtis buvo ir su visa eile kitų pastatų, kurie buvo reikalingi komendantūroms Biržuose, Utenoje ir kitur.

Vėliau buvo nustatyta Viet. Rinktinės sudėtis. Kadangi savanorių skaičius, kurie atsiliepė į gen. Plechavičiaus atsišaukimą, buvo nežinomas, vokiečiai davė sutikimą formuoti 10 batalionų, kiekviename, maždaug, po 500 žmonių. Bet buvo taip pat numatyta. Jei savanorių skaičius bus pakankamas, batalionų skaičių padidinti iki 20. Batalionai talpinami: Marijampolėje — 3, Kalvarijoje ir Seredžiuje — po 2, likusieji sudaro apskrinių komendantū-

rų dalinius ir talpinami apskrities ribose. Septyni batalionai, patalpinti Marijampolėje, Kalvarijoje ir Seredžiuje, sudaro Rinktinės branduolį ir naudojami Plechavičiaus stambesnėms operacijoms. Smulkūs gi daliniai, patalpinti apskrinių ribose (įvairiose vietose), laikomi apskrinių komendantų žinioje ir naudojami vietoje, prisilaikant bendrą Rinktinės vado nurodymų. Šis planas buvo gen. Plechavičiaus aprobuotas. Vokiečiai po diskusijų su juo sutiko.

Tuo pat metu ėjo štabo formavimas, personalo parinkimas, pirmųjų įsakymų ir potvarkių svarstymas ir redagavimas, veikimo plano sudarymas. Jau pirmos dienos mums aiškiai parodė, kad visuomenės nusistatymą mes supratome teisingai. Dar oficialiai nieko nebuvo žinoma, nieko nebuvo skelbiama, bet iš visų pusių gaudavome įvairių įvairiausių pasiūlymų: vienas siūlo baldus štabui, kitas rašomąsias mašines ir rašomąją medžiagą. Aukos pinigais pradėjo plaukti į štabą kiekvieną dieną. Mėginome nuo jų atsiskakinti, bet žmonės užsigaudavo. Ir jei Kaune, kur štabas, vis dėlto buvo pajėgesnis, dėl tokio visuomenės palankumo, mes jautėm daug palengvinimo, tai ką jau kalbėti apie provinciją, kur komendantas, be visuomenės paramos, nieko nepajėgtų padaryti. Palankumas buvo visuotinis. Žmonės neretai net rizikuodavo, kad tik padėtų Vietinei Rinktinei. O kas dėjosi, kai į kareivines susirinko mūsų savanoriai? Kas darėsi Vėlykų švenčių dienomis? Manau nesuklysiu pasakęs, kad neatsirado nei vieno kareiviško pilvo, kuris būtų sugėbėjęs suvirškinti visa tai, ką ūkininkai buvo suvežę...

(Bus daugiau)

MŪSŲ PAREIGA

Buvusių Lietuvos Karių Sąjunga "Ramovė" savo skyr. išleido Bendrosius nurodymus kultūrinei veiklai tvarkyti (žiūr. S-gos Statuto 1, 2 ir 3 straipsnius). Didžiausią šių nurodymų dalį sudaro punktas "c" — Atsiminimų rašymas, istorinių dokumentų rinkimas.

Nurodymuose taip pat kalbama apie Kultūrinės Sekcijos sudarymą (prie S-gos Centro Valdybos), apie paskaitas, šventes, parengimus, ekskursijas. Pabaigoje nurodoma, kaip turi būti daroma kultūrinės veiklos apyskaita.

Tarp kitko, čia ištisai paduodame penktą "b" (paskaitos) 5-ją pastraipą.

"5) Paskaita ištisai arba bent jos santrauka - konspektas, pagal galimybę, turi būti paruosta raštu. Įdomesnės paskaitos siūstinos KARIO Redakcijai. KARY išspausdintomis paskaitomis galės pasinaudoti ir kiti skyriai, nes nei Sąjungos Centro Valdyba, nei jos Kultūrinė Sekcija tuo tarpu neturi lešų ir techniškių galių kultūrinei veiklai centralizuoti. KARYS šiuo atžvilgiu bus mūsų mielas talkininkas ir bendradarbis."

Kadangi šiuose nurodymuose minimi atsiminimų rašymas ir istorinių dokumentų rinkimas turi labai svarbios reikšmės mūsų tautai, jos karo istorijai, nurodymų skyrių "c" dėdame ištisai, susipažinti ir vadovautis visiems KARIO skaitytojams.

ATSIMINIMŲ RAŠYMAS. ISTORINIŲ DOKUMENTŲ RINKIMAS

Mūsų tautos ir valstybės istorija, nuo Sovietų įguly įvedimu Lietuvoje (1939 m. lapkričio 10 d.), kol vėl

atgausime laisvę, bylos pasauliui apie didelę tautos nelaimę, kančias ir jos rezistencinę kovą su okupantais dėl savo tėvų žemės ir laisvės. Lietuvių tauta sukrovė milžiniškas kraujo aukas ir dabar jas tebekrauja į bendrą pasaulio Laisvės Fondą. Ateis valanda, kada vėl mūsų tauta bus laisva, ateis valanda, kada pasaulio laisvos tautos, sutriuškinusios dabar joms kalamus komunizmo vergijos pančius, pagerbs mūsų tautą ir jos aukas dėl savo ir kitų laisvės. Todėl uždedama mums pareiga pasirūpinti, kad pasaulis suprastų mūsų tautos aukų dydį ir tikrąją vertę. Šią pareigą geriausia atliksime, jei padarysime visa, kas galima, kad šio tragiško mūsų tautos laikotarpio istorija būtų tinkamai ir laiku surašyta. To darbo turime imtis dabar, kol dar tebesame gyvi mūsų tautos tragedijos liudininkai ir kol mūsų atmintyje tebėra gyvi okupantų žiaurumų, klastos ir apgaulės vaizdai.

Tiek hitlerinė Vokietija, okupavusi mūsų tėvynę 1941 metais, tiek Sovietų Sąjunga per pirmąją ir antrąją okupaciją įvykdė ir dabar vykdo lietuvių tautos eksterminaciją. Pirmiausia okupacijos mėnesiais ir metais okupantai, pagal savo išbandytus kruvinus metodus, tautos ir valstybės ardymo darbą pradėjo likviduoti ir šaudydami tautos ir valstybės vadovaujančius asmenis, likviduoti ir naikindami valstybines, kultūrinės ir ekonomines ins-

titucijas bei įstaigas. Per trumpą laiką jie sugriovė Lietuvos valstybės pagrindus, apiplėšė visą kraštą, tūkstančius nekaltų žmonių išžudė, tūkstančius sukio į kalėjimus, tūkstančius nuvarė Sibiran, į mirties stovyklas, pridarė sunkiai įsivaizduojamų nelaimių ir kančių visiems krašto žmonėms. Nė vienas lietuvis neliko nepalietas kruvinos komunizmo rankos. Prievarta ir klaida lydėjo visus okupantų veiksmus. Niekšiškiškos savo darbams pridengti, jie falsifikavo tikrąją mūsų tautos valią, skelbdami, kad visa, kas vyksta pavergtoje mūsų tėvynėje, yra daroma pačios lietuvių tautos noru. Šios mūsų tautos ir valstybės tragedijos scenas mes, tremtiniai, esame patys savo akimis matę ir patys jas pergyvenę. Daugelis iš mūsų buvome vieno ar net abiejų okupantų kalėjimuose ar koncentracijos lageriuose, iš kurių tik stebuklingu būdu išlikome gyvi. Tad visais atžvilgiais esame patyrę ir kompetentingi liudininkai skelbti pasauliui, o drauge ir savo kartoms, kaip mūsų tauta naikinama, kaip ji kenčia ir kovoja dėl savo ir kitų laisvės.

Mums kariams daugiau rūpi ginkluotosios Lietuvos pajėgos, kurios gal daugiau negu kitos mūsų valstybės institucijos turėjo nuo okupantų nukentėti ir išgyventi didžiausių nelaimių ir smūgių. Tačiau mūsų kariai, partizanai bei atskiri jų daliniai net sunkiausiomis

aplinkybėmis rasdavo progų padeonstruoti savo tautos ir pasaulio akyse tikrąją savo vertę ir tikrą reikalo supratimą. Žinojo, kada ir nuo ko imti į rankas ginklą, žinojo, kada ir kur stoti į kovą, tikėjo, kad mūsų karių ir partizanų kraujo auka nebus be naudos savo tėvynėi. Jei kas nors tada apie tokių aukų prasmę abejojo, tai šiandien turėtų kitaip galvoti, nes žių dienų pasaulio įvykiai patvirtina mūsų karių ir partizanų 1941-44 metų pastangų ir aukų prasmę.

Tad, kariai, rašykime apie mūsų ginkluotas jėgas (pradedant Sovietų įguly įvedimu Lietuvoje) atsiminimus ir rinkime apie tai dokumentus. Įsisąmoninkime ir gerai supraskime šio reikalo svarbą ir imkimės ryžtingai darbo, kol įvykių vaizdai neišnyko iš mūsų atminties. Mūsų surašyti atsiminimai, kurie, kur galima, patvirtinti pridėtais dokumentais arba paryškinti nubraižytomis iš atminties schemomis, sudarys vertingą medžiagą mūsų karo istorijai, o drauge ir tautos istorijai.

Prieš pradėdami atsiminimus rašyti, patartina pasiruošti planą apie ką, būtent, rašyti, kokį momentą, įvykį, faktą ar veiksmą paliešti — apibūdinti. Atsiminimus rašančiųjų orientacijai duodama įvykių raidos eiga, pradedant Sovietų įguly įvedimu Lietuvoje. Čia yra svarbėjai klausimai, lieštinai rašant atsiminimus. Bet tai rašančiojo nevaržo. Kiekvienas gali savo nuožūra pasirinkti kitą planą ir temą.

(Nukelta į 11 psl.)

Atominė energija ir jos panaudojimas

DR. INZ. J. VEBRA

(Tąsa iš 7 nr.)

2. ATOMŲ SUSIJUNGIMU PAGRĮSTA BOMBA

Vandenilio bomba

Šios, atrodo, dar nerealizuotos, bombos idėja senesnė, negu atomo skilimu pagrįstos U-235 arba plutonijaus bombos. Dvidešimtojo amžiaus priemonėmis pradėjus tikrinti Prout'o medžiagos vienuo teoriją, pagal kurią visų elementų atomai sudaryti iš vandenilio atomų, greit buvo konstatuota, kad iš keturių vandenilio atomų sudėtas helijaus atomas sveria apie 0.7% mažiau, negu keturių vandenilio atomų svorių suma.

Vėlesni tyrinėjimai parodė, kad keturiems vandenilio atomams kondensuojantis į vieną helijaus atomą, vietoje 0.03 g. išnykusios medžiagos, atsiranda beveik 700,000,000 kalorijų atitinkantis energijos kiekis. Tuos pačius keturis vandenilio atomus sudeginant į vandenį, tegauinama vos 136,660 kalorijų. Tad vandenilio kondensavimas į helijų, jei jis būtų nesunkiai įvykdomas, tikrai būtų žavingas energijos šaltinis, 5,000 kartų našesnis, negu vandenilio deginimas.

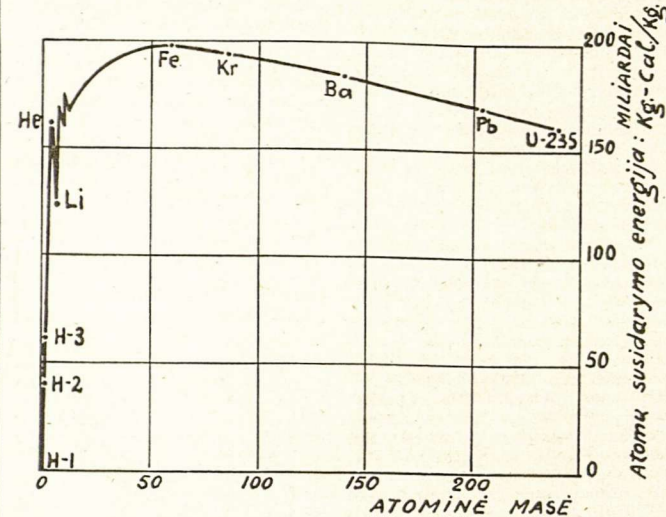
Šis kondensacijos realizavimas lengvas. Uranijaus — 235 arba plutonijaus skilimą iššaukia su jų branduoliu susidūręs neutronas, kuris, būdamas neutralus, nėra branduolio atstumiamas. Priešingai, iš vandenilio susidarant helijui, turi susidurti vienoda elektra įelektrinti vandenilio branduoliai, kurie viens kitą atstumia. Šiai atstumimo jėgai nugalėti, vandenilio atomai privalo turėti nepaprastai didelę kinetinę energiją, vadinamą, milžinišką greitį, be to, jie neturi būti per daug išsisklaidę. Šios realizuojamos tik labai aukštoje temperatūroje (apie 15,000,000°C) ir nepaprastai didelėje slėgime (apie 160,000,000 atmosferų). Toks karštis ir slėgimas teįmanomas tik saulės arba labai didelių žvaigždžių centruose, tačiau ir čia vandenilio kondensacija į sunkesnius atomus vyksta labai lėtai: saulėje vandenilio amžiaus vidurkis siekia milijardą metų. Žemėje vandenilio kondensacijai sąlygos gali susidaryti (labai trumpam momentui) uranijaus—235 arba plutonijaus bombos sprogo metu.

Vandeniliui kondensuojantis į sunkesnius atomus, pranykstančios medžiagos ir jos sąskaiton išsiskiriančios energijos kiekis didėja drauge su "kondensato" atominiu svoriu, tačiau tik iki tam tikros ribos. Atominiam svoriui pasiekus apie 56 (geležis), išsiskiriančios energijos kiekis nustoja didėti ir netgi pradeda mažėti. Dėl to sunkiausiai atomai ne susijungdami, bet suskildami atpalaiduoja energiją.

Atomų susidarymą lydinciąją energiją galima pavaizduoti čia nubrėžta kreive, iš kurios matyti, kad vandenilio kondensacija į, palyginti, lengvus atomus (helijų, litijų, berilijų...) išskiria labai daug energijos, vidutinio svorio atomų tarpusavę transmutacija nėra lydima intensyvių energetinių reiškinių. Vidutinio svorio atomų kondensacija į pačius sunkiausias — netgi absorbuoja energiją. Priešingai, patiems sunkiausiems atomams (uranijui, plutoni-

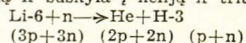
jui), suskylant į vidutinio svorio atomus (barį, kriptoną...), atspalaiduoja gana dideli energijos kiekiai, nors ne tokie milžiniški, kaip vandeniliui kondensuojantis į helijų, litijų ar berilijų. Daugiausia energijos išsiskirtų, vandeniliui suskondensuojant į geležį, bet šią reakciją iki šiol nepavyko įvykdyti. Vandenilio kondensacija į helijų taipogi iš-

Tritijui gaminti didelę įmonę šiuo metu stato firma E. I. du Pont de Nemours & Co., Inc., Pietų Carolinos valstybėje, ant Savannah upės, 30 km. nuo miesto Augusta. Įmonė užims 1,000 kv. kilometrų ploto, kainuos apie 260,000,000 dol. ir pradedės veikti sekančiais (1952) metais. Šioj įmonėj bus pastatyti keli milžiniški Hanfordo tipo reaktoriai, ku-

skirtų įspūdingą energijos kiekį: apie 7 kart didesnį, negu uranijaus izotopo — 235 sprogoimas į barį ir kriptoną. Deja, ši kondensacija, net ir saulės centro temperatūroj ir slėgime, vyksta tik palaipsniui ir trunka milijardą metų, tad bombai nepritaikoma. Dvigubai sunkesnio vandenilio izotopo — deuterijaus — jungimas į helijų saulės centro temperatūroj ir slėgime įvyksta per vieną šimtają dalį sekundės, bet bombos reikalui ir šio greičio neužtenka. Priešingai, sunkiausias radioaktyvusis vandenilio izotopas — tritijus — daug lengviau gali išsivystyti sprogtamąją reakciją. Tritijaus atomo branduolį sudaro vienas protonas ir du neutronai, tad proporcingai savo masei jis yra mažiausia elektronegatyvus, elektro - repulsiyvinis barjeras apie jo branduolį mažiausias iš visų vandenilio izotopų, todėl jo branduolys daug lengviau prieinamas protonui ar kitam tritijaus branduoliui, negu deuterijaus ar, tuo labiau, paprastojo vandenilio branduoliui. Tritijaus branduolinį smigus didelio greičio protonui, jis pavirsta helijaus atomu, atpalaiduodamas puspenkto karto daugiau energijos, negu uranijaus izotopo—235 atomas, suskildamas į barį ir kriptoną.

Bet tritijaus (H-3) gamtoje praktiškai nėra. Jį įmanoma pagaminti tik dirbtiniu būdu, iš lengvesniojo litijaus izotopo Li-6, kurio natūraliame litijuje yra apie 10%. Šio izotopo išskyrimas iš mišinio nebūtinas. Natūralų litijų bombarduojant neutronais, Li-6 gana lengvai įsileidžia į savo branduolį vieną neutroną ir suskyla į helijų ir tritijų:

Tokiu būdu tritijaus gamyba labai panaši plutonijaus gamybai, tik išieginė medžiaga čia ne uranijus, bet daug prieinamesnis litijus.

rie transformuos lengvesnįjį litijaus izotopą-6 į tritijų.

Tritijus yra dujos. Bombos reikalui jį tektų vartoti suskystintą arba junginiuose: pvz., junginys iš vieno atomo litijaus ir vieno atomo tritijaus yra kietas ir puikiai tiktų bombos užtaisui. Litijus šiuo atveju būtų naudinga priemaiša, nes jo atomo branduolys, sudarytas iš trijų protonų ir keturių neutronų, užgautas greito protono, suskiltų į du helijaus atomus, kartu atpalaiduodamas gana didelį energijos kiekį.

Vidutinio sunkumo vandenilis (deuterijus), kurio atomo branduolius sudarytas iš vieno protono ir vieno neutrono, taip pat naudingai gali įeiti vandenilinės bombos sudėtin: aukštoje temperatūroje jo dalis kondensuotųsi į helijų ir tritijų, išskirdamas didelius energijos kiekius, kita dalis suskiltų į palaidus didelio greičio neutronus ir protonus, kurie pagreintintų kitų vandenilinę bombą sudarančių elementų transmutacijas: tritijaus kondensavimąsi ir litijaus skilimą į helijų.

Kadangi tritijaus kondensacijai į helijų reikalinga U-235 arba plutonijaus bombos sprogoimo temperatūra ir slėgimas, tai vandenilio bombą sudarytų tipinga plutonijaus bomba, tik plutonijaus žiedas būtų apsuptas didesnio ar mažesnio kiekio litijaus junginio su tritijumi, eventualiai tam tikro nuosmicio deuterijaus ir kt. priemaišų.

Plutonijaus svideniurių įsmigus į žiedą ir sproguos, temperatūra pakiltų milijonus laipsnių, slėgimas milijardus atmosferų, plutonijaus sprogoimo atpalaiduoti greiti neutronai ir gama spinduliai bombarduotų garais pavirtusius litijų, tritijų ir kt. bombos sprogtamąjį užtaisą sudarančias medžiagas, kurių dalis pavirstų į helijų, atpalaiduodama milžiniškus energijos kiekius.

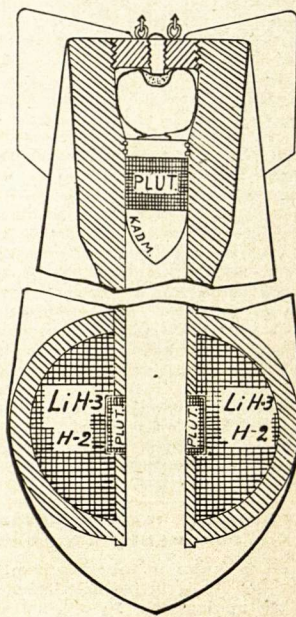
Koks būtų vandenilio bombos ga-

lingumas? Kai kurie specialistai pareiškė ją būsiant 1,000 kartų galingesnę už Hirošimą sunaikinusių U-235 bombą. Paprastasis vandenilis, kondensuodamasis į helijų, atpalaiduoja 7 kartus daugiau energijos, negu toks pat svoris suskylančio uranijaus, bet jis bombos reikalui netinka, dėl kondensacijos lėtumo. Tenka naudotis tritijumi, kurio lyginamasis galingumas tik puspenkto karto didesnis, negu U-235.

Bet, antra vertus, uranijaus bombos dydis apribotas kritiškąja mase, tuo tarpu kai vandenilio bombos dydis teribojamas tik tritijaus išteklių ir transporto galimybėmis. Tačiau perdidelės bombos neekonomiškos ir jų panaudojimas turėtų prasmti tik labai specialiais atvejais, pvz., siekiant sukelti žemės drebėjimus.

3. Kiti atominiai ginklai

Atominė era dar vos tik prasideda, tad ir šiandieniniai atominiai ginklai dar nepažįstami nei tobulumu, nei įvairumu. Be jau realizuotų uranijaus -235 bei plutonijaus bombų, ir suprojektuotos vandenilio bombos, neabejotinai sekančiame kare bus naudojamos radioaktyvios dulkės. Atominių bombų gamyboje susidaro įvairių radioaktyvių liekanų, kurios, smulkiai sumaltos ir pabertos ant prieššo teritorijos, gana ilgam laikui ją užnuodytų. Brookhaven'o (Mississippi) Atom. Energijos Valstybinėj Laboratorijoj įsteigta naujas skyrius radioaktyviems atmatoms (atomin. bombų gamybos liekanoms) tirti. Šis skyrius aprūpintas nauju, modernesniu, 30,000 kw pajėgumo uranijaus reaktorium. Radioaktyvių medžiagų galima pasigaminti ir specialiai — pagal norą, trumpo ar ilgo veikimo. Šias medžiagas galima taip smulkiai sumalti, kad vieno lėktuvo užskridimui ar viena aukštai sprogsia oro torpeda — jomis galėtų būti užnuodyta šimtai kvadratinųjų kilometrų. Jų veikimas pasireiškų tik po kelių ar keliolikos dienų, kai spindulavimu sužalotųjų gydymas būtų jau pavėluotas. Tai žiauri ir galinga naiki-

nimo priemonė, kai kurių specialistų laikoma baisnese už atominę bombą. Sekančiame kare projektuojama intensyviai naudoti radioaktyvines dulkes rusai. Kol kas, nesiekiant gaminti atomines bombas, centriniame Sibire, Tadžik - Uzbekistano srityje, jie yra įsirengę stambias įmones radioaktyvinėms dulkiems gaminti ir jų panaudojimui tirti, barstant jas iš lėktuvų ir iš valdomųjų oro torpedų.

Kalbant apie atominius ginklus, tikty paminėti ir atominius variklius, kurių konstrukciją smulkiai atpašakosime trečiojo šio straipsnio daly. Tokie varikliai jau naudojami povandeniniuose laivuose, kurių greitis, šių variklių dėka, yra patrigubėjęs. Reikia manyti, kad analoginiai varikliai greit bus pritaikyti ir paviršiniams laivams bei lėktuvams.

Neabejotinai atominė energija bus naudojama įvairiose valdomose vandens bei oro torpedose, "skraidančiose lėkštėse," ir pan. Šie dalykai laikomi paslapyje ir smulkesnių tikrų duomenų apie juos čia tuo tarpu negalime pateikti.

Mūsų patiektieji atominių bombų eskizai taip pat nepavaizduoja naujaisiu šio ginklo modelių. Nėr abejonės, kad atominiai ginklai tobulėję labai greitai tempu. Kiekvienais metais JAV šioms reikalams išleidžiamas milijardas dolerių. Tokiu intensyvumu dirbant, pažanga turi būti.

4. Atominių ginklų veikimas ir apsaugojimo priemonės

Atominė bomba veikia dvejopai: ardančiai ir spinduliuojančiai. Ardomasis veikimas, uranijū-235 sudeliant į barijų ir kriptoną, turėtų būti apie 17,000,000 kartų didesnis, negu susprogdintam tokiam pat kiekiui trinitro-tulueno. Pirmoji šios rūšies bomba buvo išbandyta 1945 m. liepos 16 d. Alamogordo vietovėje, New Mexico tyruose, nepertoliausia nuo Los Alamos laboratorijos. Šios bombos sprogdinamajai užtaisai sudarė 45 kg. uranijaus-235, išskirti iš natūralaus uranijaus elektro-magnetiniu būdu. Bandyme dalyvavo 150 aukštos kvalifikacijos mokslininkų, kuriems buvo įrengtos specialios slėptuvės 10 ir 16 km. atstume nuo sprogdimo vietos. Bomba buvo įtaisyta plieniniame bokšte. Po sprogdimo, kurį lydėjo žmogaus dar nepatirtas intensyvumo šviesa ir trenksmas, iš plieninio bokšto nelikę jokių pėdsakų: jis paviręs garais, kuriuos vėjas išblaškė po plačią apylinkę. Jo vietoj atsiradęs milžiniškas krateris, kurio sienos buvo stiklinės (smėlis buvęs susilydęs); šis stiklas dar po pusantros metų tebebuvęs radioaktyvus. Šios bombos, autorių nuomone, sprogdimas buvęs labai nepilnas, susprogdė tik nuo 2 iki 5% panaudoto uranijaus, likusis išgaravęs nuo pačio sprogdimo pradžios išsivysčiusio nepaprasto karščio. Jei būtų įmanoma atominės bombos sprogdinamajai užtaisai nors vieną dešimtadalį sekundės ilgiau apsaugoti nuo išgaravimo ir išsisklaidymo, bombos jėga dešimteriopai padidėtų.

Šiame tyruose atliktame bandyme spinduliuoamo efekto ir gyvus organizmus nebuvo iširtas. Nepilnai nustatytas ir ardomasis efektas, nes arti sprogdimo vietos nebuvo karo meto taikiniams būdingų pastatų.

Antroji tos pačios rūšies bomba buvo susprogdinta 1945 m. rugpjūčio 6 d. virš japonų miesto Hirošimos. Barometrinio degtuvo pagalba bomba sprogdusi 600 metrų

aukštyje. Šio sprogdimo pasekmės stropiai iširtos ir paskelbtos. Nuo milžiniško karščio 3 km. radiuse viskas išdegė, stogų čerpės susilydė, jų paviršius pavirto į stiklą. 800 metrų radiuse subiro visi trobesiai, net ir antisisminės konstrukcijos gelžbetoniniai pastatai, kurie buvo skaidyti atlaikyti žemės drebėjimus. Dvylika kvadr. kilometrų miesto buvo visiškai sunaikinta. Iš 300,000 Hirošimos gyventojų 90,000 užmušta, 14,000 dingo be žinios ir 100,000 buvo sužeista. Beveik pusė žuvo nuo karščio, trečdalis nuo mechaniskų sužalojimų, grūviant trobesiams, likusieji — nuo gamma ir kitokių spindulių. Gamma spinduliai sužalojimai pasireiškė tik po kelių dienų; prasidėjo kraujoplūdziai, plaukų smukimas, staigi nepagydoma anemija, nuo kaulų smegenų sunaikinimo. Nedidelė dalis mažiau gamma spindulių sužalojimų, kuriuos pavyko laikinai išgelbėti, vėliau, dėl savotiškos anemijos (leukocitų stokos kraujyje), visiškai neteko atsparumo apkrečiamoms ligoms ir nuo jų po kelių mėnesių mirė (daugiausia nuo džiovis).

Trečioji iš eilės atominė bomba — ši kartą užtaisyta nebe uranijum, bet plutonijum — buvo susprogdinta rugpjūčio 9 dieną, 1945 m. virš japonų miesto Nagasaki, tokiam pat aukštyje (apie 600 m.) kaip ir virš Hirošimos. Jos sprogdimo pasekoje buvo 39,000 užmuštų ir 25,000 sužeistų, iš 260,000 visų Nagasaki gyventojų. Iš mažesnio aukų skaičiaus, negu Hirošimoje, nereikia daryti išvadą, kad plutoninė bomba silpnesnė nei uraninė, priešingai — ji yra stipresnė, tik kalvotas Nagasaki miesto paviršius apsaugojo dalį ir ardomoj sprogdimo zonoj buvusių pastatų nuo sugriuvimo.

Sekantis bandymas su plutonine bomba buvo atliktas 1946 m. liepos 1 d. prie koralinės Bikini salos, virš taikinio, pavaizduojančio didelę karo laivyno eskadrą (75 laivai). Šis bandymas įrodė atominės bombos efektingumą prieš paviršinį laivyną: trys paviršiniai ir vienas povandeninis laivas tuojau paskendo, kituose trjose kilo gaisrai, kurių pasėkoj dar du paskendo, didžiama laivų buvo reikalingi pagrindinio remonto.

Kita plutonijaus bomba, toj pačioj vietoj, 1946 m. liepos 24 d. buvo susprogdinta po vandeniu. Ji pasirodė dar efektingesnė: ji išmetė į pusantro km. aukštį apie 10,000,000 tonų vandens, kuris krisdamas sukėlė 30 metrų aukščio bangą. Arčiau sprogdimo vietos buvę du šarvuotieji laivai ir vienas lėktuvnešis paskendo. Sprogdimo zonoj vanduo tapo tiek radioaktyvus, kad 5 dienų būvyje nebuvo įmanoma prisitarti prie sprogdimo vietos. Visi ant laivų buvę bandomieji gyvuliai (ožkos, kiaulės, pelės), žuvo nuo gamma spindulių.

1947 m. kovo mėn. buvo bandyta 900 metrų gilumoje plutonijum užtaisyta jūros mina. Šio bandymo duomenys nepaskelbti, tačiau spėjama, kad šios minos veikimas buvo nepaprastai stiprus.

Čia aprašytas pirmųjų atominių bombų sprogdimas yra pilnesnis ir jos yra keliolika kartų stipresnės, nuo pat metu būdamos lengvesnės, nes patrankos vamzdį jų konstrukcijoj tikriausia nebevertojamas. Paties plutonijaus gamyba yra žymiai patobulinta, ir dabartinės bombos jau daug pigesnės už pirmąsias (dabartinė atominė bomba nebekainuoja pilno milijono dolerių). Netolimoj ateity atominės bombos bus dar stipresnės, ypač realizavus vandeni-

KAIP ATRODO ATOMINĖ BOMBA

Amerikiečių žurnalas LOOK savo gegužės 8 d. numeryje paskelbė sensacingą braižytojo ir žurnalisto Jim Berryman straipsnį: "Kaip atrodo atominė bomba ir kaip ji numetama?"

Atomo bomba turi maždaug 6 metrus ilgio ir 3 metrus skersmens. Jos forma yra apvali, į galą kiek smailėjanti. Užpakalis baigiasi lėkštu skrituliu su keturiais sparneliais. Sveria 4.500 kilogramų. Visas paviršius yra apdengtas storu brezentu ir iš tolo atrodo kaip koks laivanas, pridengtas drobe.

Kai reikia bombą numesti į prieš taikinį, daroma šitaip. Pirmiausia traktorium atvelkama atomo bomba prie keturmotorio lėktuvo B-50, kuris jau laukia aprūpintas reikiamu kiekiu kuro ir visiškai paruoštas skirsti. Milžiniško bombonešio, turinčio daugiau kaip 30 metrų ilgio, priešakys specialiu kranu yra pakeliamas nuo 18 iki 20 laipsnių kampu į viršų. Specialistų būrys kaip skruzdės apspinta bombą ir pristumia ją iki B-50 "pilvo", visiškai po bombų priešakius durimis. Drobės apvalkalas pamažu nuslysta, kai bombonešis, už priešakio gūdiuliu kranu pakeltas į viršų, at-

sargiai leidžiasi ant savo baidiojo krovinio. Hidraulinis keltas pakelia bombą į viršų ir pastato ją metimo padėtyje į keturių trikampių laikiklių lizdą. Begalinė ranka valdomoji sraigty sistema prilaiko baidioją bombą iš visų pusių, kol neiatsisėda į savo saugų lizdą. Po to bombų skyriaus durys užsidaro su tokia jėga, kad į jų tarpą patekęs žmogus kaip šiaudas būtų perkirstas pusaiau.

Kai bombonešis B-50 artinasi prie savo taikinio, aparato kontrolė perėina iš pilotų rankų į radaro navigatoriaus rankas. Prieš jo akis yra radaro rodiklis. Kairėje ir dešinėje yra painios tabelės su sektoriais, padalytais į laipsnius, ir skaitikliais. Radaro rodiklis navigatoriui parodo, virš kokio žemės paviršiaus lekia lėktuvas. Radaro rodiklio centras yra apvalus, kaip skridinys. Jo pakraščiais driekiasi dvi judamos linijos, kurios, lėktuvui artėjant prie tikslo, glaudžiasi prie viena kitos. Kai šios dvi linijos priartėja prie viena kitos ir susijungia, kaip žirkulės, — atomo bomba automatiškai krinta iš lėktuvo "pilvo" ir smenga į savo iš anksto numatytą taikinį.

"LAIKAS"

linę (tritijaus) bombą. Šios perspektyvos akivaizdžiai net yra pasikildusi nuomonė, kad ateities atominė bomba galinti susprogdinti žemės rutulį, paversdama jį žvaigžde. Tokia pažiūra neteisinga, nes žemės plutos didžiama sudaro vidutinio atominio svorio elementai, kurių transmutacijų egzotermiškumas nedidelis. Kol atominė bomba semiasi energiją tik iš protonų ir neutronų persigrupavimo, tol ji žemės rutuliui negresia. Kitokioj plotmėj klausimas atsistotų, jei būtų rastas būdas protonus ar neutronus ištaisi paversti energija.

Ateities kare pačios galingiausios atominės bombos tebus, beabejo, naudojamos tik prieš stambius pramonės centrus ir kitus ypatingai svarbius strateginius taikinius, arba iššaukti žemės drebėjimams tose prieš teritorijos vietose, kur žemės pluta silpnesnė. Tokiuose kraštuose kaip Japonija, Š. Amerikos vakarinis pakraštys, Pietinės Azijos pakraščiai ir salos, Turkija, Alpių sritis — stiprios atominės bombos galėtų sukelti siaubingas ir ilgai trunkančias katastrofas.

Prieš gyvus ir labiau išsiskaidytus taikinius, rečiau spėti, bus gausiai vartojamos radioaktyvinės dulkes. Kai kurie specialistai šio ginklo efektingumą primygtinai pabrėžia. Jau minėjome, kad jį panaudoti intensyviai ruošiasi rusai. Dirbtinių radioaktyvinių medžiagų galima pagaminti įvairaus "amžiaus" (įvairaus veikimo laiko): vienu radioaktyvumas truks kelias dienas, kitu — kelis mėnesius ar metus. Pirmosios bus vartojamos karo veiksmų zonoje: po jų naudojimo seks sausumos kariuomenės antpuoliai arba oro desantai; antrosios — tolimesniame užfrontyje, pramoningose ar kitu kuriuo atžvilgiu priešui svarbiose srityse.

Atominių ginklų panaudojimą žymiai palengvins atominių variklių pritaikymas oro bei jūros laivyne ir valdomosiose oro torpedose, kurios šiuo metu intensyviai bandomos Australijos tyruose (poligone arti 5,000 km. ilgio) ir, reikia manyti, Sibire.

Tikros apsaugos nuo atominio ginklo nėra. Įmanoma suprojektuoti požemines slėptuves prieš dabartinės atomines bombas, bet nežinia, kaip jos atlaikytų būsimųjų atominių bombų smūgius. Be to, tokios slėptuvės būtų tiek brangios, kad jas galėtų įsirengti tik labai turtingos tautos ir tik nedideli savo gyventojų daliai.

Chemikai intensyviai ieško tepalų, specialių drabužių ir įvairių kitokių apsaugos priemonių nuo šilumininių, gamma ir kitokių atominės bombos spindulių. Tokių priemonių jau yra. Jų bus rasta dar daugiau. Jų efektingumas realus, bet tuo pat metu ir labai reliatyvus. Svarbiausios apsaugos priemonės — pramonės išsisklaidymas ir išsisklaidymas ir išsisklaidymas organizavimas, kad gyventojai sprogdimo metu būtų pasislėpę nors rūsmuose, dengtuose apkasuose ar lengvo tipo slėptuvėse. Visos šios apsaugos priemonės sumažins atukų skaičių, tačiau visvien atominio karo nuostoliai pasiliks milžiniški ir neįmanomi iš anksto apskaičiuoti.

Vienintelė tikra apsaugos priemonė — pakeisti politinę žmonių struktūrą taip, kad karas nebūtų įmanomas: panaikinus nuo seno užsilikusius ir naujai išbūjujusius vergijos židinius, atrodo, būtų įmanoma rasti tokias žmonių tvarkymosi formas, kuriose karas taptų tik sunkiai tikimo kosmaro istoriniu prisiminimu. Šios gražios svajonės realizavimas pareina nuo sąžinės jautrumo ir ryttingumo šiandien dispojuojančių atominę galiybę, kuri labai artimoje ateityje gali pereiti į kitas rankas. Visos svajonės apie garbingą ir patvarią taiką yra, žinoma, absurdiškos, kol šimtai milijonų žmonių kenčia negirdėto žiaurumo priespaudą ir bado bei baimės siaubo apimti be atvangos kala ginklus pavergti savo broliams, kurie dar tebesinaudoja laisve.

(Sekančiame numeryje tilps pasukinė šio straipsnio dalis: ATOMINĖ ENERGIJA ŽMONIJOS GEROVĖS TARNYBOJ).

PARAŠIUTININKAS PASAKOJA

Siandien jau naujiena parengimuose, svečiuose ar gatvėje sutikti žvalių, energingų mūsų vyrų, JAV parašiutininko uniformoje. Baigę pagrindinį mokymą, šion ginklo rūšin vyrai priimami savanoriškai. Malonu pastebėti, kad mūsų šiekiškai dažniausiai pirmaisiais arba arti pastarųjų baigia pirminio karinio mokymo kursą ir gerai pasirodo šioje sunkiausioje ir moderniausioje kariuomenės ginklo rūšyje—parašiutininkų tarnyboje. Kiekvieno šių dienų kario parengimas, tai juo labiau parašiutininko, reikalauja daug ištvermės, sveikatos, stiprių nervų ir nesibaigiančių specialiųjų treniruočių.

—Sveikas, Vytaite, seniai matytas! Kaipgi tau sekasi šokinėti iš padangių? — užklausi anądien netikėtai sutikęs elegantišką jaunuolį, kukloje parašiutininko uniformoje.

—Ačiū, viskas gerai, kaip mate, — smagiai atsako sveikindamasis jaunas karys, buvęs mūsiškės kolonijos gyventojas. Paskubomis kalbamės apie jo dabartinę tarnybą, įspūdžius.

—Kelis kartus jau teko šokti?

—Su merginomis — nesuskaitomai, parašiuo — penketą kartų.

—Laimingai?

—O, taip. Tik vieną kartą besiskleidžiančio parašiuo diržas sekundžių kritau žemyn be sąmonės...

—Sakykite, kokia esti apskritai vyrų nuotaika šių nepaprastų pratybų metu?

—Visi linksmi, kaip ir kasdien, sėdame į didžiulį, dažniausiai dviliepienį desanto lėktuvą ir užimame savo vietas, galvodami, kad viskas baigsis laimingai. Tačiau kada lėktuvas pakyla nuo žemės ir kopia vis aukštyr, kalbos ir juokai nublanksta arba palieka dirbtinės, apimtos savotiško gaudumo. Lėktuvui artėjant prie tikslo, visi nutila, tikrina aprangą, ginklavimą, atliekame paskutinį pasirengimą šuoliui į bedugnę... Pagaliau atidaromos atitinkamos durys, artėji iš eilės prie jų ir... palieki lėktuvą. Trejetą sekundžių krisdamas akmeniu, lauki pa-

rašiuo atsidarymo smūgio. O tada jau viskas OK! ir dainuodamas leidiesi į gražią žemę. Tačiau kada pilna erdvė esti aplinkui "plūduriuojančių" draugų, tai tik žiūrėk kad kas nors ant tavęs ar tu ant kito neužtūptum. Arti žemės atitinkamai parengi galūnių ir viso kūno raumenis, galvodamas apie greitus veiksmus parašiuo suglemžti, pasiekus žemę.

—Sakykite, ar nepasitaiko nesuvaldomos baimės ar nerviškumo, pavyzužį, prieš pat apleidžiant lėktuvą?

—Pasitaiko. Kartais kuris vyrų, kaip sakoma, sušala lėktuvo duryse ir neatplėšiamai įsikimba, lyg skęslamas. Tokiu atveju šckimas jam atidedamas kitam kartui.

—Įdomu, ką pasakoja apie iššokimo momentą seni vilkai?

—Jie sako, kad jausmas būna panašus kaip ir kiekvienam kitam, tačiau valia ir pasitikėjimas savimi visa nugalai.

—Tai iš tikrųjų nepaprasta ir įdomi tarnyba, — mirkтелиu viena akimi jaunam parašiutininkui.

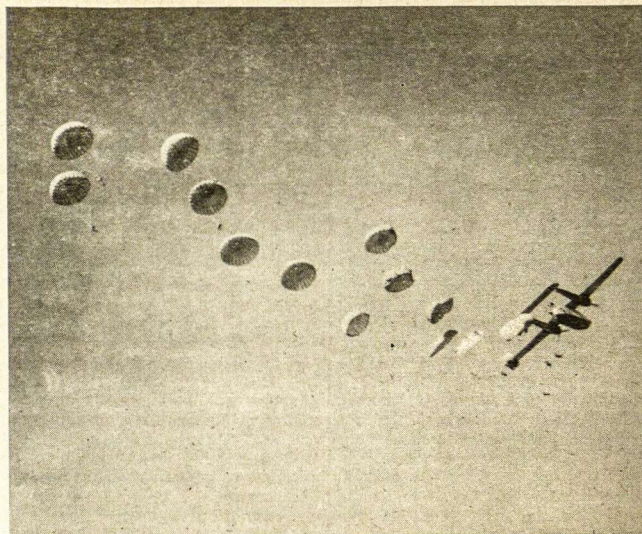
—O, taip! Mėginu ir aš užsirašyti savo įspūdžius ir išgyvenimus, bet kad vis to laiko maža: amžinai esi užimtas ir užimtas. Na, bet vistiek, gal nepoigo, mėginasiu visa tuo pasidalinti su mūsų KARIO skaitytojais.

—Nekantriai lauksime! Na, o kaip prabėgo atostogos?

—Pora savaicių, lyg pora dienų... Neseniai grįžau iš viešnagės Kanadoje — lėktuvu. Tarp kitko, vienas lėktuvo pareigonis man ir sako: "Reikia stipriau uždaryti duris, kad nesusigalvotum iššokti"... Na, bet turiu skubėti pas mamą. Rytoj ryta grįžtu savo divizion. Iki!

Paspaudęs ranką, jaunas vyras nuskubėjo savais keliais. Palikau vienišas ir susimąstęs. Apie jaunus dienas Lietuvos kariuomenėje, apie mūsų visų likimą ir sunkią ateities kovą, kurios dunksėjimą jau tarsi girdėjau nutolstančio lietuvio tremtinių — JAV parašiutininko žingsniuose.

J. M. K.

Mūsų dalinys apleidžia lėktuvą

LAIŠKAS REDAKCIJAI

REDAKTORIAU,

Dažnai po keletą kartų perverčiu mūsų KARI, skaitau ir galvoju.—

Tai ryškus pavyzdys, ką reiškia tautai ir jos žmonėms turėtoji laisvė ir nepriklausomybė. Tai, iš tikrųjų, tvirčiausias įrodymas, kokia didi buvo tautos mokykla — Lietuvos kariuomenė, kuriai mokyti, ap rūpinti ir ginkluoti mes skyrėme, palyginti, nemaža milijonų. Pagaliau, tai mūsų tautos originalumas — sunkiomis tremties sąlygomis tęsti tikrai gražią kultūrinę tradiciją — leisti vieną senųjų mūsų karinės patriotinės minties, visus lietuvius šia prasme apjungiančių, žurnal — mūsų KARI.

Šio darbo ėmėtės, jį atkakliai ir sėkmingai tęsiate, gerai žinodami spaudos sąlygas Amerikėje. Tačiau iš per pusmetį subūrėte aplink KARI visą eilę žurnalo bendradarbių, užmegztė ryšius su mūsų vyrais viso pasaulio šalyse ir, atrod, turite jau nemažą KARIO bičiulių šeimą.

Visa tai pasiekta vien kareiviško pasiryžimo dėka, nes redakcinį darbą dirbate naktimis ar dienomis, atseit, poilsio metu po sunkaus fizinio darbo, gyvenimo egzistencijai užtikrinti. Tai yra gražu ir kilnu,

bet to dar maža. Reikia mums visiems kariams, visiems geriems lietuviams, rimtai pasistengti ir KARIO leidimą, žurnalo redagavimą pastatyti į tikrai tvirtą kelią. Reikia sudaryti redakcijai (1-2 žmonėms) nors kuklias sąlygas iš peticijos dirbti vien redakcinį darbą, kad mūsų KARYS, kaip jūs savo atsišaukime sakote, galėtų išsitiesti visų ūgiu.

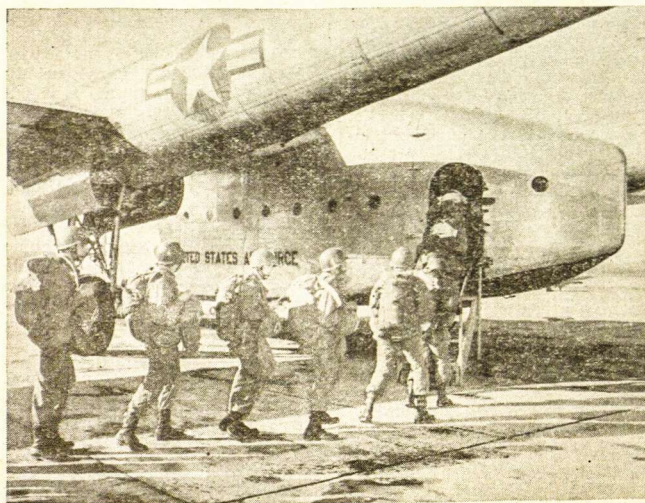
Kadangi vien gražių žodžių čia nepakanka, aš iš savo kuklių, sunkiai uždirbtų sutaupų siunčiu KARIO redakcijai 33 dolerius, tuo norėdamas jums padėti ir drauge prisimindamas, kad jau eina 33-ji metai nuo KARIO gimimo dienos, 1919 m., kad žurnalas vėl gyvuoja tik buv. karių pasiryžėlių dėka ir kad jam remti mes visi, pagal išgales, tikrai nesigalėsime dolerio, antro, kad tiktai KARYS būtų dar įdomesnis, puošnesnis, storesnis.

Tikiu, kad būsiu nepasirimas ir nepaskutinis. Tad geriausias sėkmės KARIO ofenzivai!

Jūsų L. Bu-nis

Mielam KARIO Bičiuliui, buv. kariui L. Bu-niui, už šią didelę paramą žurnalo redakcijai — mūsų tikrai nuoširdus ačiū.

Redakcija.

Parašiutininkai sėda į desanto lėktuvą

LIETUVIŲ KARIŲ KARTOTEKOS PRANESIMAS

Visus, kurie savanoriškai stojo ar buvo pašaukti JAV kariuomenėn, o taip pat ir tuos, kurie dėvi kario uniformą, nežiūrint kienc vadovybėje betarnauti, prašome atsiųsti šias žinias: pavardė, vardas, gimimo data ir vieta, kada išvyko į karinę tarnybą, savanoriškai ar pašauktas, ginklo rūšis ir adresas. Be to, pagėidaujama kiekvieno kario fotografija ir trumpas gyvenimo aprašymas. Tai reikalinga tam, kad galėtume užpildyti tam tikro albumo lapą, o reikalui esant — panaudoti spaudai.

Šias žinias siųsti ir visais reikaisiais kriptinis šiuo adresu: Lietuvių

Karių Kartoteka, 2124 W. 23rd Pl., Chicago 8, Ill.

Lietuvių karių kartoteka renka medžiagą mūsų karo istorijai, palaiko tarp karių ryšius ir informuoja apie lietuvių tautos kovą ir kančias, skelbia spaudoje lietuvių karių nuopelnus.

Siandien, kada jau Korejoj yra žuvusių lietuvių karių, kurie dar nėra įrašyti į Lietuvių Karių Kartoteką, kreipiamės į karius, tėvus ir visus tautiečius prašydami nuo skubiausiai prisiųsti šias žinias.

Visiems padedant, neliks nė vieno kario, kuris nebūtų užregistruotas kartotekoje.

A. Tamošiūnas
Lietuvių Karių Kartotekos
Vedėjas.

LEGIONIERIAUS LAISKAS

IŠ ŠIAURINĖS AFRIKOS

JONAS MINELGA

ORAN, S. AFRIKA, 1951 m.
birželio 14 d.

Didžiai Gerbiamas Kapitone,

Iš vieno lietuviško laikraščio sužinojau, jog mūsų mielas ir brangus KARYS vėl yra atgijęs Amerikos padangėje. Man, kaip buvusiam kariui, ta žinia suteikė nemažą džiaugsmo, tad būčiau laimingas, gavęs pasisveikinti bent vieną KARIO numerį. Ak, jau nuo pat vaikystės dienų mėgau mūsų KARĮ ir Nepriklausomybės laikais su įdomumu jį skaitydavau.

Kaip ir daugeliui kitų mano kovos draugų, karo audros nublokštiejiems, teko atsidurti prancūzų svetimšalių legione. Ėjome ilgą kančios kelią, kovodami tolimojoje Indokinijoje dėl svetimųjų interesų... Laimė dar teko gyvam išlikti, nors ir praradus nemažą sveikatos jau vien dėl klimato sąlygų.

Dabar jau metai laiko kaip esu civiliam gyvenime, nelengvomis sąlygomis įsikūręs saulėtoje Afrikoje.

Sunku yra čia naujakuriui, kur vienam tarp svetimųjų reikia kovoti su gyvenimo tikrove. Ypač jaučiuosi vienišas ir badaju dėl lietuviškiosios spaudos trūkumo. Tad turiu garbės kreiptis į geraširdžius Amerikos lietuvius, kad jie mane sušelpų lietuviškąja spauda, kad pagydytų šį vienišą "ligonį". Ypač norėčiau matyti mieląjį KARĮ. Turiu vilties ir tikiu, kad mano šaukšmas pasieks geradarį tautietį, kuris sušelps mane — būsiu labai dėkingas.

Baigdamas prašau gerb. Redaktorių šį mano laišką paskelbti KARYJE. Drauge prašau priimti mano nuoširdžiausius sveikinimus ir linkėjimus. Tegul KARYS tvirtai ir garbingai gyvuoja, tegul lanko visus mūsų tautiečius, išsklaidytus plačiame pasaulyje, o mūsų kariams tepriduoda naujų jėgų, ištermes ir kantrybės. Kovos valandai išmušus, visi ir iš visur pakilsime žygin — vaduoti ir ginti mūsų mieląją senolių ir tėvų žemę. To kuogreičiau-

siai sulaukti iš visos širdies linkiu Jūsų vadovaujamam KARIO žurnalui.

Su pagarba,
buv. Vilniaus Filharmonijos ir
Čiurlionie ansamblio choristas,
svet. legiono grandinis Bro-
nius Vrublevičius.

44 Rue Dumanoir,
ORAN—Algerie,

Afrique du Nord.
Nuo Red. Br. Vrublevičiui išsiuntėme visų išėjusių KARIO nr. nr. komplektą. Žurnalas jam bus siuntinėjamas ir toliau. Būtų malonu, jei ir kitos redakcijos ar kas tautiečių, bent retkarčiais, pasiųstų jam vieną kitą laikraštį, žurnalą ar knygą, čia nurodytu adresu.

Mūsų pareiga

(Atkelta iš 7 psl.)

I. Sovietų įgulų laikotarpis — 1939 m. lapkričio 10 d. — 1940 m. birželio 15 d.

- 1) Kada, kuriais keliais, kiek ir kokios ginklų rūšies sovietų kariuomenės buvo įvesta Lietuvoje;
- 2) jos žygis į numatytus rajonus;
- 3) kur ji buvo išdėstyta;
- 4) Sovietų įgulų vadovybė, organizacija, ginklavimas, šarvavimas, apranga, aprūpinimas maistu ir kitomis reikmenimis;
- 5) Sovietų įgulų drausmė ir moralė;
- 6) įgulų paskirtis ir uždaviniai;
- 7) įgulų ir jų vadovybės santykiai su Lietuvos vyriausybe, mūsų kariuomene ir krašto gyventojais;
- 8) Lietuvos kariuomenės žygis į Vilnių 1939 m. rudenį.

II. Pirmoji bolševikų okupacija — 1940 m. birželio 15 d. — 1941 m. birželio 22 d.

- 1) Kada, kuriais keliais, kiek ir kokios ginklo rūšies raudonosios armijos įsiveržė Lietuvoje;
- 2) okupacinių jėgų judesiai — žygis per Lietuvą ir jų apsisojimo rajonai bei vietos;
- 3) okupacinių jėgų ginklavimas, šarvavimas, apranga, maitinimas ir pan.;
- 4) jų drausmė ir moralė;
- 5) jų tikslas bei uždaviniai;
- 6) okupacinės kariuomenės ir jos vadovybės santykiai su Lietuvos kariuomene ir jos vadovybe;

IŠ POLIGONO DIENŲ

Renkasi vyrai prie šilosėdų, —
Vilnin pasklido jų visas puikas.
Vos ryto rūkas Nerin nusėdo,
Panerio slėniuos nulijo kulkom.

—Ar beiškėsiu šią dieną baisią,—
Guodžias naujokas savam kaimynui,
Kai mėlynėji su raudonaisiais
Pažėrė žemėn degantį šviną.

Saulė zenitan kyla ir kyla,
O kaitra kokia—Dieve, apsaugok!
Šautukai aidi — nebenutyla,
Su ginklu, rodos, širdys suaugo.

Kriokdami Anbo virpina orą,
Patrankos groja mirties kadrilių.
Veržias į priekį ištįsė voros, —
Kariui ne kelias dešimtys mylių.

Seniai saulutė Nerin nuskeno,
Sveikina vyrus naktis žvaigždėta.
Skelbia trimitai pergalės gandą, —
Džiaugsmas krūtinėj—kova laimėta.

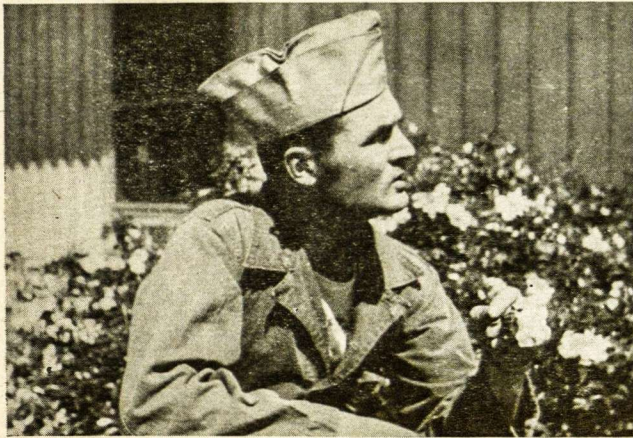
7) Lietuvos kariuomenės sovietizacija; atskiri sovietizacijos etapai; kaip visa tai buvo vykdoma atskirose kariuomenės dalyse, įvairiose karo įstaigose bei institucijose: politruakai ir jų veikla įvairiose kariuomenės dalyse, daliniuose ir įstaigose; mūsų karių priešinimasis sovietizacijai; kaip tai reiškėsi atskirose dalyse bei įstaigose, sovietizacijos rezultatai;

8) Lietuvos Liaudies Kariuomenės laikotarpis; jo charakteristika; dalų bei įstaigų performavimai, kilnojimai bei likvidacija; performavimo, kilnojimo ir likvidacijos priežastys, tikslas ir eiga; dalių ir įstaigų archyvų likimas, kam jie perduoti saugoti;

9) lietuvių karių naikinimas; kiek karių, kurios dalies ar įstaigos, kada, kur, prie kurių aplinkybių buvo areštuota, nuteista, nužudyta, ištremta; pageidautina, kad būtų prie atsiminimų pridėtas tokių karių sąrašas, nurodant pavardę, vardą, laipsnį, amžių (jei atsimenama), kuo buvo kaltinamas, baismės dydis ir pan.;

10) lietuvių korpas sovietų armijoje; jo sudėtis, vadovybė, priklausomybė, dislokacija, ginklavimas ir aprūpinimas; korpo bei jo atskirų dalių uždaviniai ir veiksmai, prisidėjęs karui tarp Vokietijos ir Sovietų Rusijos 1941 m. birželio 22 d.; tolimesnis korpo bei jo atskirų dalių likimas.

(Pabaiga kitame nr.)

Karys ir gėlės Floridos žemėje

REDAKCIJOS PRANEŠIMAS

— Šis KARIO nr. atspausstas baigiamoj įrengti "Darbininko" spaustuveje. Spaustuvei persikeliant ir kuriantis, žurnalą išleisti laiku — buvo neįmanoma. Pradedant sekančiu nr., KARYS bus leidžiamas nepriklausomaj Lietuvoje buvusio formato, iki 32 puslapių apimties, geresniame popieriuje, gausiai iliustruotas, spalvuotas viršeliu.

— Maloniai prašome visus nesumokėjusius metinius ir pusmetinius skaitytojus, vėliausiai ligi rugpjūčio 1 d., įmokėti prenumeratos pinigus. Visi mūsų talkininkai-platintojai, kurie bent kiek yra atsilikę, ligi rugpjūčio 1 d. prašomi pilnai atsiskaityti už visus išplatintus numerius, o likusius grąžinti administracijai, drauge su tikslia pinigine apyskaita. Bet kuris atsiskaitymą delsimas trukdo darbą ir sunkina atsiskaitymą...

— Visus KARIO bičiulius ir bendradarbius maloniai kviečiame rašyti ar siųsti turimų foto nuotraukų — be asmeninio prašymo.

— KARIO bičiuliai ir talkininkai! Kvieskite draugus ir pažįstamus iš-

sirašyti žurnalą II-jam pusmečiui. Dar galima gauti ir ligšiol išėjusių numerių.

Red.

Lietuvos karių choras su orkestru, vedamas M. Liuberskio, Kauno Valstybinio Teatro progamoje. M. Liuberskis dabar vadovauja Operetės chorui Brooklyne, N. Y.

SIAUBINGASIS BIRŽELIS LIETUVOJE—

Sovietai įsiveržia į Lietuvą...

“Amerikos Balsas” VI. 15, antrosios programos metu

Šiandien sueina 11 metų, kai Sovietų ginkluotosios jėgos, pamindamos iškilmingus pasizadėjimus, įsiveržė į Lietuvą ir, tautos protesto nepaisydamos, pradėjo savaip šeimininkauti.

Su šiurpu ir širdgėla Lietuvos žmonės amžiams prisimins tą saulėtą birželio 15 šeštadienį, kai tankų vedamas, raudonas tvanas užliejo visus rytinės Lietuvos kelius ir ištisine banga pradėjo riedėti vakarų linkui. Anksti popietį raudonieji tankai pasirodė Vilniaus gatvėse, kai raudonos sargybos užimnėjo tiltus per Nerį. Tą pačią valandą įgulų tankai jau šeimininkavo Kaune, užimnėjo tiltus per Nemuną, o sovietų laivyno vieneta stovėjo išsirikiavę prie Sventosios uosto, bei patuliavo Lietuvos pajūri.

Apie paskutinių dienų įvykius ir Maskvos rengtą smurtą mažai težinodama, Lietuvos plačioji visuomenė liko lyg stabo pritrenkta, kai per valstybinio radiofono tinklą šeštadienį išgirdo tokias žinias:

“Kad užtikrintų sklandų savitarpės pagalbos sutarties vykdymą ir apsaugotų krašto neliečiamybę, Lietuvos respublikos veiksniams pritarus, Sovietų Sąjungos kariuomenės šiandien rytą eilėje punktų peržengė Lietuvos valstybinę sieną ir įžengė į Lietuvos teritoriją. Draugiškai kariuomenei pasitikti, išvyko kariuomenės vadas generolas Vitkauskas ir kiti aukšti kariniai pareigūnai. Lietuvos visuomenė kviečiama laikytis ramiai, suteikiant žygiuojančiai kariuomenei prideramo pasitikimo.”

Ir taip birželio 15 prasidėjo nauja Maskvos okupacija, kurios padariniai dar nėra likviduoti ir šiandien. Šiuo nepateisinamu smurto aktu Kremliaus valdovai brutaliai paneigė bent penketą jų pačių laisvų noru duotų pasizadėjimų ir iškilmingai pasirašytų tarptautinių sutarčių.

Paneigė 1920 m. liepos 12 d. taikos sutarties nuostatas, kuriais Sovietų Sąjunga bet mažiausio rezervo pripažįsta Lietuvos valstybės nepriklausomybę ir suverenumą su

visomis iš to plaukiančiomis jurisdinčioms pasekmėmis ir visiems laikams atsisako nuo turėtų suverenumo teisių tiek lietuvių tautos, tiek jos teritorijos neliečiama atžvilgiu...

1) Paneigė 1926 m. rugsėjo 28 d. su Lietuva pasirašytą nepuolimo sutartimą, kuria Sovietų Sąjunga pasizada gerbti Lietuvos suverenumą, jos integralumą ir teritorinę neliečiamybę... o diplomatinį priemonių keliu eventualių priešingumų sutvarkyti nepavykus, visą reikalą perduoti spręsti sutaikymo komisijai.

2) Paneigė 1933 m. liepos 5 d. sovietų pasirašytą agresoriaus apibūdinimo konvenciją, pagal kurią agresoriumi pripažįstama toji valstybė, kuri pirmoji:

a) pirma: — paskelbs karą kitai valstybei;

b) antra: — karo, kad ir neskelbdama, ginkluotom jėgom, bet kuriuo pretekstu, įsiveržė į kitos valstybės teritoriją.

3) Paneigė 1933 metais Maskvoje pasirašytą savitarpio pagalbos sutartį, kuria pakartotinai patvirtinamas sovietų pasizadėjimas gerbti Lietuvos nepriklausomybę ir nesikišti į krašto vidaus reikalus, primenant tiek 1920 metų taikos sutarties, tiek 1926 metų nepuolimo sutarimo pasizadėjimus, kur kalbama apie taikius būdus priešingumams riesti. Šia sutartimi abi susitariančios pusės pasizada viena kitai teikti visokeriopą pagalbą, imamai su kariškąja pagalba, jei Lietuva ar Sov. Sąjunga būtų tiesiogiai užpulata ar atsidurtų pavojuje būti užpulata... Šios sutarties 4 paragrafu Lietuva buvo priversta leisti sovietams savo teritorijoje steigti įgulas... kad įgalintų išvien ginti Lietuvos sienas.

Ir taip, visos tos sutarty, visi iškilmingi pasizadėjimai ir skambūs žodžiai tebuvo tik klasa ir apgaulė, beverčiai maskvinės propagandos popiergaliai, nes, Lenino žodžius

kartojant: “Iki visas pasaulis nebus mūsų užkariautas, iki mes būsime ekonomikai ir kariškai silpnučiai, mes, kaip taiesyklė, turėsime mokėti išnaudoti imperialistinio pasaulio antagonizmą ir prieštaravimus. Šios taisyklės nesilaikydami, kiekvienas mūsų jau seniai kybotų pakartas ant drebulės šakos, didžiausiam kapitalistų džiaugsmui ir paguodai.”

Taip kalbėjo Leninas, sveikindamas rinktinį kompartijos sekretorių suvažiavimą Maskvoje 1920 metais lapkričio 26 d. Ir tai ne vieną kartą. Deja, laisvasis pasaulis mažai dėmesio tekreipė į panašius sovietų vadų pasisakymus. Ne ką daugiau dėmesio buvo kreipiama ir į kito diktatoriaus pasisakymus, kol kanuolių gaudimas 1939 metais saldų sapną nutraukė. Tai Hitlerio rašytas Mein Kampf, kur atvirai, juodas ant balto, buvo išpasakota viskas, kas faktiškai buvo vykdoma.

Liudies patarėlę sekant, “atitiko kirvis kotą.”

Taigi, “išnaudoti imperialistinio pasaulio antagonizmą ir prieštaravimus,” o tas Maskvai praktiškai reišė, kur galint ir kiek galint drumsti vandenį, kurstyti vieną prieš kitą, žadėti, nepildyti ir vėl žadėti... kad tik laisvąjį pasaulį užmigdytų, suskaldytų, o, užmigdžius ir suskaldžius, vieną kraštą po kito prisijungti.

Tokia tai buvo tikroji visų nuo 1920 m. su Lietuva pasirašytų sutarčių prasmė.

Seniai laukta proga Maskvai atėjo 1939 metais, kai Hitleris ruošėsi pradėti ginkluotą agresiją vakaruose. Čia Kremliaus valdovai, lyg tie varnai, pajuto galį nekaltomis karo aukomis pasisotinti.

1939 metais rugsėjo 28 d., visu mėnesiu anksčiau, tarp Hitlerio ir Stalino sudaryto pakto slaptas priedas buvo kiek pakeistas, ir Lietuvos teritorija buvo perkelta sovietų “globai”.

Ir taip, 1939 metais atėjo seniai sovietų laukta diena. Rugsėjo 23 d., pirmuoju su vokiečiais susitarimu, Stalinas sau užsitikrino pusę Lenkijos, Besarabiją su Bukovina, Suomija, Estiją ir Latviją, o antroju susitarimu dar ir Lietuvą. Duryr į Antrąjį pasaulinį karą liko atskleistas, o Maskva pasijuto laisva pradėti dar Lenino išsvajotą komunistų imperijos plėtimą. Ir kai laisvųjų tautų mėsininkai nakties tamsoje baigė savo šiurpius gyvų kūnų piastymus ir perėjo prie puošniai serviruotų stalų pasistiprinti, draugas Stalinas pirmas pakėlė taurę į Vokietijos fuhrerio sveikata prabildamas: “Aš gerai žinau, kiek vokiečių tauta myli savo vadą. Taigi, man malonu būtų išgerti į jo sveikatą.” Draugas Molotovas pakėlė savo taurę į von Ribbentropo sveikatą, o von Ribbentropas į Stalino sveikatą. Ir taip, stiklas po stiklo, iki ankstybo ryto, pakaitomis buvo gerama už Nepuolimo Pakta, už naują vokiečių-rusų “ražyne”, už vokiečių tautą, už sovietų vyriausybę ir t.t.

Lygiai savaitei praėjus, vokiečiai puolė Lenkiją, tuo įžiebiami II pasaulinį karą. Jau Lenkijai gulint paklupdytai, rugsėjo 17 d. sovietai pradėjo žygiuoti ir užimnėti rytinės Lenkijos plotus. Užimamas Vilnius. Per dešimtį dienų įvyksta naujas mėsininkų susitarimas, ir Maskva pradeda galvoti, kaip čia užsitikrinti Lietuvą.

Sugalvojama savitarpio pagalbos sutartis ir sovietinės įgulos. O Lietuvos budrumui užmigdyti — pasiūlomas dar ir Vilnius, kurį Maskva žinojo neilgai būsiant Lietuvos rankose. Toliau eiti Maskva tuo tarpu nesiryžo, nes žinojo vokiečius esant laisvus, į tikrąjį karą dar neįsivėlus. Tuo metu netrukėjo ir kitokių Maskvos raminančių užtikrinimų.

Ir tik ateinančių metų vasarą, kai Prancūzija buvo jau paklupdyta, o vakarai paskendę dar sūkurio chaoso, Stalinas nutarė dar vienu žingsniu pasistumti pirmyn. Tik spėjus Paryžiui kapituliuoti, Maskva sugalvojo iš pirmo išlaužtus kaltinimus, gegužės 28 d. patiekia Lietuvai griežtai surašytą notą, o birželio 14 — ir patį ultimatumą. Tolėnė įvykių eiga visiems gerai žinoma.

Pirmais pasisekimais padrąsinti, sovietai savo ekspansiją tęsė toliau ir per trumpą laiką suskubo užvaldyti veikus visą Balkanus, visą Lenkiją, pusę Vokietijos su trečdaliu Berlyno, Vengriją, Čekoslovakiją ir Kiniją, o praeitais metais pasiūko sulikviduoti dar laisvęje likusią Koreją, gi visai neperseniai prisijungė ir Tibetą.

Birželio 15 dieną sukaktį minint, pravartu atsiminti, kad Lietuva, kaip nepriklausoma valstybė, buvo viena pirmųjų Maskvos imperializmo aukų ir jai priklauso nepavydėtina garbė ant savo gyvojo kūno pirmai išbandyti visus sukčius maskvinio imperializmo vingius.

Visuotinio sumišimo, baimės ir demoralizacijos persunktoje atmosferoje liko nepajudinta ir žmogaus laisvės teises gindama, tiesos žodį aiškiai tarė Amerika.

Rinkiminės komedijos aplinkybės paaiškėjus, ir Maskvai formuluojant Lietuvos prijungimą paskelbus, Amerikos užsienio politikos vadovaujantieji veiksniai 1940 metais liepos 23 d. padarė tokio turinio pareiškimą: “Sukti būdai, kuriais vienas stambesniųjų kaimynų tebesiekia sąmoningai sulikviduoti trijų mažų Respublikų — Estijos, Latvijos ir Lietuvos — politinę nepriklausomybę ir teritorinę neliečiamybę, šiomis dienomis greitai savo raideje pakrypo prie neišvengiamo galio... ir toliau:

“Šios valdžios nusistatymas yra visuotiniai žinomas. Jungtinių Amerikos Valstybių žmonės yra nusistatę prieš grobimą, nepaisant, ar tas grobimas būtų vykdomas tiesioginiai jėga, ar jaja tik grasinant.

“Jie taip pat smerkia bet kokį kišimą į kitos suverenės valstybės vidurinius reikalus, nepaisant, kiek viena gali būti galinga, o kita silpna.

“Jungtinės Amerikos Valstybės ir toliau yra pasiryžusios šio dėsnio laikytis, nes, Amerikos žmonių įsitikinimu, vieną kartą nuo pagrindinio šiuos principus tvarkančio ir valstybių savitarpio santykius normuojančio dėsnio nukrypęs, sveiko

“AMERIKOS BALSAS” PRADEJO SAVO ANTRĄJĄ PROGRAMĄ

“A. B.” taip pat prabilo latvių ir estų kalbomis

Š. m. birželio 3 d. “Amerikos Balsas” pradėjo savo antrąją programą lietuvių kalba. Pirmoji programa, kaip ir anksčiau, girdima Lietuvos laiku 7 val. vakaro, o antroji—12 val. 45 min. naktį. Abiejų programų pakartojimai būsiai girdimi 1 val. 30 min. naktį ir 7 val. ryto. New Yorko laiku tai atitinka: 12 val. dieną ir 5 val. 45 min. po pietų, 6 val. 30 min. popiet ir 12 val. naktį.

Išskyrus 5 val. 45 min. popietinę transliaciją, kuri girdima 48 ir 49 metrų ilgio bangomis, kitos programos yra girdimos: 13, 16, 19, 25, 31, 41, 48, 49 ir 250 metrų ilgio bangomis.

“Amerikos Balsas” savo programose dažnai kviečia klausytojus pareikšti pageidavimus ir pastabas dėl šių programų. Taip pat “A. B.” yra išleidęs nemokamą iliustruotą leidi-

nį, kuriame yra informacijų apie “A. B.” programas. Su pastabomis arba dėl minimo leidinio kviečiama rašyti lietuviškai arba angliškai šiuo adresu: “Voice of America,” New York 19, N. Y.

Spaudoje jau buvo atsiliepiamu, kad “A. Balso” klausosi nemažai net Australijos lietuvių. Įdomu būtų išgirsti atsiliepiamų, pvz., Brazilijos ir kitų kraštų klausytojų. Norintiems klausytis “A. B.”, patartina pasiteirauti vietos telefono-telgrafo įstaigose, koks yra valandų skirtumas tarp New Yorko ir klausytojų gyvenamos vietos.

Amerikiečių spaudos pranešimu, “A. B.” programos latvių ir estų kalbomis pradėtos duoti tą pačią birželio 3 d., kaip kad ir antroji programa lietuvių kalba. Programos perduodamos New Yorko laiku — 11 val. 20 min. ir 11 val. 45 min. dieną.

ĮSPĖJIMAS VISAM PASAULIUI

Masinės deportacijos į Sibirą...

“Amerikos Balsas” VI. 14 popietėje

1941 m. birželio 14 d. sovietai pradėjo masinį Pabaltijo gyventojų tremimą į Sibirą ir kitas tolimas Sov. Sąjungos sritis. Tai buvo barbariškausias Sovietų Sąjungos prievartos aktas, nukreiptas prieš šias tris tautas ir laisvę mylinčias tautas, su kuriomis Sov. Sąjunga dar 1920 metais buvo sudarę vadinamąsias “amžinąsias taikos sutartis”, iškilmingai pasižadėdama visais laikais gerbti šių valstybių laisvę ir nepriklausomybę, ir nesikėsinti į šių valstybių teritoriją.

Deja, lygiai prieš dešimtį metų, ano baisiojo birželio 14 d., Kremlius padarė dar vieną žingsnį, užstraukdamas sau prakeiktą. Kremliaus valdovai pasirijo išnaikinti lietuvių, latvių ir estų tautas, išstremdami jas iš Tėvynės, ir pasmerkdami šimtus tūkstančių nekaltų žmonių lėtai mirčiai sovietų vergų stovyklose.

Šiandien AMERIKOS BALSAS, prisimindamas šimtus tūkstančių nekaltų sovietų smurto aukų, perduos tikrą trėmimo istoriją, kurią mums išsaugojo vienas savo tėvų, brolių ir sesers likimo išvengęs sūnus Vytautas.

Šiaurės Rytų Lietuvoje yra virš penkių tūkstančių gyventojų turis apskritis miestas Utena. Miestą į dvi dalis skiria asfaltu lietas plentas, einas kuone per visą kraštą. Tarp stoties ir pašto gal dar ir dabar palientė tebestovint namai, kur gyveno Vytautas.

“Mūsų šeima sudarė aštuoni asmenys: tėvelis su mamyte, mes, penki broliai, ir jauna sesuo. Jauniausiam broliukui buvo septyneri metai. Aš buvau pats vyriausias. Studijavau teisės mokslus Vilniaus Universitete.

Tėvas, atėjęs bolševikams, buvo iš tarnybos atleistas. Maždaug du kartus į savaitę jį tardydavo NKVD. Apie tardymus jis retai tepasitarėdavo — gal tik tiek, kad vienintelis NKVD nuolat statomas klausimas buvo gana keistas: “Kodėl tave ir prasti žmonės — proletarai užstoja?”

Kodėl? Mano tėvas iš liaudies — iš gausios, bet neturtingos dvaro pusininko šeimos. Į gyvenimą prasimušė tik savo darbu. Jis buvo baigęs tikrą vargo mokyklą: jaunas būdamas nešiojo dėžes prie laivų, mokėsi siūti, vargoninkavo, kol, baigęs mokslus, gavo valstybinę tarnybą, iš kurios galėjo šeimą išlaikyti, mus leisti į mokslus ir per dvidešimtį metų savus namus pasistatyti — tuos, juodu tolimi dengtus.”

Apie tėvų trėmimą Vytautas sužinojo tik anos baisiojo birželio penkioliktosios rytą Vilniuje.

“Tada aš gyvenau Akademiniuose

proto, teisingumo ir teisės nuostatai, kitaip sakant, šių dienų civilizacijos pats pagrindas — negalės būti išaugoti.”

Birželio 15 įvykių giliai sujudintė, plačioji Amerikos lietuvių visuomenė, dar sovietų tankų sukeltoms dulkėms Lietuvos keliuose nespėjus nusėsti, visa kaip vienas sukruto masiniams mitingams šaukti ir protesto pareiškimus daryti. Iš visų po plačiąją Ameriką išmėtytų lietuvių grupių į Washingtono viršūnes pasipylė gausios protesto telegramos, o jų tėvų žemėje įvykius aprašantieji laikraščiai išėjo juodomis gedulo spalvomis įsiremę...

namuose, kartu su vienu draugu, geru draugu — iš to paties krašto. Atsimenu, buvo sekmadienis. Draugas, bijodamas suėmimų, tą naktį namuose nemiegojo. Aš surizikavau. Keista (aš dar ir šiandien atsimenu), šeštadienio vakare pamačiau grindimis ramiai kūpinantį vorą — ir nutariau, kad tai turėtų būti laimės ženklas, kad ši naktis bus rami.

— Ankstyvą sekmadienio rytą mano draugas grįžo namo, tačiau ne vienas — su keliais kitais studentais.

Aš atsimenu savo draugo žodžius: — Ką, Vytautai, tu čia šianakt miegojai?

— Miegojau, o kas?

— Bet, Vytautai, tu negalėjai čia miegoti, kada visus tremia, ir niekas nežino, kada kieno eilė ateis. Aštuonis studentus vėl išvežė. Ir ypačiai tu turi saugotis. Atsimink, kad tau dar pavojingiau, kaip man. Aš neturiu tėvų, neturiu namų — nieko...

Čia Vytautas pastebėjo, kaip visi pasikeitė neramiais žvilgsniais. Jis suprato, kad čia dar ne viskas. Staiga draugas, priėjęs prie pat Vytauto lovos, jam tarė:

— Vytautai, tu nežinai. Bolševikai veža žmones ne tik iš Vilniaus. Ir iš Utenos.

— Utenos...? O apie mano tėvus? Mano namų nejudino?

— Vytautai, ir tavo tėvus...

— O, Jėzau!...

Taip, ir Vytauto tėvai, kartu su mažamečiais broliukais ir sesute, buvo tremiamųjų skaičiuje. Vytautas apmiręs slinko su savo draugais Vilniaus miesto gatvėmis. Visi ėjo į Trijų Kryžių kalną. Jie nutarė, kad ten bus saugiausia. Gatvėse matėsi kareiviai, sunkvežimiai, vežami žmonės. Girdėjosi vaikų riksmas ir dejavimai. Tačiau Vytautas, rodos, visam buvo kurčias. Jis nuolat kartojė ir kartojė tą patį klausimą sau ir savo draugams:

— Kuo nusikalto manieji? Nusikalto mano maži broliukai ir sesytė? Už ką? Kodėl jie yra ištremti?!

Ir niekas į šį klausimą jam negalėjo atsakyti.

Tą vakarą Vytauto draugas išvažiavo į Uteną, ieškoti Vytauto namiškių. Sekančią dieną ir pats Vytautas, nesulaukdamas savo grįžtančio draugo, nutarė važiuoti savo Sibiran tremiamųjų namiškių ieškoti. Bet geležinkelio stoty (ir tai buvo sutapimas) Vytautas perone pamatė tik ką grįžusį draugą, kuris pasakė suradęs nuo šeimos atskirtą tėvą Naujojo Vilniuje

— ten, kur tremtinių ešalonai buvo galutinai pergrupuojami. Jis pasakojo Vytautui matęs ir tėvų namus Utenoje — atvirus ir išdraskytus...

Draugas buvo sužinojęs daug dalykų ir apie Vytauto šeimos suėmimo eigą. Jis pasakė, kad kitame namo gale gyvenusi šeima irgi buvo ištremta — neišskiriant net virš 74 metų turinčio bekojo senelio-invalido ir net jo trijų mažiųjų anūkių, kurias tėvai porai dienų buvo pas jį palikę. Tie nekalti kūdikiai buvo vežami be jų tėvų...

Draugas tęsė pasakojimą šiais žodžiais:

— Prie tavo tėvų švintant sustojo sunkvežimis. Tą naktį pas tavo tėvus

miegojo vienas svečias. Jį suėmė, bet vėliau paleido, kai tas, atsiklaupęs ant kelių, aiškinosi nesąs Vytautas. Jis man ir pasakojo... Tavo sesutei irgi buvo pavykę išsprukti. Bet ji nepalikaušė kaimynų raginimo bėgti pas juos ir slėptis. Ji grįžo... Po poros valandų po namo duris išėjo tavo tėvas, paskui broliai, sesuo ir motina. Visi su ryšulėliais ant pečių. Kaimynai verkė. Jie visi tavo namiškius mylėjo. Motina peržegnojo namus ir...

Taip Vytautui draugo žodžių besiklausant, traukiny sujudėjo. Vytautas išvažiavo į Naująją Vilnią — pas savus.

Nepraėjo nė pusvalandis, ir Vytautas jau buvo Naujoje Vilnioje, plačiame prekių stoties rajone, kur stovėjo tremtinių ešalonai. Kai kurie sovietų sargybiniai buvo sukalbami.

— Kai aš paklauskdavau sargybinių, kur yra šeimos su mažais vaikais — jie juokdamiesi atsakydavo, kad čia esą vežamos tik pasileidę mergos ir kad man netiktų toje grupėje savų ieškoti. Bet aš ėjau. Aš juk žinojau, kad mano tėvas čia, Naujoje Vilnioje. Ėjau nuo vieno ešalono prie kito, o sulaikantiems sargybiniams vis kalbėjau apie tarnybinius reikalus, ir vis mane praleido. Staiga prie trečios eilės išgirdau šaukiant mane vardu. Suvirpėjau. Ir ką aš pamačiau? Gi buvusi savo gimnazijos muzikos mokytoja. Jis prašė vandens... Bet iš kur jo gauti? Aš pamačiau ir daugiau uteniškių. Vis mane sveikino, bet aš vis skubėjau.

Tėvą suradau. Jį išsukė iš purvino galvijams skirto vagono gilumos. Jis buvo juodais marškiniais apsvilkęs (aš jo niekad nebuvau matęs su juodos spalvos marškiniais.) Buvo ramus. Prašė manęs nesijaudinti, pareikšdamas viltį, kad greitai visį grįšią, ir vėl visi gyvensią kartu... Jis nieko nenorėjo iš manęs imti — viską prašė nunešti motinai ir vaikams, jei jie dar yra. Net siūlė savo maisto dalį. Jis padavė man šeimos fotografiją ir laišką, prašydamas perduoti atskirai vežamai motinai. Aš to laiško niekad neperskaičiau, ir niekad to laiško neperskaitė mano motina. Tą laišką man liepė sargybiniai ten pat sudraskyti. Ir nežinau, kokie buvo paskutinieji mano tėvo žodžiai.

Vėl ėjau. Pro dešimtis, šimtus vagonų. Ėjau ieškoti motinos. Vienaime vagonė šaukė gimdanti moteris, ir niekas prie jos nesiskubino. Be perstogės rėkė mirštą kūdikiai be pieno, ir niekas jų nepagirdė. Niekur nesimatė virtuvės, niekur vandens. Jau kelios dienos niekas nebuvo išleidžiamas iš vagonų, kuriuose buvo sugrūsta po kelias dešimtis žmonių... Duryb buvo mažu plyšiu iš lauko pusės užsklėstos. Prie vagonų stovėjo sovietų kareiviai. Aš klausinėjau, sustodamas prie kiekvieno vagono, ir juo toliau ėjau, tuo daugiau balsų man sakydavo, kad mano motina su mažaisiais jau yra išvežta Rusijos gilumon. Kada, praradęs paskutinę viltį, nutariau grįžti atgal pas savo tėvelį, išgirdau vieną savo broliuką šaukiant: “Mamyte, Vytautas ateina!”

Tai buvo stebuklas.

Mamytė mane sutiko besišypsodama — be ašaros. Man sunku papasakoti, apie ką aš kalbėjau. Žinau, kad žodžiai buvo tik labai nevykusi priemonė savo tikriesiems jausmams išreikšti.

Aš niekad neužmiršiu, kaip motina atnešė mano žeminį apsiaustą ir pro pravirą vagono durų plyšį man brukte įbruko. Aš jo nenorėjau imti, labai nenorėjau, bet paėmiau. Jūs nesuprantate; aš turėjau jį paimti. Ir aš to šiandien negaliu sau dovanoti.

Motina sakė tikėjusi mane pamatyti — ir jos moras išsipildė. Sargybinių kantrybė per greitai išsekė. Jie Vytautui įsakė baigti.

— Atsimenu, tada aš panorėjau su kiekvienu atsiseikinti. Firma aš pasiūtaukiau jauniausią broliuką. Jis atsiklaupė prie praverėtų, bet užsklėstų durų plyšio, ir pro jas mane pabučiavo. Jis buvo basas. Ir taip atsiseikinau su antru, trečiu broliuku, su sesyte. Pagaliau priėjo motina. Atsimenu, nutvėręs sklęstį, aš bandžiau rankomis prie jos veido prisitraukti...

Sargybiniai išėjo. Jie matė, kad čia yra daugiau, kaip tarnybinis reiklas, daug daugiau, kaip paprasta pažintis — net giminystė. Aš ištariau: “Tesaugo Jus Visagalys.” Daugiau jų nemačiau ir daugiau niekad apie juos negirdėjau. Aš nežinau, kur jie yra. Ir šiandien aš nežinau už ką Juos ištrėmė. Viena žinia mane pasiekė. Žinia apie sekančiais metais Sibire mirusį tėvą.

Vytautui sunku tikėti, kad pasauly gali būti tokių žiaurių žmonių, kurie atimty mano motiną ir uždraustų net žinoti, ar ji gyva.

* * *

Girdėjoje Vytauto šeimos trėmimo istoriją. Tokių, kaip Vytautas, anose Baisiojo Birželio trėmimo dienose buvo dešimtys, šimtai, tūkstančiai...

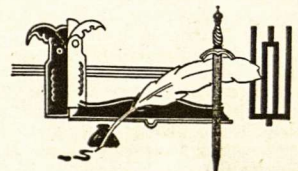
Šiandien visi laisvieji pasaulio žmonės klausia, kaip ilgai tie žmonės turės kentėti? Ir... ar sugrįš? Kaip ilgai ši sovietų sauvalė tęsis, naikindama nekaltas tautas tik dėl to, kad jos savo tėvų žemę myli ir jos neišsida.

Bet negalima prarasti vilties — visas šis sovietų smurtas baigsis. Ir vėl Lietuva ir kitos sovietų pavergtos tautos bus laisvos!...

KOREJOS FRONTE ŽUVO LIETUVIS KARYS PETRAS AIKŠNORAS

Brooklynisškis Darbininkas praneša, kad Korejos fronte žuvo JAV armijoj tarnavęs lietuvis karys Petras Aikšnoras. Jis buvo baigęs Marianapolio kolegiją.

KARIO redakcija nuolankiai prašo žuvusiojo gimines bei artimuosius prisijusti Petro Aikšnoros atvaizdą ir trumpą gyvenimo aprašymą bei tarnybos eigą kariuomenėje. Panaudojus spaudai, atvaizdas bus grąžintas siuntėjams.

LIETUVIŠKOJI KARINĖ SPAUDA

STASYS BUTKUS

(Pabaiga)

Kariuomenės Stabo Spaudos ir švietimo Skyrius, nuo pat 1921 m. iki pirmosios bolševikinės okupacijos, kasmet išleisdavo kišeninius KARIO kalendorius. Po kelerių metų pertraukos, KARIO kalendorėlis 1945 metams buvo išleistas jau tremtyje, Berlyne. Šaulių Sąjunga irgi šauliams kasmet leisdavo šaulių kalendorius. Karių religiniai reikalai irgi nebuvo pamiršti. Kar. Št. Spaudos ir švietimo Skyriaus buvo išleista kariams maldaknygės: Karys Katalikas ir Karys Evangelikas.

Be karinės knygos, dar buvo išleista vienkartinį leidinių: Savanoris Kūrėjas, Savanoriai Kūrėjai; Lietuvos karo invalidams kasmet išleisdavo "Lietuvos Karo Invalidų" ir "Vyčio ženklą." Taip pat buvo išleista (daugiausia Kar. Št. Spaudos ir šviet. Skyriaus) ir atspaudų: J. Ramanausko "Seinų partizanai," V. S. "Mūsų karinės aspiracijos XIX šimtmetyje," plk. lt. K. Ališausko "Giedraičių kautynės," plk. lt. Zukaikio "Panevėžio operacijos," A. Ružanovo "Kaunas 1831 ir 1863 m. sukilimuose" ir kitų autorių.

Bibliografijos srityje pirmomis Nepriklausomybės dienomis buvo išleistas A. Ružanovo paruoštas šios šakos leidinys ir 1922-1929 m. būvyje buvo leidžiama "Karo ir literatūros rodyklė." Kariuomenės Centrinė Biblioteka yra išleidusi 3 tomus (per 1000 puslapių) savo knygų ir periodikos katalogą, pirmąjį Lietuvos šios rūšies leidinį.

Buvo jaučiamas dailiosios karinės literatūros trūkumas. Jos spragas užkišdavo periodinė spauda, ypač "Karys", karo mokyklos leidžiamas "Kariūnas" ir iš dalies šaulių "Trimitas." Iš karinės istorinės medžiagos daug duodavo leidinys "Karo Archyvas," kurio per visą Nepriklausomybės laiką išėjo keliolika stambių tomų. Kol nebuvo leidžiamas "K. Archyvas," nemaža tokios medžiagos įdėdavo karo mokslių žurnalas "Mūsų žinynas," ėjęs nuo 1921 m. iki 1940 m. Siek tiek medžiagos yra davę ir Karininkų Ramovės leidžiamas žurnalas "Kardas." Visuomeninė spauda įvairiomis progomis taip pat nepašyktėdavo istorinės bei kitokios medžiagos karinėmis temomis. Paskutiniaisiais Nepriklausomybės metais panašius karinės medžiagos daug pasirodėdavo ir užsienio lietuvių spaudoje.

Netekus Nepriklausomybės, mūsų karinė spauda neteko sąlygų klestėti. 1940 m. Sovietai, okupavę Lietuvą, jau liepos mėn. pradžioje likvidavo visą karinę lietuviškąją spaudą. Vietoje jos išleido savąjį laikraštį "Karių Tiesą", virtusį dienraščiu.

Visiškai likvidavus Lietuvos kariuomenę ir vietoje jos sudarius raudonosios armijos 29 teritorinį šaulių korpa, buvo likviduota ir Karių Tiesa", o jos vietoje leidžiamas 3 kartus per savaitę laikraštėlis "Raudonarmietis", visuomenės jau nebesiekėdavo, nes buvo draudžiamas išnešti iš karėvinių.

Vokiečių okupacijos metu Lietuvoje vos vienas kitas leidinėlis pasirodydavo. Kaune Petronio buvo išleistas karinių dainų rinkinėlis "Lietuvių Karių Dainos" su gaidomis, kurio antroji laida 1945 m. pradžioje išėjo Berlyne. Kaune buvo išleis-

tas vienkartinis laikraščio formato leidinys "Frontas ir Tėvynė." Rygoje buvo leidžiami knygutės formato frontiniai leidinėliai. Paskutiniaisiais vokiečių okupacijos metais Telšiuose ėjo lietuvių karių laikraštis "Tėvynės Gynėjas". 1944 m. trumpą laiką Vokietijoje ėjo lietuviams kariams skiriamas "Už tėvynę."

telius ir frontą, o likusieji į Vilnių, Kauną ir kitus didesnius miestus.

Kas dabar vyksta už geležinės uždangos Tėvynėje — maža žinių turtume. Bet ir iš tų šykščių žinių tenka patirti, kad ir šiuo metu lietuviškasis karinis spaudos žodis nėra miręs. Tenka išgirsti apie Tėvynėje

"KNIGELĖ DĖL LIETUVISZKŲ KAREIVIŲ"

Stasio Butkaus straipsnio "Lietuviškoji karinė spauda" pirmoj dalyje (7 nr.) buvo minima 1894 m. Amerikoje išleista šio pavadinimo knygelė. Galima sakyti, tai buvo ano meto lietuviškasis pėstininkų rikiuotės statusas. Čia paduodame keletą vietų iš šio leidinio įžangos teksto (kalbos netaisome, tik trūkstant kai kurių spaudos ženklų, nesilaikome ano meto rašybos. Red.):

"Lietuviška kariuomenė dabar veltintisi Amerikoje, tur priduoti viltį prisikėlimui Lietuvoje. Lavinimas arba muštras Amerikos karių, turės būti pamatu eilinio mokymo karių Lietuvos atgijusios, žinoma vis einant pirmyn ir gerinant šiandieniš-

kus įstatymus. Lietuviams ne ant juoko reikia ristiis kariškosna draugystėna ir persiimti visiems kariškosna dvasia.

"Jei kas nori būti kariuviu, tai reikia būti tikru kariuviu, visa širdžia ir galva; kariavims nepritinka būti išmėrgėjusiems vyrams, kur viską norėtų lengvo ir gero, reikia nebijoti pakelti nė jokio vargo; o jei reikalauju Dievas ir tėvynė Lietuva nebijoti pralieti kraujo!"

Šio leidinio pabaigoje įdėta septynetas senobinių lietuviškų dainų. Jų tarpe yra taipat žinomoji "Už giružės teka upė", "Augo ant kalno juodos avietėlės", "Tegul giria šlamščia, užia" ir kit.

DAINA VII.

Zemė tėvų mano Lietuva brangioji,
Nors tu kaip gentė sviete negiluoji,
Nors tu tarp smagiųjų ašarose viena,
Tikiu, jog dėl tavęs virs šviesesnė diena.

Nors tavo dalis šiandien yr' verksminga,
Laimė praeities kažin kur dingo,
Ir žalios rūtelės dilgėlėms apėjo,
Tikiu, jog dar galas tavo neatėjo.

Tėvų mano žeme, brangioji Lietuva!
Nedaug tavo vaikų, maža jųjų krūva;
Nors daugel iš jųjų susilenkavo,
Po šiaudiniu stogu gyvuos žodis tavo.

Prigimtoji žeme, brangioji Lietuva,
Kaip seneliai sako, daug platesnė buvo,
Nors tav' kaimynai grabą nor paskirti,
Aš neduosiu kalbai prigimtai numirti.

Prigimtoji kalba, brangūs žodžiai tavo,
Man prie lopšio motina liūliavo,
Brangūs tavo žodžiai nuo prastojo tėvo,
Aš už tavo laimę melsiuosi prie Dievo.

O kaip būtų sunku man kuom kitu būti,
Meilę apturėjus per kraują ir krūtį:
Nors svetur norėtų į karalius skirti,
Velyčiau tarp savųjų varguos numirti!

Lietuvių leidžiami laikraščiai, nors ir cenzūros varžomi, prašmugeliuodavo tarp eilučių nemaža patriotinių ir Nepriklausomybės siekiančių minčių. Pavyzdžiui, išėdavo kai kurie "Kario" numeriai, net "dviejų laidų": vieni egzemplioriai, apie 30,000, su cenzūros išbrauktisiais eilėrašciai arba rašiniais, o likusieji pagal cenzūros užgaidas. Kad Gestapo ar vokiečių cenzūros akis nepastebėtų, pirmieji egzemplioriai būdavo išsiuntinėjami į kaimus, mies-

leidžiamus lietuvių partizanų laikraštėlius, kurie savo paskirtimi yra kovingi, kelią tautos kovos dvasią, ir tuo būdu priskirtini prie karinės spaudos.

Be lietuviškoje dvasioje leidžiamos karinės spaudos, lietuvių kalba, mums svetima dvasia, irgi buvo išleista karinio turinio raštų, tikslu griauti Lietuvos Nepriklausomybės pamatus, juodinti ją. Tokią spaudą užsienyje arba slapta Lietuvoje išleisdavo bolševikai. Nuo pat

1918 m. pradėjo leisti įvairius propagandinius lapelius, laikraštėlius ir brošiūreles. Lietuvoje leisdavo "Karių Tiesą," kurios tikslas buvo kurstyti Lietuvos kariavims. Po karių sukilimo Kaune 1920 m. vasario mėn. ir po 1926 m. gruodžio 17 d. perversmo buvo išleidę brošiūrėlių apie šiuos įvykius, savaip juos apibūdindami ir nušviesdami.

Besirengdami Lietuvą okupuoti, 1940 m. buvo išleidę savo karininkams ir politrukams, o svarbiausia enkavedistams, Lietuviškai rusišką karinį žodynėlį. Šis žodynėlis aiškiai išduoda jų kėslus, kad buvo pasiryžę ir ginklu veikti, jeigu kiti provokacijos būdai nepavyktų. Tai išduoda žodynėlio klausimai fronto ribose, apklausinėjant nukariautųjų sričių vietas gyventojus ir į nelaisvę paimtuosius lietuvių kariavims.

Parbėgusiųjų iš raudonosios armijos lietuvių kariavimų pasakojimu ir 1941-1944 m. būvyje lietuviams kariavims raudonojoje armijoje lietuvių kalba Rusijoje buvo leidžiamas laikraštėlis "Tėvynė šaukia."

Nors mūsų priešų lietuvių kalba leista karinį spausdintąjį žodį ir negalime priimti į savo tikrosios lietuviškosios karinės spaudos tarpą, nes ji buvo žalinga mūsų laisvei ir nepriklausomybei, bet nors ir trumpai, paminėjau ir ją. Žinoma, šios rūšies spaudą būtų geriausia atskirai iškelti, bet tai ateties darbas, kada atsivers atitinkami šaltiniai.

Šioje trumpoje apžvalgėje metęs žvilgsnį į karinę spaudą lietuvių kalba, paėmiau ją siauresne prasme. Plačiau ją imant, gal reikėtų prie jos priskirti ir įvairius romanus, apsakas, poetas, eilėraščius, dramas, senosios Lietuvos valstybės kovų apžvalgas ir aplamai visus tuos raštus, kuriuose vyrauja istoriškai kariniai motyvai. Tai neliečia, nes šioje srityje būtų įvairių nuomonių už ir prieš. Taip pat neliečia ir vertimų, kurių savo kalboje turėjome nemaža, ypač iš Pirmojo Pasaulinio karo ir anksčiau. Šiandien, gyvenant tremties sąlygoje plačiai išsklaidytiems ir atitrauktiems nuo daugelio žinių šaltinių, o kai kuriems jų per karą žuvus, daugiausia tenka naudotis atmintimi. (iš Nepriklausomybės laikais išleistų leidinių), o iš senesniųjų laikų pasinaudojau prof. V. Biržiškos tremtyje išleistu "Rašytojų kalendoriumi" ir mjr. A. Ružanovo papildymu.

P. S. Būtų malonu, jeigu KARIO skaitytojai, pastebėję ką nors praleistą iš mūsų karinės spaudos ar Nepriklausomybės metais, ar senovėje, papildytų. Gautumėm pilnesnį savo krinės spaudos vaizdą. Kai kurias Lietuvoje likusiųjų pavardes savo rašinyje tyčia nutylėjau.

RUOŠIASI DIDZ. NEW YORKO BALF RUDENS VAJUI

Didžiojo New Yorko Tremtinių Pagalbos Vajaus Komitetas, kuris š. m. spalį 1-7 dd. ruošia rudens vakų New Yorke ir ta proga spalį 7 d. rengia didžiulį koncertą Lost Battalion Hall, 93-29 Queens Blvd., Elmhurst, L. I., N. Y., prašo visų lietuviškų draugijų tuo metu susilaikyti nuo pramogų rengimo ir pagelbėti komitetui sėkmingai pravesti vakų, kurio pajamos skiriamos emigruoti negalinčių lietuvių tremtinių šalpai. BALF

Po sunkios ir ilgos ligos, š. m. birželio 1 d. Vokietijoje mirė rašytojas-poetas

JUOZAS KRUMINAS.

Nepriklausomos Lietuvos laikais velionis buvo nuolatinis KARIO bendradarbis. Jo skaidrūs, ugingi karinės nuotaikos eilėraščiai dažnai pasirodydavo mūsų žurnale.

Mūsų mielajam bendradarbiui prisiminti, čia duodame vieną J. Krumino eilėraščių, tilpusį 1939 m. KARYJE.

DAINA PER AUDRĄ

Vėjas sulingavo smilgą šalia kelio,
Vėjas tamsioj girioj ėmė užt ir gaust.
Lankstėsi sušvilpę šakos beržo žalio,
Debesys pajudė lipo ant dangaus.

Mūsų kuopa žengė iš karštų pratimų,
Iš plačių dirvonų tėviškės laukų.
Debesys artėjo, viesulas nerimo,
Beržui šalia kelio buvo neįjauku.

Gūdžia vėjo raudą perplėšė mūs dainos.
Jų sklandžiųjų posmų vėjui neišskirt!

Nuskambėjo girios, pievos ir šilainės,
Ir širdis krūtinėj džiaugsmu ėmė virt.

Nes daina — ramumas, nes daina — paguoda.
Nes daina Tėvynei — lyg pati širdis.
Nuo dainos suplyšta baimės šydas juodas,
Rytmečiu nušvinta rūškana naktis.

Tamprios lietaus srovės čaižė mūsų veidus.
Mes nejutom vėjo, kuris puolė mus.
Nes krūtinėj buvo džiaugsmas nusileidęs,
Džiaugsmas tvirtos valios, mielas ir ramus.

Ir vaizduotėj kilo drąsūs savanoriai,
Kai žygiavo frontan ginti mūs šalies.
Juos juk plakė lietūs, darganotas oras,
Tačiau neišplovė meilės iš širdies.

Neišplovė meilės mylimai Tėvynei
Ir drąsaus ryžtumo nestengė išpūst.
Juk ta pačia meile plaka mūs krūtinės,
Juk tas pats ryžtumas supa jaunus mus!

Ir jei mes išeisim, kaip didvyriai ėjo,
Ginti savo žemės pėdos kiekvienos,
Nusilenks mums girios, nusilenks mums vėjas,
Išiklausę mūsų plieninės dainos.

J. Kruminas

POGRINDŽIO SPAUDA NACIŲ OKUPACIJOS METU

K. PELEKIS

(Pabaiga)

Pogrindžio spauda prieš nacių pastangas išvežti lietuvius darbams

Kai naciai paskelbė Lietuvoje totalinę darbo mobilizaciją, norėdami sumobilizuoti lietuvius priverčiamiesiems darbams Reichan, pogr. spauda rašė:

“Šiandien atviru veidu vokiečiai skelbia totalinę darbo mobilizaciją. Lietuviams tai reiškia totalinį tautos naikinimą. Dešimtys tūkstančių lietuvių jau Vokietijos darbuose. Pusbadžiu maitinami, drabužių negaudami, lageriuose laikomi, jausdami kiekviename žingsnyje pabrėžiamą vokiečio pranašumą ir jo geresnį maistą ir drabužių aprūpinimą, už mažiasį nepasitenkinimą baudžiami net koncentracijos stovyklomis — tiek lietuviai, tiek kitų tautų žmonės, prievarta čia atvežti, sakosi pėsti grįžti, kad tik galėtų. Bet jie yra paversti N. Europos vergais ir moderniom priemonėm saugomi. Kuo daugiausia išspausiti iš jų darbo energijos ir ne laikyti jų savame krašte, yra dvigubas Reicho interesas. Jų vieton atsienčia vokiečius ir vok. repatriantus, kad jie išvengtų bombardavimo, čia, Lietuvoje, užimtųjų lietuvių vietas, neprivalėdami jokių karo prievolių, naudodamiesi išimtinėmis privilegijom, asmeniškai pasipelnę ir kraštą perimę iš lietuviškų į vokiškas rankas.”

Naciai nuolat stiprino “vergų” gaudymo akciją. Lietuviai į tai irgi reagavo. Štai vienas pogr. spaudos korespondentas patiekia žinių apie vieną nacių įvykdytą lietuvių gaudymą:

“Naujoji medžioklė.

Tėsdami savo “kultūrinis” žygis “išlaisvintoje” Lietuvoje, vokiečiai jau yra pradėję naują “medžioklę” sezoną, tik dabar dar atviriau ir ciniškiau: visose gatvėse, kinuose, parduotuvėse, turguose ir t.t.

Sustiprėjęs žmonių gaudymas jau yra išaukęs natūralaus, savaiminio pasipriešinimo atsitikimus. Šančiuose moterys ir vaikai smarkiai akmenimis ir plytgaliais apdaužė uniformuotus vokiečius, kurie gaudė mūsų jaunuolius. Vokiečiai rimtai nukentėjo. Ryšy su tuo stumtos kelios moterys. Geležinkelių dirbtuvių darbininkai prikūlė uniformuotą vokiečių, kuris bandė juos užkabinti, klausdamas dokumentų. Panaši istorija įvyko ir prie kino “Union” Vilijampolėje: vokiečiui užkabintus keturius jaunuolius, jie taip smarkiai jį primušė, kad ir ligoninėje nėra vilties pasveikti. Jaunuoliai paspruko. Be to, šančiuose į tokius žmonių medžiotojus yra paleista šūvių, yra apmėtyta akmenimis nuo stogų ir pan. Tokių atsitikimų yra ir daugiau.”

Pogrindžio spauda išskeldavo ir tokias “modernias” baltųjų vergų prekybos priemones:

“Panevėžio komisaras Neumann paskyrė kaip premiją 50 taškų tiems pareigūnams, kurie pristatys po vieną pagautą lietuvių jaunuolį, besislepiantį nuo “savanoriškumo.”

Vokiečiai nustatė net kontingentą, konkrečiai nurodydami darbininkų skaičių, kuris reikia paimti Reichan. Pradžioje jis buvo 30,000, vėliau pareikalauta 100,000. Galiausia stengėsi sugauti tiek, kiek valiojo.

Lietuvių nusistatymas buvo

aiškus NE!, nes slapti, įtakingi pogrindžio laikraščiai šia proga taip rašė:

“Ponai vokiečiai, prakasykite akis ir apsidairykite, kas dedasi frontuose. Juk artėja 12 valanda. O jūs, jaunieji lietuviai ir lietuvės, stiprinkitės viltimi ir žinokite, kad tokių priemonių gali imtis tik tokie valdovai, kurių valandos jau sukaitytos ir kurie desperacijoje būdami nebežino ką daryti.”

Sustiprėjant gaudymo akcijai, pogrindžio spauda nenustojė teikusi kai kurių vilčių:

“Prisigūžkime prie žemės! Ramiai, atsargiai ir šaltai pakelkime šios valandos mėginimus. Tironai baigia nusiukti sprandus, o ateitis mums priklauso.”

Pogrindžio spaudos vaidmuo kovoje už krašto laisvę

Baigiant šį rašinį, trumpai reziumuojant lietuvių pogrindžio spaudos reikšmę kovoje prieš nacius, galime nusakyti šitaip:

- 1) Ji sujungė lietuvių tautą į vieną organizaciją kovai prieš nacius. Pati (spauda) būdama įvairi savo ideologija ir neretai puldama kitą pogrindžio spaudos dalį, laikėsi vieningos linijos, spręsdama savo pagrindinį uždavinį.
- 2) Pogr. spauda buvo vienintelis organas, kurio pagalba tuometinis vyr. lietuvių politinis organas reikė savo valią tautai.
- 3) Pogr. spauda sugebėjo išgyti toki didelį pasitikėjimą tautoje, kad jos valia buvo įsakymas tautai.
- 4) Ji paveikė plačias gyventojų

mases neįsijungti politiškai ir ekonomiškai bei kultūriškai vokiečių karo mašinai.

5) Ji, bent iki tam tikro laiko (nacių okupacijos galo), išsaugojo didelę dalį lietuvių nuo išvežimo prievartos darbams į Reichą.

6) Pogr. spauda buvo vienas svarbiausių veiksmų, dėl kurio nebuvo sudarytas iš lietuvių nacių taip reikalaujamas SS legionas.

7) Pogrindžio spauda (kaip ir užsienio radijas) buvo vienintelis šaltinis, iš kurio lietuvis semdavosi sau politines informacijas.

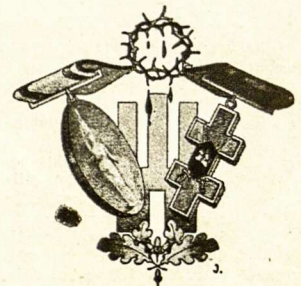
8) Pogr. spauda buvo vienintelis informacijos šaltinis gyventojams apie įvykius krašte.

9) Pogr. spauda skelbė visuomenei kovų dėl Lietuvos Nepriklausomybės užsienio atgarsius.

10) Jos vadovaujantieji vyrai nuolat sekė karinę bei politinę padėtį ir bandė įzelgti ateinančius įvykius.

11) Pogr. spauda tinkamu laiku galutinai išryškino lietuvių-vokiečių santykius, parodydama tikrąjį nacių veidą.

12) Pogr. spauda auklėjo tautą Vak. demokratijų dvasioje ir teikė jos skaitytojams tikrosios demokratijos supratimą.

Bevardytas pageltusius užrašus, nuo ilgo užsigulėjimo kuprinėje, išnešiotos po Saharos dykumą, Senegalijos miškus, Maroko kalnus, Tuniso apkasus ir perkivipusius benzino, riedant tanku po Europą, radau mažytę sudžiūvusią gėlę.

Dabar dar galvoju, kad, gal būt, tikrai ji buvo mano laimės nešėja, kada aplinkui tiek draugų žuvo, aš išlikau gyvas. Nes ji man buvo įduota iš tikros meilės.

Prisimenu gerai tą įvykį, kaip vieną dieną 1944 metais mes stovėjome išsirikiavę didžiajame Sidi-Bel-Abbes svetimšalių legiono kareivinių kieme pasiruošę paradiui, prieš išvykstant į frontą.

Karštas pietų vėjas, pučiąs nuo Saharos, vos vos judino medžių šakas ir, apsirėngę pilnoj žygio aprangoj, po plieniniai šalmais mes prakaitavome, laukdami kol išnės iš garbės salės legiono vėliava.

Šį kartą baltos kepurės buvo sudėtos į maišus.

—Baionette au!..., — pasigirdo komanda.

Sužvangėjo durtuvai.

—Presenteeez... armes!

Ritmiškai, kaip vienas, pasikėlė šautuvai pagarbai.

Kieme išviešpatavo tylą. Iš gretimo sodelio, kur randasi legiono garbės salė, pasirodė legiono vėliava, nešama jauno leitenanto, bet kurio krūtinė buvo nusagstyta ordenais, kokių retai turi ir senas karininkas. Šalimais ėjo seržantas, kaporalas ir užpakaly trys legionieriai. Visi jie buvo verti eiti šalia šios garbingos vėliavos, kuri linko nuo gausių ordenų. Jų krūtinės irgi puošė kryžiai, medaliai ir kitokie pasižymėjimo ženklai.

Visi sulaukę alsavimą žiūrėjo, kaip vėliava sustojo išsirikiavusio kvadratu pulko vidury. Tada pasigirdo nauja komanda:

—Au drapcau!

Ir orkestras pradėjo groti. Legionieriai stipriau suspaudė šautuvų buožes, žiūrėdami į šią vėliavą, kuri yra mačiusi tiek daug paskutinių žvilgsnių.

Klėmo šone susirinkę civiliai, dauguma karių šeimos nariai, irgi su pagarpa žiūrėjo į vėliavą.

—Legionieriai! — prabilo pulkininkas. — Jums tenka garbingas uždavinys ir jūs turite būti patenkinti, kad buvotė parinkti į šį žygio pulką, kuris vyksta laisvinti Europą. Aš jus siunčiu į mūšį. Eikite, atlikite garbingą uždavinį, pasilikite ištikimi legiono tradicijoms, ir, jei reikės, mokykite garbingai mirti, nepadarydami gėdos savo vėliavai, kuri matė tiek daug herojiškai žusiančių legionierių...

EIK ARBA MIRK!

IŠ PRANCŪZŲ SVETIMŠALIŲ LEGIONO GYVENIMO

SERZANTAS X, MLE 86 613

Po parado civiliai prisitartino prie išsirikiavusių legionierių atsisveikinti. Pro mane praėjo vieno karininko žmona, vedina mažą trijų metų mergaitę.

—Mama, aš noriu šiam seržantui įduoti gėlę...

Motina pasižiūrėjo į ją ir mane. Kodėl ne?

—Įduok.

Mergaitės, priėjusi prie manęs, pasistiepi ant pirščių ir ištiesė gėlę. Aš pasilenkiau ir paėmiau iš jos rankelių. užsikidamas už atlapo, kuo meiliausiai stengdamasis nusišypsoti. Bet mergaitė nesitraukė.

—Mama, aš noriu ji pabučiuoti.

Perdavęs savo automatą kaimynui, drebančiom iš susijaudinimo rankom pakėliau nuo žemės, ir ji, prisispaudusi prie manęs, pabučiavo į žandą.

Šis gal nereikšmingas įvykis mane sujaukino, jog mano akys sudrėko. Kas aš jai? Jei ne ji, tai gal niekas nebūtų atėjęs pasakyti su diev. Ir šioj mažoj mergaitė aš pajutau, kad visi pasilikę civiliai dėkoja ne man vienam, bet ir visiems mano draugams, atvykusiems iš toli ir dabar einantiems kovoti už laisvę.

Vakare, susėdę į šarvuočius, motorams keliant didžiausį triukšmą, riedėjome Sidi Bel-Abbes gatvėmis Orano link, kur turėjome pasikrauti į karo laivus.

Gatvės buvo pilnos žmonių ir, tankams pravažiuojant, visi mums šaukė:

—Grįžkite laimingi!...

Tarp mūsų visų greit užsimezgė ekipinė draugystė. Jau anksčiau mes viens kitą gerai pažinojome, mus rišo bendri sentimentai, bet po bombų kruša ši draugystė dar labiau sustvirtėjo ir mes dalijomės laime ir nelaimė.

Tie, kurie pirmą kartą mus matė, stebėjosi, kai mes drąsiai atlikinėjome uždavinius, nežiūrėdami į jokių pavojus. Jei prieš kulkosvaids spaudė mirtingai pildamas, ir priekį tuoj buvo siunčiamas legionierius, ir kulkosvaids nutildavo.

Per šimtą penktojų metų legionas pasiliko ištikimas savo tradicijoms.

Netoli Saint Marie, du legiono tankai, vos išliaužę į miestelį, buvo ugnies apimti, užšokus ant priešo minos. Bet legionieriai nepasidavė ir prie liepsnojančio tanko susispaudė laikėsi, kol vakarop atėjo pagalba.

Elzase žiemos metu vienoj vietoj reikėjo persikelti per upelį. Tankai negalėjo pereiti. Reikėjo pirm įsitvirtinti kitame krašte, kurį priešas tvirtai gynė, kad galima būtų pastatyti tiltą. Grupė legionierių tuojau šoko į leduotą vandenį ir pasinėrė iki smakrų, laikydami į viršų iškėlę kulkosvaidsių dalis, kad nesušlaptų, perplaukė. Vienas, kuris nešė kulkosvaidsių kojas, sunkiai mokėdamas plaukti, visai pasinėrė, bet iš rankų nepaleido kojų.

Išlipus, pirmoji mintis buvo sustatyti kulkosvaids ir įsitvirtinti. Niekas nepagalvojo apie tai, kad rūbai baigia pavirsti į ledą, kad gali susirgti...

Pakeliui visur matėsi lavonai. Vanduo bėgo per jų kūnus. Kartais iš pilno vandens griovio kyšojo ranka, lyg šaukdamosi pagalbos, kitur kareivis buvo žemyn galva nusivertęs į griovį, kojas palikęs ant kelio, kurios jau buvo sutraiškytos pravažiuojančių tankų. Ore kvepėjo krauju, kaip kokioj skerdykloj...

Artinantis prie miestelio, prie vieno degancio namo radome vokiečių kryžium rankas išskėtus. Nuo karščio prie jo pusiaujo sproginėjo granatos...

Vienas mano draugų, irgi seržantas, pasiūstas su misija į priekį, negrįžo.

Po penkių dienų jis pasirodė štabe su gipsuota koja, sėdįs vokiškame automobily. Pasirodo, kad tą dieną vokiečiai jį pašovė ir, paėmę jį nelaisvę, paguldė ligoninė. Bet vieną vakarą jis pabėgo su ligoninės daktaro automobiliu.

Vieną rytą dingo iš mano būrio legionierius Martinez. Vakare jis atsirado.

—Ah, tai tu. Ką veikei visą popietį? Žinai, kad tas kvepia karo teismu už dezertavimą fronte?

—Bet, seržante, aš landžiojau po namus kratydamas...

—Taip, kad atradus kokią bonką konjako!

—Ne, seržante.

—Kaip ne, — supykau aš.

—Aš paėmiau keletą vokiečių j nelaisvę.

—Belaisvius, kur jie?

—Lauke.

Kieme stovėjo išrikiuoti vokiečių belaisviai, laikydami rankomis kelnes, iš kurių visos sagos buvo išpiautos ir diržai atimti. Jų buvo 53...

Pasitaikė ir kitokių. Vienas legionierius atsitempė 15 juodai apsirėngusių vokiečių geležinkeliečių, palaikydamas juos SS kareiviais.

Vienas legionierius, kuris buvo sužeistas trimis kulkomis į krūtinę, pats prisistatė į lauko slaugyklą po to, kai kapitonas panorėjo duoti įsakymą prievarta jį evakuoti. Belaukdamas, kol pertvarstys, jis pamatė, kaip vokiečių patrulis iš dvišimt žmonių artinasi prie namo, kuriame buvo įrengta slaugykla. Pasigrobęs automatą, jis sulaukė priešo artinimosi, kol atvyko pagalba. Kada jis sugrįžo į slaugyklą, jau turėjo šešias žaizdas ir vienos rankos kaulas buvo sutriušintas...

Viename Vokietijos kaime legionieriai užtiklo kiaušinių dėžę. Tuo metu, kada kitame kaimo gale virė kova, jie, iš kažkur išsitraukę

keptuvę, kryžkelėj priešais bažnyčią įrengė tikrą virtuvę, papylę ant žemės benzino, kepdami draugams kiaušiniene, apipiltą degančiu romu. Legionieriai tarp dviejų sūvių atrepliodavo užkasti ir išgerti stikluoką...

Vienas mano būrio legionierius, kuris farmos užpakaly norėjo įsitaistyti kulkosvaids, pastebėjo šalia medžio iš žemės bekyšančią vielą.

—Mina — pagalvojo jis.

Pririšęs virvę gabalą ir pasitraukęs toliau, patraukė. Nieko. Šovė į tą vietą, irgi nieko. Tada prišliaužęs arčiau, rankomis pradėjo rausti žemę ir ką jis rado? — Užkastą dvidešimties litrų konjako bačkutę...

—Tankai negali pasijudinti pirmyn. Pasiųskite legioną! — pasakė kartą 5 šarvuotos diviziono vadas generolas Vernejoul.

Vokiečių generolas von Maur, per von Rundstedto ofensyvą Ardenuose, buvo išleistas kariuomenei įsakymą: "... aš pasitikiu jums ir manau, kad už kelių dienų galėsime pranešti mūsų Fiureriui, jog svastika vėl plėvesuoja ant Strasburgo katedros."

Bet tas jam nepasisekė. Legionieriai ne tik neleido jam įskabinti svastikos, bet peržengė Siegfriedo liniją.

Prisimenu, kaip Schwarzwalde balandžio 30 dieną, per tradicinę legiono šventę, kuri švenčiama net ir tada, kada tenka kautis, tankai paradavo pro generolą. Jiems dar nubaigus riedėti, pirmieji tankai jau susirėmė su vokiečiais ir keli jų, prado, bet paskutiniuose tankuose vadai, atsistoję bokštely, ramiai atidavinėjo pagarbą generolui...

Daug žuvo draugų, su kuriais aš apleidau Afrikos krantus. Mes išvažiavome masė, o grįžome saujelė. Šiandien jie nebėra nei alkani, nei ištroškę, nejaučia šalčio nei karščio... A, dažnai pagalvoju apie juos ir tyliu. Kodėl aš turėčiau kalbėti. Juk vis vien to niekas nesupras.

Daug jų dingo be žinios. Kiti krito mūsų lauke. Tas jau geriau, nes jie surado žemės gabalą ir neišgaravo į orą...

Po pietų kryžiumi

Dabartinis metu Australijoje priskaitoma 6,000-7,000 lietuvių, kurie gyvena išsibarstę įvairiose Australijos vietose. Daugiausia yra susipietę šiose trijuose didmiesčiuose (trikampis): Sidnejus, Adelaidę, Melburnas, kur ir yra pats geriausias, švelniausias klimatas ir sąlygos mums europiečiams kurtis.

Yra žinių, kad pirmieji lietuviai Australiją pasiekė jau 19 šimtmečio pabaigoje. Tai buvo emigrantai iš Anglijos ir ypač Škotijos, ieškantieji laimės naujame kontinente. Laisvai didesnį jų dalis buvo apsiostojusi Adelaidėje, kur veikė jų ir šalpos draugija. Antra banga Australiją pasiekė po I-jo Pasaulinio karo, kur buvo jau dalis emigrantų ir iš Lietuvos, viso iki 1,000 žmonių. Bet jie išsiskirstė po didžiąją šalį, atrodo, jau galutinai nutautėjo ir apie juos nieko negirdėti. Yra žinomi tik Sidnejus lietuviai, kurie nuo 1929 metų yra susiorganizavę į Australijos Lietuvių Draugiją. Šiuo metu iš senųjų lietuvių emigrantų yra žinoma tik kelios dešimtys aktyvesniųjų.

Negalima sakyti, kad Australijoje yra blogos išsikūrimo sąlygos. Darbo ir visokių galimybių krašte begalės. Uždarbiai yra, palyginti, geri, ir visi darbuotis, sąžiningi tautiečiai šiuo kraštu yra patenkinti. Ypatinogo darbo tempo čia nėra. Judėk ir žiūrėk, kaip australas juda. O australai tempų nemėgsta ir daugumoje prie tinginio, tad dirbant sveikata ypatingai nesiekvoja. Daugelis po dviejų metų darbo, atliekant sutartį, susitaupe ir jau turi didesnius ar mažesnius namus, gražų vidaus apstatymą, arba važinėja motociklais ir automobiliais. Daugelis, atlikę sutartį, jau dirba savo iniciatyva, spėję suorganizuoti savas įmones, kur ne tik patys dirba ir turi gražus pelno, bet ir svetimi darbininkai randa gerai apmokamo darbo. Iš tokių reiktų paminėti: P. VOVERIO ir sūnaus medžio apdirbimo įmonę Canberce, K. BIELKEVIČIAUS vadovaujamą meniško odos apdirbimo dirbtuvę "Romuva" Melburne, žinomo Lietuvoje inž. M. BOGUSO namų statybos firmą "Statyba", P. VALASINAVIČIAUS namų statybos firmą Melburne, ir kit. Šiuo laiku Australijoje jeigu nori pirkti ar statyti namus, radijo aparatą, siūdinis drabužius, apsidrausti, vesti bylą teisme, užsakyti menišką foto ir t.t. — visa galima atlikti savo tautiečių pagalba ir maloni patarnavimu.

Kultūrinis gyvenimas irgi yra gana gyvas ir judrus. Lietuviai yra susiorganizavę į Australijos Lietuvių Bendruomenę, kurios krašto valdyba randasi Sidnejuje. Bendruomenė pasidalinus į 11 apylinkių, kurios apima didesnes lietuvių susibūrimo vietas. Taip pat lygiagrečiai veikia ir Australijos Liet. Katalikų Draugija, Lietuvių Kultūros Fondas, Skautai, Akademinio Jaunimo Sambūris "SVIESA" ir keli sporto klubai jau spėję gražiai pasizymėti, apie ką rašė ir australų spauda, labai gerai juos įvertindama. Svetimo reikalais kiekvienam didesniais centre veikia sekmadienio mokyklos mūsų jaunimui, o š. m. balandžio 29 d. įvyko iškilmingas atidarymas Karaliaus Mindaugo Aukštųjų Mokslų Instituto Melburne, vadovaujamo prof. V. RAULYNAIČIO. Kiekvienoje didesnėje tautiečių susibūrimo vietoje sekmadieniais yra laikomos lietuvių kunigų, kurių

čia yra šešetas, pamaldos, veikia chorai. Pvz., Sidnejuje sekmadienį bažnyčioje pasijunti kaip savo gimtojoje parapijoje.

Anksčiau Australijoje ėjo trys lietuviški laikraščiai: "Mūsų Pastogė," "Australijos Lietuvis" ir "Užuovėja." Nuo š. m. pradžios "Už-ja" susijungė su "M. Past." kuri dabar kartu A. L. B-nės ir A. L. K. D-jos organas. Išėina kas savaitę. "Mūsų Pastogė" įsteigė, leidžia ir visas sunkias laikraščio leidimo išlaidas, sąryšyje su mažu skaitytųjų skaičiumi, neša senas emigrantas iš Lietuvos ir Australijos lietuvių veteranas, dabartinis bendruomenės garbės narys A. BAUŽE Sidnejuje. Adelaidėje privačia iniciatyva yra leidžiamas ir redaguojamas J. GLUŠAUSKO "Australijos Lietuvis." Išėina kas dvi savaitės, ir spausdinamas kas duos savaites spaustuvėje. Tai yra pirmoji Australijos lietuvių spaustuvė, didelėmis pastangomis ir darbu suorganizuota, tautiečiams padedant, J. GLUŠAUSKO nuosavame name. Greitu laiku žada iš spaustuvės pasirodyti ir pirmosios Australijos lietuviškos knygos, P. ANDRIUŠIO "Sudiev, Kvietkeli" ir K. PAŽERAITĖS romanas jaunimui "Nusidėjėlis." Sidnejuje taip pat minėto A. BAUŽES privačia iniciatyva nuo š. m. liepos mėn. bus atidaryta spaustuvė ir tokiu būdu "Mūsų Pastogės" spausdinimas pereis į nuosavą spaustuvę.

Kaip matom — judam ir mes, šioje tolimoje pasaulio žemėje, kuriamės, rankų nenuleidžiam, neapsileisdami kitoms lietuvių kolonijoms įvairiuose pasaulio kraštuose ir laukiam, kada galėsime grįžti į savo numylėtą protėvių žemę, Tėvynę Lietuvą.

A. Skirka—Skrinksa

Niekuomet nevėlu išsirašyti K A R I !

Iš Australijos, N. Zelandijos ir P. Amerikos norintiems imigruoti į Jungtines Amerikos Valstybes

Daugelis lietuvių, emigravusių į Australiją, Naująją Zelandiją ir Pietų Ameriką, teiraujasi dėl galimybių persikelti ir įsikurdinti Jungtinėse Amerikos Valstybėse pagal D. P. įstatymą. Tokiems reikia atlikti štai kas:

- 1) — Įrodyti, kad tarp 1939 m. rugsėjo 1 d. ir 1949 m. sausio 1 d. įvažiavo ar įžengė į bet kurią Europos valstybę, išskiriant Italiją, Vokietiją (visas zonas ir Berlyną), Austriją (įimant Vieną), ribotam a neribotam laikui.
- 2) — Privalo įrodyti, kad buvo ištremtas ar išvietintas iš savo gimtojo krašto ar nuolatinės gyvenamos vietos po 1939 m. rugsėjo 1 d. ir kad dėl politinių, religinių ar kitokių persekiojimų grįžti negali.
- 3) — Reikia įrodyti, kad bet kurioje kitoje valstybėje nebuvo pastoviai įkurdintas.

Toki tremtiniai gali gauti ribotą skaičių vizų nonpreference kvotos ribose.

Asmenims, norintiems emigruoti iš Australijos, Naujosios Zelandijos ir Pietų Amerikos, patartina pirmiausia susisiekti su artimiausiais Amerikos konsalais ir iš jų patirti ir išaiškinti, ar aplikantas kvalifi-

Dveji metai N. Zelandijoje

Nejučiuomis baigiasi ir antrieji metai N. Zelandijoje. Per šį gan trumpą laiką daug kas pasikeitė. Atvykę iš triukšmingo, gyvo, revoliucinio gyvenimo, patekome į ramią, lėtą, evoliucinę raidos aplinką. Tai gi ir gamta, klimatas ir kiti, mums nesuprantami žmonės. Paveikti staigaus pasikeitimo, pesimistinės nuotaikos ir naujakurio nesėkmių, daugumas karštai puola kantresnius, ne taip paveiktus asmenis, kurie nori lėtai ir aiškiai įrodyti klaidingas nuomones ir padėti suprasti N. Zelandiją. Daugiausia užkliūva propaganda. Taip, Zelandijos vardas buvo plačiai išgarsintas, ir daugumos nuomonė apie šį kraštą Europoje buvo gera, ypač mums D. P. Vokietijoje. Gal truputį kai kur ir per daug. Tačiau propaganda visur vroma, ir JAV, ir Kanadoje, ir kitur.

Vos atvykę ir net žmoniškai nesitaikę, neapsipratę ir, kas svarbiausia, nepažinę naujosios aplinkos, naujieji ateiviai moko, teisia ir taria rūščius, lemiamus žodžius. Pagyvenę metus, pasijunta beesą naujakuriai, pasigenda numatytų lobių ir karjeros, tuoj atsiranda ir kitokių trūkumų. Amerika vėl tampa "pažadėta žeme." Paklausus, ko trūksta, tuoj susilauki lietuviškos perkūnijos (kurios čia pasigendame). Tuomet pasiligstama kavinių, operos ir kitokių garsenybių.

Nežinau ar daug kas iš mūsų galvoje apie tokias gėrybes IRO stovyklose. Tačiau pamirštama, kad prieš 150 metų išlipę į šį kraštą pirmieji pionieriai buvo paprasti darbininkai, staliai, kalviai, ūkininkai ir nuotykių ieškotojai. Jie 50 metų kariavo su laukiniais maoralais, nepažįstama, šurkščia gamta ir dar šiandien negali apmalšinti siaučiančios gamtos jėgų. Jie pastatė Zelandijos uostų, miestų, pramonės, prekybos ir žemės ūkio pamatus. Pamirštama, kad šitas kraštas ir žmonės buvo ir yra apsupti vandens ir jūros. Australija artimiausias kaimynas, tačiau ją skiria 1,200 myl. audringa Tasmanijos jūra. D.

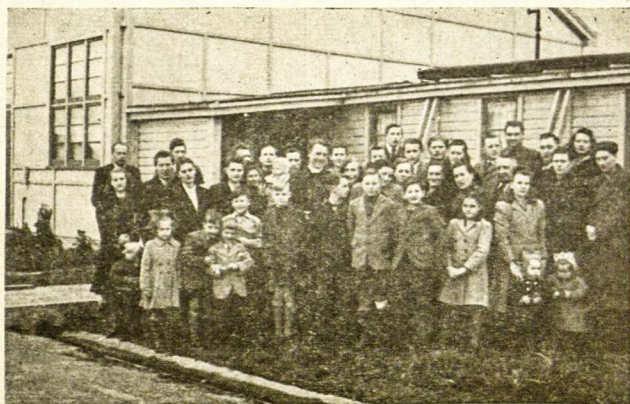
BALF

Brit. interesas buvo išvežti žaliavas ir kitus turtus, o ne statyti operas ir siūsti tos srities menininkus. Tai buvo palikta naujųjų atvykėlių iniciatyvai. Nuvargę ir plačiai išblaškyti darbininkai nepajėgė tai įgyvendinti.

Taip pat reikia prisiminti, kad didesniame aštuntajame už Angliją plote gyvena tik 1,500,000 gyv. Ir šis mažas skaičius negali aprūpinti savęs kai kuriomis būtiniausiomis kasdieninėmis prekėmis. Jie negali pasinaudoti turimomis žaliavomis ir kitomis gamtos gėrybėmis. Bet gi ko trūksta šio krašto darbininkui? Jis turi darbo ir yra tikras, kad ir rytoj jį turės. Jis gyvena savame namuke, kuris patenkinamai apstatytas. Jis yra sotas ir turi užtenkamai pirmųjų ir užsiėmimų praleisti laisvalaikį. Turi lengvą mašiną, aprūpintas elektra, vandentiekį. Socialinis draudimas ir kt. Zelandietis nebijo ir nesupranta karo, nes nebuvo jo palietas. Teisybė, dalyvavo abiejuose Pasauliniuose karuose ir šiandien dalyvauja. Sėpė ir šelpia maistu D. Britaniją ir kitus kraštus.

Zelandietis mums nesuprantamas, nes jis kitaip galvoja, jis kitų papročių, jis yra paveiktas uždaro aplinkos. Jo pasaulis yra labai siauras. D. Britanija jiems daugiau žinoma, tai jų tikroji kilmės vieta. Pagaliau mes turime suprasti, kad esame pabėgėliai ir mūsų norai ir siela skirtinga nuo emigrantų. Duona ir pastoge mes niekur nebūsimė patenkinti. Taip, mums čia trūksta lietuviškos nuotaikos, gyvenimo ir veiklos. Bet mes čia esame pirmieji lietuviai ir vos antri metai. Mes esame pirmieji pionieriai, kuriems atitenka garbė ir pareiga padėti pamatus lietuviškai kolonijai. Tai mūsų būtiniausia pareiga, nuo kurios nei vienas neturime teisės atsakyti. Kiek kas išgalime, dirbkime ir stiprinkime lietuvišką gyvenimą ir ryšius. Prie darbo, daugiau nuosirdumo, kruopštumo, noro, daugiau gyvos lietuviškos sielos. Kas padarė tokią gausią ir tvirtą JAV lietuvių koloniją? Lietuvis pabėgėlis su lietuviška širdimi ir sąžine. Todėl keltis kuo greičiau iš apsnūdimo ir pesimistinės nuotaikos, nes kai ugnis išsiplečia, sunku ją užgesinti. Tad kelkis nuo žemės, nesiduok miegui, nes turime budėti. Arti Aušra, juk reiks tuoj keltis! Vargas ir baumės tam, kuris Ją pramiegos.

VI. Procuta

N. Zelandijos lietuvių būrelis po pamaldų Pahiatua stovykloje

Karinės ŽINIOS

Avio žybciojimai

Naujausi JAV karo laivyno puoliamieji lėktuvai turi įrengimus atominėms bomboms nešti. Iš Naujoji Meksikoje stropiai saugojamos avio bazės jie vykdo atitinkamus pratimus.

Karo Aviacija jau turi 4-rių sparusminių variklių jėga varomą transporto lėktuvą Chase XC-123A, kuriam pakilti reikia vos 700 pėdų bėgimo tako.

Vienoje vietoje "kabą" helikopteriai yra laivyno didžioji viltis, kaip sėkmingai kovoti su priešo povandeniniais laivais. Helikopteriai gal nuleisti į vandenį savo pasiklausymo ir krypties bei greičio nustatymo įtaisus ir tuo būdu visai tiksliai surasti pasislėpusius laivus.

Tankai-robotai

Armija išvystė radijo valdomą tanką-robotą, skiriamą vadovauti puolimams stipriai ginamų priešų pozicijų, išvalyti minų laukus ir žvalgybos uždaviniams. Jis turi televizijos siųstuvą ir radarą, kas įgalins jį perduoti "pranešimus" ir užnugarį.

Tankų karo žinovaip pripažįsta, kad 3,5 col. superbazuka, kuri lengvai pramuša rusiškąjį tanką T-34, negali sustabdyti tanko milžino J. Stalinas III, kuris ligi dabar nesivėlė į kautynes. Šiuo metu yra dirbama prie tobulesnio ginklo, kuris perskros Staliną III net iš 2,000 jardų atstumo.

Nauji JAV kariniai

Birželio pradžioje garsioji Amerikos Karo Mokykla — West Point vėl išleido naują 475 karininkų laidą. Tačiau ši laida, kaip jos pirma, matakai 1948-49-50 metų laidos, nebus mesta į Korejos frontą, kur Armija gavo žiauriai kruviną pamoką. Taip pvz., iš 1950 m. klasės 17 buvo užmušta, 30 sužeista ir 8 dingę; iš 1949 m. laidos — 22 užmušti, 30 sužeista ir 7 dingę. Nors West Point auklėtiniai sudaro tik 1:20 proporciją su kitų mokyklų karininkais, tačiau iš 530 užmuštų karininkų apie 100 netekusiųjų gyvybės yra West Point auklėtiniai.

Šių metų West Point laida pirmiausia gaus tinkamą 6 mėnesių kautynių lavinimą, prieš juos išsiunčiant į Korejos frontą.

JAV aviacija jau turinti naują kulkosvaidžio kulka sprausminiams lėktuvams padegti. Mat, sprausminiai taip greit neužsidėga, kaip propelerinės traukos mašinos.

Karo aviacijos specialiose elektroninių kontra priemonių mokyklose ypatingai gabūs mokiniai yra mokiniai, kaip apgauti prieš radarą naujausiomis technikos priemonėmis.

Nors aviacijos statybos pramonė nepaprastai auga, siekdama per metus pastatyti ligi 50.000 lėktuvų, tačiau šiais metais ji išleis tik 5.000 mašinų, 1952 — 8.000, o 1953 — 11.000 įvairios paskirties lėktuvų.

Kas tas "mirties smėlis"?

Šiuo metu karinėje literatūroje dažnai kalbama apie naują atominę naikinimo priemonę, "mirties smėlio" vardu.

Štai keletas duomenų apie tą naująjį ginklą, kurį amerikiečiai yra pavadinę RW (Radiological Warfare). Be JAV, Kanados, Anglijos ir Prancūzijos, mirties smėlį turi pasigaminusi taip pat ir Rusija.

Vienos profesoriaus Hans Thirring radioaktyvinį skiedinį išdžiūvino smulkiame smėlyje, kuris pasisavino visą skiedinyje buvusį radioaktyvumą. Toks smėlis, pergabentas į kitą vietą, gali būti sėkmingai panaudotas, kaip naikinimo priemonė radioaktyviais spinduliais.

Absorbuoti radioaktyvius spindulius naudojama kreida, skalbimo soda, smulkus smėlis ir pelenai, gautieji iš radioaktyvių medžiagų skaldymo vamzdelių. Minimos medžiagos laikomos aliuminijaus induose, saugojant, kad aktyvumas nebūtų perstiprus, nes tuo atveju sutirpdintų patį indą.

Radioaktyvios medžiagos, smėlio ir kitokių biralų formoje, yra patogios pergabinti jas lėktuvais ir išbarstyti norimoj vietoje. Apkrėstą vietą priešas bus priverstas apsisėsti, nes, ilgiau pasilikus, pradeda ardančiai veikti gamma spinduliai. Tų spindulių veikimas priklauso nuo intensyvumo: gali veikti nuo valandos iki keleto savaičių laiko. Šių spindulių, kaip ir A bombos, palies-

tieji netenka plaukų, suserga anemija, jūros liga. Iš apkrėstųjų vietų greitai pasitraukus, minėtieji susirgimai nepasireiškia.

Panaudojus RW, užpuolikas gali būti priverstas atitraukti įsibrovusius dalinius, nutraukti apsupimo žiedą, pasitraukti iš užimto miesto, iš savo įsitvirtinimų. Greitai pereinant RW apkrėstą plotą, organizmui tai nepakenkia. Ši aplinkybė įgalina persekioti priešą, pasitraukusį iš apnuodintų plotų. Apkrečiant RW prieš užnugarįje esančius tikimo mazgus, karo pramonės ir ap rūpinimo centrus, priešas bus priverstas palikti visus įrengimus nesugadintus. Praėjus gi tam tikram laikui — radioaktyvumas pranyks. Kiek gi tokių medžiagų reikėtų? New Yorko plotui apnuodyti, reikėtų apie 400 svarų "mirties smėlio". Tuo tarpu britai, bandymo tikslais, jau yra "pasėję" apie 5 tonas RW.

Radioaktyvios medžiagos dar gali būti panaudotos debesų formoje, kurie, plaukiodami pažeme, veikty kaip nuodingos dujos. Įkvėpti alfa ir beta spinduliai plaučiuose atliktų griaunamąjį darbą. Apsaugai gali būti naudojami ypatingi kostūvai. Plutonium, radioaktyvus kalcium'as, ytrium'as yra pavojingiausi organizmui ir lengviausiai akumuliuojasi skystyje, kuris gali būti purkštuvais paskleidžiamas iš lėktuvų, radioaktyviams debesims sudaryti. Šiam tikslui gali būti naudojami ir artilerijos sviediniai.

DUOMENYS APIE MIG-15

Soviėtų sprausminis naikintuvus MIG-15, kaip ir visi modernūs lėktuvai - naikintuvai, yra kilęs iš paskutiniųjų vokiečių sprausminių lėktuvų — Messerschmidt "P-110" ir "P-1101" bei Focke-Wulf "Ta-183". Jo motoras yra rusiškoji modifikacija britų variklio Rolls Royce Nene. Vienai MIG-15 yra grynai rusiškas lėktuvas, rodąs būdingas orientalistines idėjas, kaip turi būti suderinta pilotui teikiama apsauga ir patogumas.

Tai yra vienvietis, su sparnu viduryje monoplanas, kuriame yra atsiskyta visa to, kas didintų lėktuvo svorį, nekenkiant statybos integralumui. Rusiškoji konstrukcinė filozofija reikalauja sunkaus kiaučio, po kuriuo paslėptos iš lengvesnių medžiagų gamintos dalys.

Lėktuvo ginklavimas: dešinėje pилoto vienas 37 mm pabūklas, o iš kairės pusės du 20 mm ar 23 mm pabūklai. MIG-15 trūkumas — silpnas ryšys ir matomumo įtaisai. Pagal pranešimus atrodo, kad MIG instrumentai yra vos elementariai, o radijo ryšys palaikomas senais rusiškais radijo aparatais ir vogaits iš JAV aparatais, kuriuos rasti gavę pagal "lend-lease" lėktuvus. Matomumą teikia rusifikuoti vokiečiai Revi optiški įtaisai, kurie jau buvę nepatenkinami II-jo Pasaulinio karo gale.

AIR FORCE

Kol kas MIG-15 geresnis

Pagal gen. Hoyt Vandenberg suleiktus Senatui parodymus atrodytu, kad MIG-15 variklis yra geresnis už amerikinius sprausminius variklius. Mat, rusiškasis, JAV aeronautikos žinovų nuomone, yra pagerintas britų Rolls-Royce Nene, kurio šaldymo sistema yra patobulinta, bei statyba esanti stipresnė. Tačiau Pentagonas tvirtina, kad naujieji JAV sprausminiai varikliai viršija viską, ką turi rusai.

Bombonešis Boeing B-52

Naujasis aštuonių sprausminių variklių jėgos varomas Boeing B-52 bombonešis būsias daug greitesnis, turės didesnį skridimo spindulį ir skris daug aukščiau, negu visi ligi šiol žinomi bombonešiai. Bandomieji skridimai įvyks š. m. lapkričio mėn., o serijinė gamyba prasidėsianti po metų laiko.

Laivynas jau parengė naują lėktuvą, kuris galėsias skristi apie 1.200 mylių per valandą, pakils (ligi 50.000 pėdų aukščio) nuo lėktuvnešio.

Armijos nuostabūs vairuojamas sviedinys Nike galės numušti priešų lėktuvus 50.000 pėdų aukštyje. 1952 m. rudenį priešlėktuvinės baterijos jau naudosis šiuo išradimu.

NEWSWEEK

KULTŪRINĖS Naujienos

— Australijojej Adelaidės mišrių balsų kvartetas, vedamas Zdanavičiaus, įdainavo lietuviškų plokštelių radijo transliacijoms.

— Argentinoj Rosario lietuviai rūpinasi įsigyti parapijos namą, kur bus drauge ir lietuviybės centras.

Tautinio meno ansamblis surošė gražų koncertą. Taip pat pastatytas 3 pav. "Paparčio žiedas".

Vietos gudai palaiko su lietuviiais Juozais santykius. Jų sekretorius Gruzapavičius laisvai kalba lietuviškai.

— Belgijos lietuviai baigiami registruoti PLB kartotekai.

Atvykusi iš Paryžiaus dr. Deivėlė tarpt. teisės istorijos mokslininkų kongrese Lieže skaitė paskaitą apie Lietuvą "Paskutinis atsivertimas Europoje teisiniu atžvilgiu".

— Brazilijos lietuviai turi nuoširdų draugą kilusio iš Lietuvos finansų ministerio dr. Horacio Lafer asmeny. "Aš jaučiu gilią simpatiją mano tėvų tėvynei Lietuvai ir esu pasižadėjęs mamai ją palydėti, kai tik ji galės vykti aplankyti savo gimtosios Paželvės", pareiškė jis "žinių" bendradarbiui mok. S. Bakšui.

— J A V pabėgėlių organizacijų konferencijoj Vašingtone iš lietuvių dalyvavo min. Zadeikis, prof. V. Stanka ir V. Sidzikauskas.

Centro-Rytų Europos Komitete lietuviams atstovauja prof. K. Pakštas ir V. Sidzikauskas, "Žaliojo Internacionalo" c. komitete—Lietuvos Valsiečių Sąjungai A. Devenienė, C. Europos Krikšč. Demokratų Internacionale įvykd. komiteta vicepirmininku įeina prof. K. Pakštas, o išdininku—Pr. Vainauskas. Šis komitetas steigia naują biurą New Yorke, kur vienu

apmokamu redaktorium kviečiamas ir lietuvis, be to, prisideda ir prie "Tėv. Sargo" leidimo, nes šiuo metu jis yra vienintelis šių kraštų krikšč. demokratų organas tremty.

Ukrainiečiai pasikvietė su pranešimu prof. K. Pakštą, o Čikagos lenkų taryba — V. Sidzikauską.

Karių "Ramovės" laikinoji c. valdyba rūpinasi liet. tautinių dalinių organizavimo reikalais, tuo reikalu palaikydama ryšį su vyr. Lietuvos laisvinimo organais.

— Kanados lietuviams padeda "The Ensigne" leidėjas Kaizerlingas, kuris yra kilęs iš Lietuvos.

Kanados ukrainiečiai mini savo įsikūrimo 60 m. sukaktį. Dabar ten jų yra apie 350.000. Su liet. organizacijomis jie palaiko šiltus santykius.

Kanados lietuvė Marija Aldona Pauliutė iš Toronto dirba Hollywoodo filmuose, kur laikoma kylančia artiste.

Čia skautai stato savo namus, kur bus atdaras visiems tautiečiams lietuviybės židinys.

Toronte rinkliava T. Fondui davė gražių rezultatų.

Montrealy dail. J. Ladyga atidarė baldų studiją "Artis". LAS organizuoja Kanadoj savą spaustuvej ir jau nusipirko linotipą.

Kolumbijos lietuviai išleido skoningą "Kol. Lietuvio" Nr. 2, iliustruotą dail. J. Penčylos ir E. Kulvietis piešiniais.

Iš dailininkų K. Žoromskis įsikūrė jau JAV, Penčyla bendradarbiauja Kolumbijos dienraščiuose ir turi sukūrus įvysia eilę tapybinių paveikslų. E. Kulvietis buvo surengęs net 2 savo parodas. J. Bagdonas dėsto keramikos mokykloj. Mackuvienė su savo vyrų braižytoju dirba reklamų įmonėj.

MŪSŲ KARYS KVICĪA VISUS Į TALKĄ!

MES PRADEDAME VASAROS OFENZYVĄ!

Telkiame naujus bendradarbius, ryžtamės gyvinti žurnalo turinį, norime visokiais būdais padėti seniesiems Lietuvos kariuomenės veteranams ir palaikyti mūsų jaunųjų karių dvasią JAV ir kitų demokratišų šalių armijų eilėse. Mes ryžtamės tęsti gražiąsias Lietuvos kariuomenės tradicijas ir skleisti šios didžiosios tautos mokyklos dvasią po visą pasaulį išblaškytų ar ten jau seniau įsikūrusių lietuvių tarpe.

Tačiau —

“Vienas vyras — ne talka,
Vienas žodis — ne šneka.”

Tad: nuoširdžiai kviečiame visus lietuvius, karius JAV armijoje ir kitur, visus Lietuvos savanorius — kūrėjus, visus buv.

Lietuvos kariuomenės vyrus, visus iki vieno Sąjungos “Ramovės” narius, legionierius, buv. šaulius, partizanus, abiejų okupacijų rezistentus — vieningai stoti į talką senajam Lietuvos laisvės kovų veteranui

K A R I U I

Pradedant jam 33-sius nenuilstamo žygio metus, visi su puole padarykime KARI toki populiarų, turiningą ir puošnų, koks jis buvo Nepriklausomoje Lietuvoje. Bendromis jėgomis nėra sunku tai pasiekti. Savo plunksna ir kukliais centais greitai galime padvigubinti

KARIO tiražą, žurnalo apimtį, ir tuo pačiu palengvinti redakcijos darbo sąlygas.

KARIO skaitytojų šeima diena dienon pamažu didėja. Mūsų

vyrų atsišaukia iš tolimiausių pasaulio kraštų — iš fronto Korėjoje, iš svetimšalių legionų, iš anglių kasyklų Belgijoje, iš Australijos, N. Zelandijos, o taip pat mūsų invalidai ir sergantieji iš ligoninių bei sanatorijų Europos žemėje. Todėl talkos būdu norime KUO GREIČIAU susirišti su visais senaisiais KARIO bičiuliais. Prašome visus lietuvius, kurių šeimos nariai, draugai ar pažįstami išėjo JAV armijon, atsiųsti redakcijai turimus JŲ ADRESUS. KARYS jiems bus siuntinėjamas nemokamai. Galintieji atsilygins, o visus kitus galėsime aprūpinti visokeriopos KARIO rėmimo talkos dėka.

Nežiūrint, kad spaudos darbai žymiai pabrango, KARIO metinė prenumerata, palyginti, yra žema. Ją galima sumokėti ir

dalimis, po 1,2...dol. Tad visi stokime KARIO talkon! Nelaukime nė vienos dienos! Artimiausiu laiku sudarykime KARIO sąlygas išsitiesti visu ūgiu! Išlaikykime mūsų gražiąją kultūrinę tradiciją. Tai yra mūsų garbės reikalas. Sėkminga KARIO talka yra vienas įrodymų apie buvusios Lietuvos kariuomenės auklėjimo reikšmę, apie jos vyrų patriotinę dvasią, jų nuotaikas.

Jaunime ir senime! Vyrai ir moterys! KARIO ofenzyva eina! Šiandien visi esame kariai, sunkiame mūsų pavergtos tėvynės išlaisvinimo žygyje.

Tad sėskime ir rašykime —

KARIO redakcijai: 156 Steamboat Rd., Great Neck, N. Y.; administracijai: 417 Grand St., Brooklyn 11, N. Y.

MARGIEJI LAIŠKELIAI KARIUI

Nuosirdžiai sveikinu KARI ir jo Redakciją. Neapsakomai džiaugiuosi vėl matydamas KARI prieš save. Tos penkios raidės — KARYS — apipintos ažuolo lapais, įsminga širdin... vaizduotėje — ažuolinė Lietuva... Gediminas, Vytautas Didysis, Lukšys, Juozapavičius... Ak, kažkas dega krūtinėje neišpasakytai...

KARYS vėl sustiprina dvasią, vėl atstato žmogų į lygsvarą, užgrūdina veikti ir laukti to momento, kada Rambyno kalno viršūnė sužėrės žėrės aukso raidės — LAISVA LIETUVA...

Tad dar kartą sveikinu KARI ir linkiu gyvuoti, gyvuoti, gyvuoti ir vesti mus mielon tėviškėlėn.

M. Kymantas

Bathurst, Australija,
1951 m. birželio 9 d.

* * *

GERBIAMIEJI,

Ačiū už atsiųstus pavyzdžius. Priedu čekį prenumeratai ir linkiu tolesnio pasisekimo.

Žurnalas įdomus, gerai redaguojamas, sugebąs jungti viso pasaulio lietuvius.

J. Zabelskis,
ats. ltn., inž.

* * *

P. S. Tiesa, aš susirašinėju su Australijoje esančiais mūsų karininkais. Jie gauna KARI ir juo džiaugiasi. Prašo sveikinti redakciją ir padraštinti dirbti toliau. Stebisi red. gabumais ir sumanumu. KARYS la-

bai visiems patinka. Tad tai ir perduodu.

K. Ališauskas

* * *

GERB. ADMINISTRACIJA,

Prašau nuo sekančio numerio siuntinėti ir man KARI. Dabar siunčiu \$5. KARIO straipsniais esu patenkintas. Įdomu pasiskaityti apie buvusią Lietuvos kariuomenę ir kitų šalių karininkų dalykus.

Reiškiu pagarbą,

Pvt. Antanas T. Adomaitis

Fort Sam Houston, Texas,
1951 m. birželio 25 d.

* * *

Birželio 23 d. gavau KARIO 6-ji nr., kuriame radau gana daug man aktualių žinių, ypač apie “Ramovę.” Matai, ir mes, šios planetos užkampyje gyvenantieji, nusprendėm susiorganizuoti. Birželio 7 d. sušaukėme steigiamąjį susirinkimą ir įsteigėme Adelaidės Liet. Karininkų savišalpos Draugiją. Laikinai narių turime 21, bet artimiausiu laiku tikimės turėti per 30... Tuoj rašau į “Ramovę” ir, jei sąlygos leis, persikrikštysim į šiaip — nieko naujo. Gyvename tomis pačiomis viltimis, kaip ir jūs. Tikiu, kad nepoigo susilauksit daugiau prenumeratorių ir iš mūsų draugijos, nes ir mes KARI laikome savo oficiozu.

Jūsų Alb. L-kis

Adelaide, Australija,
1951 m. birželio 26 d.

* * *

ŠYPSOMĖS...

Iš praieities

“Dvidešimt penkerių metų amžiaus anglas, apie 5 pėdų 8 colių aukščio, nekokios išvaizdos, eina priekiu pasilenkęs, raudonai rudi plaukai, nublyškęs, kalba per nosį, neteisingai ištaria “S” ir nė kiek nemoka olandiškai” (iš 1899 m. gruodžio mėn. Pretorios kalėjimo skelbimo, kurį perdavė Transvalio vyriausybė, siūlydama 25 svarus už suėmimą Winstoną Spencerio Churchillio, tuo metu karo belaisvio, pabėgusio iš kalėjimo).

Ilgai lauktas...

Daniijoje, Aarhus uoste, įventinant naujus įrengimus, ten šias iškilmes savo atsilankymu pagerbė ir karalius Kristijonas X. Visa karališkosios kelionės pakele buvo išsiriikavę daugybės vaikučių, kurie plevė savo vėliavėlėmis ir draugiškai šūkavo.

—Mano Viešpatie, iš kur šie vaikai susirinko? — stebėjosi karalius.
—Jūsų šviesybe, — atsakė miesto galva. Šiai didžiai dienai mes ruošėmės daugel metų...

Jaučiasi lyg pulkininkas...

Eilinis amerikietis GI grįžta į stovyklą girtutėlis. Po 24 valandų jis privalo prisistatyti savo kuopos vadui.

—Taip besaikiai gerti jums negalima, — aiškina karininkas. — Jeigu jūs būtumėte blaivus vyras, jūs galėtumėte pasiekti puskarininkio, net viršilos, laipsnį. Ar tai jums nepatiktų?

—Kapitone, — atsako karys. — Kai aš paragau šio skysčio keletą lašų, tai, jūs netikėsite, jaučiuosi lyg pulkininkas!...

Negirdėtas derlius

Komunistas, mėgindamas įtikinti skeptiką, kad šis įstotų į kompartiją, aiškina, kad Rusija yra žemdirbių rojus.

—Ir kodėl? — jis suunka. — Sovietai per metus gauna keturius kviečių derlius!

—Bet kaip toks dalykas yra galimas?

—Labai paprastai, — aiškina partietis. — Vienas derlius iš Rusijos, antras iš Lenkijos, trečias iš Rumunijos ir ketvirtasis iš Vengrijos...

Tai nepaprasta!

Šiuo metu, kada visi žiūri didžiausio saugumo, viena karo laivyno įstaiga, norėdama signalvoti ką nors aukščiau, negu “labai slaptai” pradėjo rašyti “kosmiškai aukšta paslaptis”. O Pentagone, pagal vieną klasifikaciją, yra nauja raidžių klasifikacija, žinoma kaip DBR — Destroy Before Reading (sunaikink neskaitys).

Gudruolis

Jaunas kareivis, žinodamas, kad jo laukia sunki bausmė už miegojimą sargyboje, kai buvo pakeistas ankstybą rytą, poste laikėsi, kiek įstengdamas. Pagaliau stačias užsnūdo. Pažadintas menko garso, jis pakėlė savo akis ir pamatė ateinantį budintį karininką. Naujokas nepakeitė savo padėties ir stovėjo minutę žemai nusilenkęs. Tada lėtai išsitiesė, pažvelgė maldingai į dangų ir sumurmėjo “Amen”.

—Nejaugi dar ligšiol neskaitytai

KARIO?!

—Šiandien siunčiu pusmetinę prenumeratą.

VISI SKAITOME

KARI!

JONAS SUTKAITIS

LIETUVIS

LAIKRODININKAS

449 GRAND STREET

Brooklyn, N. Y.

Parduoda ir taiso laikrodžius,
atlieka juvelirio ir graviravimo
darbus.

Pigus ir sąžiningas darbas
ir greitas patarnavimas.

Skaitykite ir platinkite

"TĖVŲ KELIĄ"!

Venecuelos lietuvių mėnesinis žurnalas

Rašyti: Revista Catolica Para Lituanos,

Aportado 369,

CARACAS — VENEZUELA.

JONAS PATAŠIUS

Žiedai, laikrodžiai, jų taisymas, kosmetika
ir religiniai dalykai

307 GRAND STREET

Brooklyn, N. Y.

DR. TADAS SAVICKAS

1390 East 31st Street

(kampas Avenue N)

VALANDOS: 1—2 popiet; 6—8 vakare ir susitarus.

Ofiso tel. ESplanade 7-1135

Buto tel. TAYlor 7-8221

SHALINSKAS SHALINS FUNERAL HOME

J. B. SHALINS—F. W. SHALINS

84—02 JAMAICA AVE WOODHAVEN, N. Y.

At Forest Parkway

SVARBI NAUJIENA LIETUVIAMS!

Visi, kam yra reikalingos dokumentų, spalvotų ar paprastų,
foto kopijos — tuojau rašykite:

KARYS — Foto Skyrius

417 Grand Str., Brooklyn 11, N. Y.

Fotografijų, dokumentų perfotografavimas, didinimas ir visi
kiti foto darbai atliekami pigiai, greitai, sąžiningai ir pačio-
mis moderniausiomis priemonėmis. Teiraukitės — neapsivilsite!

REMKITE SAVUOSIUS!

NAUJIENA!

NAUJIENA!

NAUJIENA!

VYTAUTAS BELECKAS

Žinomas sportininkas, Amerikos lietuvių jaunimo veikėjas,
spaudos bendradarbis, buvęs tremtinys, neseniai įsigijo,
pertvarkė, pagražino ir atidarė

WINTER GARDEN TAVERN, Inc.

Su puikiu baru, restoranu ir didele sale susirinkimams,
vestuvėms ir kitokiems sociališkiems pobūviams.

VISI KVIEČIAMI ATsilANKYTI

1883 MADISON STREET

BROOKLYN 27, N. Y.

(Prie Forest Ave. stoties)

(RIDGEWOOD)

Tel.: EV. 2-9586

Brooklyno Lietuviai Gydytojai

DR. BLADAS K. VENCIUS

(DANTŲ GYDYTOJAS)

499 Grand Street

VALANDOS:

9—12 ryte

2—9 vakare

Penktadieniais uždaryta

Tel. Ofiso: STagg 2-0706

Namų—Jamaica 6-3834

DR. JOHN WALUK

161 No. 6th Street

VALANDOS:

8—10 ryte

1—2 popiet

6—8 vakare

Tel. EVergreen 8-9229

DR. A. PETRIKA

(DANTŲ GYDYTOJAS)

221 So. 4th Street

VALANDOS:

9—12 ryte

1—8 vakare

Penktadieniais uždaryta

Tel. EVergreen 7-6868

ELENA IR JONAS BLAŽONIAI

JAUKUS LIETUVIŠKAS RESTORANAS

Geriausia užėgta vietos lietuviams.

Cia galima gauti visų geriausių rūšių gėrimų, alaus ir užkandžių,
normaliomis kainomis.

Salia yra erdvi patalpa susirinkimams, šeimyniniams pobūviams
ir kitiems parengimams.

Malonus lietuvių patarnavimas.

Great Neck, Middle Neck Rd. 744

SCHOLES BAKING CO., Inc.

A. LUKAS, Sav.

LIETUVIO KEPYKLA

Gaminiai pristatomi į krautuves ir
į privačius butus pagal užsakymą.

532 GRAND STREET, BROOKLYN, N. Y.

Tel.: EVergreen 4— 8802

92, 304, 108